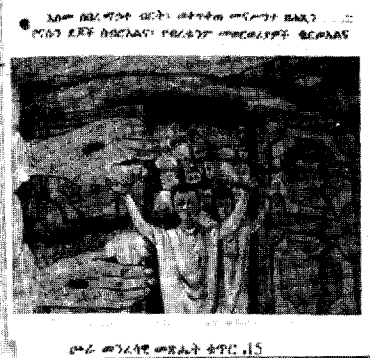
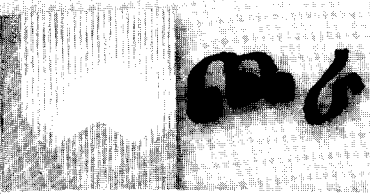
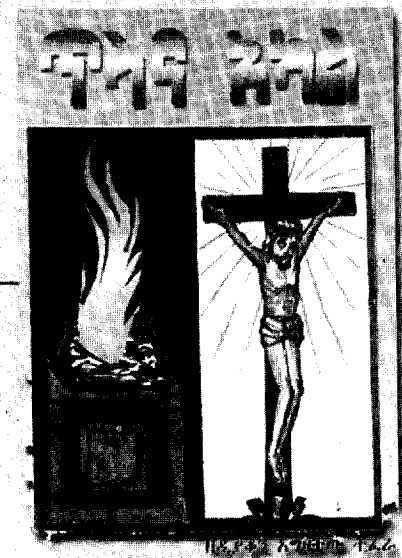

ን መጻሕፍት አንብባለን? ከወተት ወደ አጥንት መሄድ ከፈለጉ የጨረ መፅሐፍትን ያንብቡ

የመ.ሣ.ቁ. 8109
አዲስ አበባ

የተቀበረ መክሊት፣ ጥላና አካል፣ ገድሶ አቡነ እስጢፋኖስ የተባሉትን መጻሕፍቶች አንብባለን?
በኢትዮጵያ የክርስትናን ጉዞ ከመጀመሪያው አንስቶ ለማወቅና ካለፉት አባቶች ለመማር እነዚህን
መጻሕፍቶች ያንብቡአቸው!

የመ.ሣ.ቁ. 8109
አዲስ አበባ

የአቡነ እስጢፋኖስ

የደሙ ድምፅ!!

"ለኢትዮጵያና ለፍፃሜው ትንቢት እንነሳ" (መዝ 68:31)

1- መግቢያ.....	1
2- አምልኮ በኢትዮጵያ	8
3- ፍሬምናጦስና ወንጌል በኢትዮጵያ	15
4 የመጀመሪያይቱ ቤተክርስቲያን ጉባኤ.....	18
5 ምንኩስናና ወንጌል	23
6 ኢትዮጵያን ሀገረ ደም ያደረጋት ካራ ታጣቂ መነኩሴ.....	27
7- የዐፄው አስተምህሮ ምን ነበር	30
8- እግዚአብሔር አለመታዘዝን ይበቀላል	31
9- የእስጢፋኖስ የኃላፊነት አገልግሎት	40
10-ዐፄውና አባ እስጢፋኖስ ፊት ለፊት	43
11-የመጨረሻው ስቃይና ሰማዕትነቱ	49
12-ታምረኛው የሰማይ ብርሃን	52
13-ማጠቃለያ	60

መግቢያ

ይህን መጽሔት ለማዘጋጀት ያነሣሁኝ ብዙ ምክንያቶች በልቤ ቢኖሩም ዋናውና ትልቁ ነገር ግን የቤተ እስጢፋኖስ ደም በምድራችን ላይ እየጮኸ ዘፍ 4:10 መሆኑ ስለተሰማኝ፤ እግዚአብሔርም ይህን ሁኔታ ከዛሬ ስምንት ዓመት በፊት በውስጤ ስላስቀመጠው ነው። በአዲስ ኪዳን ክርስቲያን ክርስቲያንን ሲያሳድድ የምናይበት የሐዋርያት አገልግሎት የለም። ይህን አካሄድ ቤተክርስቲያን ለምን እንደማታወግዘው ቢገርምም፤ ይህን የሚያደርጉ የወንጌል ጠላቶችና ወንጌል ያልገባቸውና የክርስቶስ የመስቀል ፍቅር ያልተገለጠላቸው እንደሆኑ ለመረዳት አያዳግትም። ከ14ኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ ቤተክርስቲያን ከመሪዎቿ የተለየ አመለካከት ያላቸውን በማሳደድ፤ በመግደል፤ በማስገደል፤ ወላጆች ከቤት ልጆቻቸውን እንዲያባርሩ በማስደረግ፤ ምግብ በማስከልከል፤ የቀብር ቦታ በመከልከል፤ ከእድርና ከመሳሰለው ማኅበራዊ ኑሮ በማግለል ስብከት መጠመዱ ያስገርማል። /ማቴ 23:33-37/

በመጀመሪያ ከኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን በ1962 ዓ.ም ወደ ወንጌላውያን ቤተ ክርስቲያን ስመጣ ወጣት ነበርሁ። ቤተሰቦቼ የኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ሃይማኖት ተከታዮች ስለሆኑ የቤተክርስቲያኒቱን ሥርዐት ይጠብቃሉ፤ ያከብራሉ። ሆኖም የቤተክርስቲያኒቱን አስተምህሮ በሚገባ አያውቁትም ነበር። ለሃይማኖት ሥርዐት ግን ፍቅር ስላላቸው እኔና ወንድሞቼን በየሳምንቱ እሑድ ጠዋት ቤተክርስቲያን ይዘውን ይሄዳሉ። እንደ ሥርዐቱ እንጸማለን። በቤታችን በቅዱሳን ስም ዝክር ይዘከራል። ይህን ተከትሎ በውስጤ የጽድቅ ጥማት ገና በ15 ዓመት ዕድሜዬ አደረብኝ። ይህን ጥማቴን ለማርካትም አንድ እሑድ ጠዋት ቃለ እግዚአብሔር ወደሚሰበክበት፤ ወደ አንዱ የወንጌላውያን ጸሎት ቤት ሄድሁ። የሄድሁት በማንም ግብዣና ጉትጎታ አልነበረም። ነገር ግን ቦታው መንፈሳዊ ነገር የሚነገር መሆኑ ገብቶኝ ነበር። በተከታታይም በሰማሁት የእግዚአብሔር ቃል ልቤ ተማረከ። ብዙ ጊዜ እየተደጋገመ የተሰበከው፤ የድንግል ማርያም ልጅ መድገጌ ዓለም ክርስቶስ እኔንም እንዳዳነኝ ተረዳሁ።

በወንጌላውያን አብያተ ክርስቲያናት የሚገኙት ብዙዎቹ ምእመናን ወደዚያ የሄዱት በዚሁ ሁኔታ እንደሆነ ይታወቃል። «የስንዴ ሃይማኖት»፣ «ከጣራ ገንዘብ የሚያዘንብ ሃይማኖት»፣ ወዘተ የሚለውን ከወሬ በስተቀር በዕድሜዬ አላየሁም። ለኔም ሆነ ለብዙዎች ከእናት ቤተክርስቲያናችን በጊዜው ልናገኝ የሚገባንን የጽድቅ ጥማት ማርኪያ የሆነውን የወንጌል ትምህርት አለማግኘታችን ለፍልሰታችን ዋና ምክንያት ነበር ለማለት ይቻላል። በኋላም በተደጋጋሚ «መጤ ሃይማኖት» እየተባለ ሲነገር የሰማሁትን ለማጤን ስሞክር፣ እኔ የጨበጥሁት ትምህርት ቀድሞኑ በእናት ቤተክርስቲያን ተሰብኮ የነበረና በዘመን ብዛት የተረሳ መሆኑ ገብቶኛል። እንደ እውነቱ ከሆነም ኢትዮጵያ ውስጥ የተወለደ ወይም የበቀለ ሃይማኖት የለም። ጃንደረባው ኢትዮጵያዊ ቢሆንም እምነቱ የተገለጠበት መጽሐፍ የተገኘው ከኢየሩሳሌም ነው። አባ ፍሬምናጦስም የውጪ ዜጋ ነው። የሰበከው ክርስትናም ከኢየሩሳሌም ተነሥቶ ለአለም የተሰበከውን ወንጌል ነው። ስለዚህ እንዲሁ ስም ለማጥፋትና፣ የራስን አጋኖ የሌላውን ለማጣጣል ካልሆነ በስተቀር ክርስትና ዓለም አቀፋዊ መልክ አለው። የእግዚአብሔር መንግሥት ለማያወቅ በመሆኗ፣ ለኢትዮጵያውያንም ለሌሎች ዓለማት ሕዝቦችም የተሰጠች ናት።

ስለኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን ታሪክ ማጥናት የጀመርኩት ከ1985 ዓ.ም ጀምሮ ነው። በዚሁ ዙርያ ብዙ መጻሕፍትን አንብቤአለሁ። የቤተክርስቲያን አባቶች ሲያስተምሩ ሰምቻለሁ። እስከሁን ካነበብሁትም ሆነ ከሰማሁት ታሪክ ልቤን የነካውና በመንፈሳዊ ቅናት የሞላኝ የቅዱስ እስጢፋኖስና የተከታዮቹ ታሪክ ነው። 'የእነዚህ ቅዱሳን ደም በኢትዮጵያ ምድር በከንቱ ፈሰሶ በከንቱ መቅረት የለበትም። በዚያ ዘመን ብዙ ቅዱሳንን እንዳፈራ፣ በዚህ ዘመንም ማፍራት አለበት፤ የሚለው በልቤ ሞላ። እግዚአብሔርም በየጊዜው የእነዚህን

ቅዱሳን ታሪክ መሠረት ያደረገና ከኢትዮጵያ ዐልፎ ዓለም አቀፋዊ የሆነ እንቅስቃሴ መጀመር እንዳለበት ያሳስበኝ መሰለኝ። በዚህ ሁኔታ እያለሁ ሁለት ነገሮች ተከናውነዋል፡-

1. የእነዚህ ቅዱሳን ሰዎች ታሪክ በግእዝ ተጽፎ በትግራይ ክልል ጉንዳጉንዶ ገዳም እንደሚገኝና ያ ወጥቶ ቢተረጉም ዋጋ እንደሚኖረው በማሰብ ላይ እያለሁ፣ የአባ እስጢፋኖስ የገድሉ መጽሐፍ የትርጉም ሥራ መጀመሩን ሰማሁና ነፍሴ ሐሴት አደረገች።

2. ይህ የትርጉም ሥራ ተጠናቅቆ ለጎትመት ሳይበቃ፣ ከሀገረ አሜሪካ ሌላ አስገራሚና አስደናቂ ዜና ደረሰኝ። ኢትዮጵያዊው ምሁር ፕሮፌሰር ጌታቸው ኃይሌ፣ ከግእዝ የተረጉሙት «ደቂቀ እስጢፋኖስ 'በሕግ አምላክ'» የሚለውን መጽሐፍ እዚያው በሀገረ አሜሪካ ገበያ ላይ ውሏል ስለተባለ በ1996 ዓ.ም አፍላልጌና ተጻፏል። በተከታታይ ሁለት ኮፒ፣ አንደኛውን ከራሳቸው ከፕሮፌሰር ጌታቸው ኃይሌ፣ ሁለተኛውን ደግሞ ከአንድ ወዳጃቸው ለማግኘት ቻልሁ።

ይህን መጽሐፍ ሳነበብ፣ በደቂቀ እስጢፋኖስ ላይ የደረሰባቸው አስቃቂ መከራ፣ የቅዱሳንም የእምነት ጽናትና ተጋድሎ በውስጤ እየተቀጣጠለና እንቅልፍ እየነሣኝ መሄድ ጀመረ። መጽሐፉን በሀገር ውስጥ ጥቂት ለሚሆኑ የቅርብ ወዳጆቹ እንዲያነቡት አደረግሁ። በዚህ መካከል ኢትዮጵያ ውስጥ «ገድለ አቡነ እስጢፋኖስ ዘጉንዳጉንዶ» የተሰኘውንና፣ ግእዝና አማርኛውን ጎን ለጎን የያዘውን መጽሐፍ ገዳሙ አሳትሞ አሠራጩው። እነዚህን መጽሐፍት በደረሰኩበት ቦታ ሁሉ ማስተዋወቅና ስለ ታሪኩ አብዝቼ በመናገር እግዚአብሔርን እያመሰገንኩ ቁየሁ። የቅዱሳኑ ገድልና ምስክርነት በሕይወቴ እየተሣለ አንዴ እንባዬ ሲጉርፍ፣ አንዴ በቅዱሳኑ ስለሠራው አስደናቂ ነገር አምላኬን ሳመሰግነው ወራት አለፉ። እያደርም በዚች ሀገር የቅዱሳኑ ደም እንደጉርፍ ፈሰሶ እንደማይቀርና እንደ በራክዩ ልጅ እንደ ዘካርያስ ደም ፍጻሜ ከዚህ ትውልድ እንደሚፈለግ ይሰማኝ ጀመር።

በዚህ ፍጻ ተጠያቂ ከመሆን ለመዳን የሚቻለው ይህ ትውልድ በአባቶቹ የግፍ ሥራ ተባባሪ አለመሆኑን በንስሐ ሲገልጽና ቅዱሳኑ የተሠዉለትን ትምህርተ ወንጌል ሲቀበል ብቻ ነው ነህምያ ም፡ ት.ዳን.9:3-19። ለዚህ ዐላማ ተፈጻሚነት ይረዳ ዘንድ የቅዱሳኑ ገድል አስተዋፅኦ በቀላል አማርኛና በእንግሊዘኛ ተጽፎ በሀገር ውስጥም በውጭም እንዲሠራጭ ለማድረግ ልቤ በ1996 ዓ.ም መጨረሻ ላይ ተነሣሣ። በ1997 ዓ.ም. የአማርኛውን ሥራ አጠናቅቆ፣ የእንግሊዝኛውን ሐሳብ ከተለያዩ ካልታተሙ የመማሪያና የማስተማሪያ ጽሑፎች በማሰባሰብ ንድፉን ጀመርኩ። እግዚአብሔር ቢረዳኝ ለአገልግሎታችን 10ኛ ዓመትና ለራእያችን መታሰቢያ እንዲሆን ወስንሁ። በተጨማሪም በ1998 ዓ.ም. በሀገረ አሜሪካና በአውሮፓ

በማደርገው ጉብኝት የሰዎችን ልብ ከላይ ለተጠቀሰው ዐላማ ለማነሣሣት እንደሚረዳኝ ተስፋ አደርጋለሁ።

እግዚአብሔር የቅዱሳኑን ደም የሚበቀለው በደማቸው የደመቀው የወንጌል ብርሃን እነርሱ የሞቱላትንና የተሠቃዩላትን የኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን፥ እነርሱ ወደ ተሠዉለት ግልጽና ገጽሕ ዐላማ እየመራ ሲያመጣት ነው። እኔና እኔን መሰሉች በ15ኛው ክፍለ ዘመን እንደነበረው የቤተ እስጢፋኖሳውያን እንቅስቃሴ፥ ዛሬም በ21ኛው ክፍለ ዘመን ለወንጌል በመታዘዝ አለመታዘዝን ለመበቀል (1ቆሮ. 10፥6) መዘጋጀታችንን ስናበስር በደስታ ነው። ይህ ሁኔታ ከ700 ዓመት በኋላ ዳግም ቢነሣ፥ ሰውን እንጂ እግዚአብሔርን የሚያስደንቀው አይሆንም። ኢዮርብዓም የተከለው የኮረብታ መስገጃ፥ በኢዮስያስ ዘመን ከምድረ እስራኤል የጠፋው፥ የትንቢት ቃል ከተነገረበት ከ300 ዓመት በኋላ መሆኑን አስተውለን ይሆን? የደቂቀ እስጢፋኖስ እንቅስቃሴ በሀገራችንና በመላ ዓለም እያወያየ ቢሆንም፥ እንቅስቃሴው ዛሬም በጥበብና በማስተዋል እንዲደገም ከመንፈስ ቅዱስ በተሰጠን ጸጋ አስፈላጊውን መስዋዕትነት ለመክፈል ቁርጠን ተነሥተናል።

ለእውነት የምንቆም ሁሉ ይህች ጥንታዊት ቤተክርስቲያን ስትበተንና ስትፈርስ ለማየት ትእግሥቱ አይኖረንም። ለነገው ትውልድ የወንጌል አደራ አለብን። ዛሬ ሕዝባችንን ለማመስቃቀል አውቀናል የሚሉ ከሀገር ከውስጥና ከውጭ እየተነሡ፥ ክርስቶስ በደሙ የዋጁትን አንዲቱን ቤተክርስቲያን ለመከፋፈልና ኦርቶዶክሳዊውን የንጹሐን ትምህርተ ወንጌል፥ በኑፋቂ ለመበረዝ የሚንቀሳቀሱ የመኖራቸውን ያህል፥ ለወንጌል እውነት መስዋዕትነትን የከፈሉና የተሠቃዩ ቤተ እስጢፋኖሳውያን የሠሩትን ሥራ ከጥቂቶች በቀር የሚናገርና የሚጽፍ ሰው ግን አልተነሣም። ዛሬ እግዚአብሔር ያስነሣቸው ጥቂት ወገኖች ተጋድሎአቸውን በሙሉና በክፍል የያዙ መጻሕፍትን አዘጋጅተው እንዲነበብ ለማድረግ ሞክረዋል። እግዚአብሔር እንደ ቅዱሳኑ በረከት ይክፈላቸው።

አገራችን የክርስቲያን ደሴት ስትባል ኖራለች። እውነታው ግን የመጠሪያዋን ያህል ሆኖ አይታይም። ለምሳሌ፡ - መጽሐፍ ቅዱስ ከውጪ እየታተመ ሲመጣ፥ ለመጽሐፍ ቅዱስ ጎትመት የኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር ከኢትዮጵያውያን የሚሰበስበው ገንዘብ በግምት አራት ከመቶውን (4%) ያህል ብቻ ሲሆን፥ ዘጠና ስድስት ከመቶውን (96%) ግን ከኢትዮጵያ ውጪ ያሉ የውጪ ዜጎች ይሸፍናሉ። ይህን ስንመለከት «የክርስቲያን ደሴት»

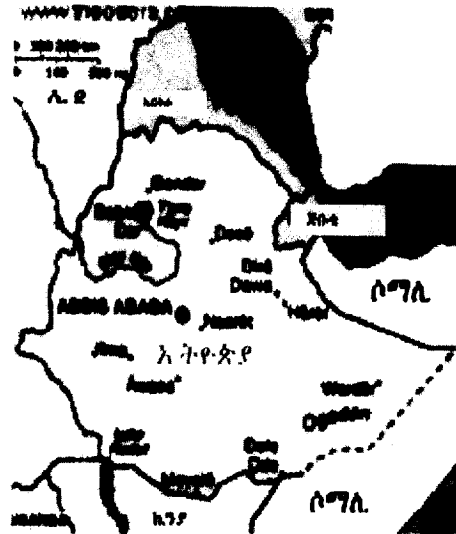
ከመባል ያለፈ፥ ለቃሉ መዳረስ አስተዋዕኦ እያበረከትን እንዳልሆነ ግልጽ ነው። በዘመናችን ለወንጌል መስፋፋት ከእኛ የሚፈለገውን ጥቂቱን እንኳ ካልተወጣን ምን ዋጋ አለው? እግዚአብሔር ለምድራችን ያለውን ሐሳብ እንደ ቃሉ ሳናስተውል ክርስትና ሥርዐት ብቻ እየሆነባት ላለችው፥ ለአገራችን ቤተክርስቲያን ሕንጻዎች እየተዋቡ ቢገነቡ፥ ኮንፍራንስና ክሩሲድ በተደጋጋሚ ቢደረግ ምን ይጠቅማል?

ኢትዮጵያን የክርስቲያን ደሴት ተብላ እንድትጠራ ያደረገችው የኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን እንዳስቈጠረችው ረጅም ዕድሜ፥ እስካሁን ከራሷ ተርፋ በዓለም ዙሪያ መልእክተኞቿን (ሚሲዮናውያን) ልካ ወንጌልን ማስፋፋት ይገባት ነበር። ነገር ግን እንኳን ይህ ሊሆን የራሷንም ጥንታዊና በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ የተመሠረተውን አስተምህሮዋን በልዩ ልዩ እንግዳ ትምህርቶች ከመበረዝ ለመከላከል የቻለች አይመስልም። ሌሎች ሀገሮች ከኋላዋ ወንጌልን ተቀብለው ሕዝቡን በሚሲዮናውያን ሲያጥለቀልቁ ዝም ብሎ ማየት ከተጠያቂነት አያድንም። ትናንት በአምልኮ ጣየት ይታወቁ የነበሩ እንደ ቻይናና ሕንድ ያሉት አገሮች፥ በዓለም ዙሪያ ብዙ ሚሲዮናውያንን ልክዋል። የእግዚአብሔርን መንግሥት አለም አቀፋዊ አሠራር ሳናስተውልና ለመንግሥቱ ሥራ መስፋፋት የሚጠበቅብንን ሳንወጣ፥ ለዚህ የሚንቀሳቀሱትን መውቀሥ ተገቢነት የለውም። ይህ ሥራም እግዚአብሔር አይወደውም።

ይህን መጽሔት ለማዘጋጀት አስፈላጊ የሆነበት ዋናው ምክንያት ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሕይወቱን የሰጠለት ወንጌል፥ ለምድራችን ብቸኛ መፍትሔ ነውና በዚህ ወንጌል ያምን ዘንድ የሰውን ልብ ለማነሣሣት ነው። ለዚህም የደቂቀ እስጢፋኖስ ለወንጌል መስፋፋት የፈጸሙትን አስደናቂ ገድል ሁሉ በአጭሩ እንዲያውቀው ማድረግ አስፈላጊነቱ የጎላ ነው። በዚህም ከአገር ውስጥና ከውጭ አገር በምድራችን ለወንጌል መስፋፋት የሚተባበሩንን ከጎናችን እንዲቆሙ ለማድረግ ይቻላል።

አድራሻ፡- የመ.ሣ.ቁ 32407
አዲስ አበባ

ኢትዮጵያ

ኢትዮጵያ በምሥራቅ አፍሪካ ቀንድ ከሚገኙ ሀገሮች አንዷ ስትሆን፡ በምሥራቅ ጅቡቲና ሶማሊያ፡ በደቡብ ኬንያ፡ በምዕራብ ሱዳን፡ በሰሜን ደግሞ ኤርትራ ያዋስኗታል። ሶማሊያና ጅቡቲ ሙሉ በሙሉ፡ ሱዳንና ኤርትራ በከፊል፡ ኬንያ በጥቂቱ የእስልምና አምነት ተከታዮች ናቸው። አገሪቱ ለቀይ ባሕርና ለዐረብ አገሮችም በጣም ቅርብ ስለሆነች ለእስልምና መስፋፋት እየተጋለጠች ትገኛለች።

ይህች ሀገር በዓለም ያላትን ቦታና ሥልጣኔ ለመግለጽ ብዙ የታሪክ መጻሕፍት ተጽፈዋል። በተለይ ታሪክ አጥኚዎች ለአፍሪካ ታሪክ የጥናት መነሻ አድርገው እንደሚጠቅሷት የታወቀ ነው። አንድ ኢትዮጵያዊ የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጸሓፊ፡ «ከክርስቶስ ልደት ጀምሮ በኢኮኖሚና በፖለቲካ ከፍተኛውን ደረጃ ይዘው ከታዩት አገሮች አንዷ ኢትዮጵያ ናት። የቢዛንታይን ህልውና ሳይታወቅ የኢትዮጵያ መንግሥት በገናናነቱ ከሮማውያን ቁሣሮች ጋር ተመጣጣኝ የሆነ ደረጃ ነበረው። ትልቁ እስክንድር ሰሜናዊውን የአፍሪካ ክፍል በሥሩ ካስገባ በኋላ፡ እንደገና የምሥራቅ አፍሪካ አገሮችን ለመቁጣጠር ፊቱን ባዞረ ጊዜ፡ ታይቶ በማይታወቅ ሁኔታ ኢትዮጵያውያን በመጣበት እንዲመለስ ማድረጋቸውን ግሪኮች በትውፊታቸው አስፍረውታል።»

ብለዋል።፡፡ በሰሜን ኢትዮጵያ የሚገኙትና 'በዚያ ዘመን እንዴት ተሠሩ?' የሚባሉት፡ ሐውልቶች፡ ፍልፍል ታሪካዊ አብያተ ክርስቲያናት፡ በጥንቃቄ ተጠብቀው የተቀመጡት ቅርጻ ቅርጾችና ከከበሩ ማዕድናት የተሠሩ ጌጣጌጦች፡ ኢትዮጵያ ጥንታዊ ሥልጣኔ እንዳላት የሚመለከሩ ናቸው።

የኢትዮጵያን ሥልጣኔ ከሃይማኖቷ ለይቶ ማየት አስቸጋሪ ነው። ዛሬ ዛሬ እየቀረ ያለ ይመስላል አንጂ፡ ጥንትም «ኢትዮጵያ» የሚለው ስም ሲነሣ «የክርስቲያን ደሴት» የሚለው በለዎች አእምሮ ይንጸባረቅ ነበር።

«ኢትዮጵያ» የሚለው ስም ከየት መጣ?

በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ ከ40 ጊዜ ያላነሰ ተጠቀሶ የሚገኘው «ኢትዮጵያ» የሚለው ስም፡ 'አሁን ላለንበት ኢትዮጵያ የተሰጠ ስም ነው' የሚለውን አንዳንድ ታሪክ ጸሓፊዎች አይስማሙበትም። ከላይ የጠቀስናቸው የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጸሓፊ፡ «ኢትዮጵያ የሚለው ቃል ከግሪክኛ የመጣ ስያሜ ነው። ትርጉሙም ጥቁር ሕዝቦች' ማለት ነው» ሲሉ፡ በተለይ የዕብራይስጥ ቋንቋ ተናጋሪዎች ጥቁር ማለት «ኩሽ» የሚለውን ቃል እንደሚጠቁም ገልጸዋል።፡፡

የታወቁት የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ሊቅ አለቃ መሠረት ስብሐት ለአብም፡ ስለዚህ ስም ባልታተመው መጽሐፋቸው በሰፊው ሲያስረዱ፡ በእርሳቸውና በደቀ መዛሙርቶቻቸው በተመሠረተው ጮራ መንፈሳዊ መጽሔት ላይ፡ «በዕብራይስጥ 'ኩሽ' ተብሎ የተጻፈውን የካምን ልጅ ስም ተርጓሚዎች በጽርእ «ኢትዮጵያ» ብለውታል፤ ለምሳሌ ዘፍ. 2፡13፤ ኢሳ. 18፡1፤ 45፡14፤ ኢዮ. 28፡19። በጽርእ «ኢትዮ» ማለት «ጥቁር፡ ጠቋራ፡ ከሰልማ»፡ «ጽያ» ማለት «ፊት» ማለት ነው፤ ተያይዞ ሲነበብም ፊት ጠቋራ፡ ሻንቅላ እንደ ማለት ነው። ነገደ ኩሽ ከሰፈሩበት የመሬት አቀማመጥና የአየር ጠባይ የተነሣ ስለ ጠቆሩ፡ የመልካቸውን ቀለም እንዲገልጽላቸው በመሸት እንደ ዕብራይስጡ ኩሽ ከማለት ይልቅ፡ በጽርኡ ኢትዮጵያ ማለትን ተርጓሚዎቹ መርጠው ይሆናል፤ ኤር. 13፡23፤ ዘሌ. 12፡1።፡፡

¹ ገ/ዮሐንስ ገ/ማርያም ክርስትና በኢትዮጵያ (B.S.P.E የካቲት 1988 ዓ.ም.) ገጽ 32።

² ዝኒ ከማሁ ገጽ 30።

³ ጮራ መጽሔት ቍ. 2 ገጽ 2።

ሌሎች ታሪክ ተመራማሪዎች ደግሞ በብዙ ቦታ የጠቀሱት፥ ይህ ኩሽ (ኢትዮጵያ) የሚለው ስም፥ በግብጽ፥ በዛሬዬቱ ሱዳን ፥ ምድረ በዳ፥ ቆላ፥ የሳባውያንን አገርና መንግሥት እንደሚያመለክት በጮራ መጽሔት ላይ ተጽፏል፤ 2ኛ. 18፥19-25፤ 19፥5-13፤ ኢሳ. 36፥4-10፤ 37፥8-13፤ ኤር. 46፥25፤ ነሆ. 3፥8-9፤ የሐዋ. 8፥27-39፤ ሕዝ. 29፥10፤ መዝ. 74፥14፤ 72፥31፤ 1ኛ. 10፥1፤ 2ኛ. 9፥1።

ከላይ እንደተገለጸው የተዘረዘሩት አገሮች አቅጣጫዎች፥ ማለት የዛሬዎቹን ኢትዮጵያ፥ ሱዳን፥ ግብፅና ከኢየሩሳሌም በአዜብ አቅጣጫ ያለውን የአፍሪካ በረሃማውን መሬት አጠቃሎ የሚገልጽ ስም ሆኖ ማገልገሉን ብዙዎች ተስማምተውበታል።⁴

«ኢትዮጵያ እጆቻችን ወደ እግዚአብሔር ትዘረጋለች» በተባለው የትንቢት ቃል መሠረት፥ በሉዓላዊነቱ አቻ የማይገኝለት እግዚአብሔር፥ ዛሬ እኛ ኢትዮጵያውያን ይህን ስም ይዘን እንድንኖር በማድረጉ የቃሉ ተስፋ ልባችንን ያለመልመዋል።

አምልኮ በኢትዮጵያ

ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች አገር ናት። ከነገዶችም ቀድመው የገቡት ከካም ልጆች ነገደ ኩሽ፥ እንዲሁም ከሴም ልጆች ሳባውያንና እስራኤላውያን ሲሆኑ፥ በማኅበራዊ ኑሮና በኤኮኖሚ፥ በፖለቲካም እየተዋሐዱ በመጣመር፥ በመካለስና በመደባለቅ አንድ ሕዝብ ሆነው ለዘመናት በነጻነት የኖሩባትን የዛሬዬቱን ኢትዮጵያን አቈይተውናል።⁵

ወደ ኢትዮጵያ ከመጡት ነገዶች ጋር ቤተ እስራኤል ከሰሜን እስከ መካከል ኢትዮጵያ ገብተው ሰፍረዋል። እነዚህ ነገዶች በዚህ አካባቢ ለመስፈራቸው እስከ ዛሬ ድረስ እንደ መረጃ የሚሆነው፥ የአምልኮተ እግዚአብሔር ክፍል ከሆነው የእስራኤላውያን መለያ፥ ለብዙ ኢትዮጵያውያን ያወረሷቸው የባህልና የሃይማኖት ልማዶች ይገኛሉ። ከእነዚህም መካከል ግዝረት (ዘፍ. 17፥9-14) ፥ የሚበሉና የማይበሉ እንስሳትን መለየት (ዘሌ. 11፤ ዘዳ. 14) ፥ ቅዳሜን እንደ ሰንበት ማክበር (ዘፀ. 20፥8-11)፥ ለአራስ ሴት የመንጸት ወራትን መወለን (ዘሌ 12) ጥቂቶቹ ናቸው።

⁴ ዝኒ ከማሁ ፲፮ 2-3።

⁵ ዝኒ ከማሁ ቍ. 3 ፲፮ 8።

ከዚህ በመነሣት ይመስላል፥ ዐልፎ ዐልፎ ኢትዮጵያ አምልኮተ እግዚአብሔርን ከ3 ሺህ ዘመን ጀምሮ ተቀብላ ነበር እየተባለ የሚነገረው።

ከኢትዮጵያ የክርስትና ታሪክ እንደምንረዳው 'ሕዝባችን ከጥንት ጀምሮ ሙሉ በሙሉ እግዚአብሔርን የሚያመልክ ነበር' የሚለውን ለመቀበል ያስቸግራል። የገቡት ነገዶች ሁሉ እግዚአብሔርን የሚፈሩ ወይም የሚያመልኩ እንዳልነበሩ የምንረዳው፥ በአገራችን ውስጥ ለልዩ ልዩ ጣዖቶች አምልኮ የሚደረግባቸው መሠዊዎች እንደ ተገኙ የሚናገሩትን፥ ከክርሠ ምድር የተገኙ ማስረጃዎችን መሠረት በማድረግ ነው።

ጥንታዊው የኢትዮጵያውያን አምልኮት በተመሳሳይ ጊዜ በሌላው የዓለም ክፍል ከነበረው የአምልኮት ታሪክ መሠረታዊ ልዩነት የለውም። በተመሳሳይ ጊዜም በሌላው የዓለም ክፍል እንደ ነበረው ሁሉ ዐይነቱ ብዙ ቢሆን አያስደንቅም። በቤት እንስሳት፥ በአራዊት፥ በአዕዋፍ፥ በኮረብታ፥ በሐይቅ፥ በወራጅ ውሃ፥ በሚሳቡ ፍጥረታት (የአባብ ዐይነቶች)፥ በዛፎች፥ በድንጋዮችና በመሳሰሉት የማምለክ ልማድ፥ የነገደ ካም ዝርያዎች ትውፊት ነበር ይባላል።

በዚሁ ትይዩ 'የፀሐይ፥ የጨረቃ፥ የከዋክብት ወዘተ... አምልኮ፥ ከነገደ ሴም ዝርያዎች ወደ ኢትዮጵያ የገቡ የሳባውያን ትውፊት (ውርስ) ነበረ' የሚል ትረካም ይቀርባል። ይህም ዐይነት አምልኮ በደቡብ ዐረቢያ ከተገኘው የአምልኮት ቅርስ ጋር ስለሚመሳሰል፥ ሳባውያን እንደ ፈደላቸው ሁሉ ሥርዐተ አምልኮአቸውን ይዘው ገብተው ነበር ቢባል ያስኬዳል።

ከግሪክ ጋር ግንኙነት እንደነበረው የሚተርክለት የአክሱም መንግሥት፥ ከግሪኮች የወረሰው የክርስትናን ብቻ ሳይሆን የጣዖተ አምልኮአቸውን ጽሑፎች ጭምር እንደሆነ ይነገራል። በጥንታዊት ግሪክ የሚመለከቱ ዜውስና ፖሊደን፥ በፐርሺያም ይመለከቡት የነበረው አባብ (ዘንዶ) ያን ጊዜ መወረሳቸውና ዛሬም በኢትዮጵያ አንዳንድ ክፍሎች መገኘታቸው በአምልኮ የነበራቸውን ግንኙነት ያረጋግጣል።

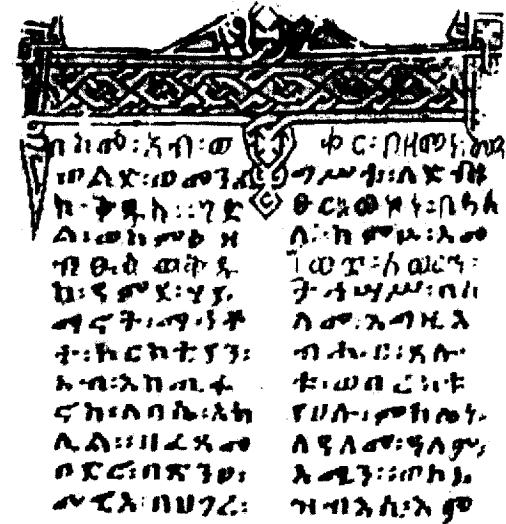
በኢትዮጵያ ብዙ የሃይማኖት መጽሐፎች በግእዝ ቋንቋ የተጻፉ ናቸው። የሳባውያንን ፊደል የሚጠቀሙና የዘመኑ ሰዎች መነጋገሪያ የነበረው ይህ ቋንቋ፥ ለክርስትና እምነትም መጠቀሚያ ሆኖ አገልግሏል። «የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን በቅርስነት ጠብቃ ለዘመናት ያቁየችው ሌላው ትልቁ ሀብት የግእዝ ቋንቋ ነው። የግእዝ ፊደል ከሳባ ፊደል ጋር አንድ እንደ

ነበረ ለመጀመሪያ ጊዜ በጥናት የደረሰበት፡ ኮንትሮሲኒ የተባለው ኢጣሊያዊ ምሁር ነው። ይህን ቋንቋ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን እንዴት ልትጠቀምበት እንደ ቻለች በሰፊው ተገልጿል። በዘመን ብዛትም ግእዝ ከሳባ ቋንቋ ጋር የነበረውን ግንኙነት ለቅቆ እንደ ግሪኩ የቅዱሳት መጻሕፍት ቋንቋ ለመሆን በቅቷል።

ዛሬ በአገራችን በኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሚገኙት ልዩ ልዩ የሃይማኖት መጻሕፍት፡ ከግብጽ፡ ከሶርያና ከመካከለኛው ምሥራቅ የሃይማኖት መጻሕፍት በመጀመሪያ ወደ ግእዝ እንደ ተተረጉሙ ይታወቃል። እነዚህ አገሮች ደግሞ ለረጅም ጊዜ እግዚአብሔርን ማምለክ ብቻ ሳይሆን፡ ልዩ ልዩ የጣዖትና መናፍስት አምልኮዎች እንደ ነበሯቸው ግልጽ ነው። ግብጻውያን በአስማትና አጋንንትን በመሳብ ይታወቃሉ። ሌሎች ደግሞ በከከብ ቈጠራና በልዩ ልዩ ምትሐታዊ ሥራዎች እንደሚታወቁ በመጽሐፍ ቅዱስም ተጠቅሷል። ለምሳሌ፡ - ዶ/ር ጌታቸው ኃይሌ በተጨማሪ መረጃ በጻፉት መጽሐፍ፡ «ተአምረ ማርያም» የተባለውን መጽሐፍ ዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ «አባቱ ዳዊት የጀመረውን በፈረንሳይ፡ በእስፓኝ፡ በግብፅና በፍልስጥኤም የተሠሩትን ታምሮቿን ወደ ግእዝ መተርጉም በሰፊው ቀጠለበት። የውጪውን አገር ማስተርጉም ብቻ ሳይሆን ኢትዮጵያ ውስጥ የሠራቻቸውን ተአምራት ሁሉ እየሰበሰበ አሰፈራቸው» ብለዋል።⁶

እነዚህን ትርጉሞችና በዚያን ዘመን ልብ ወለድ ሥነ ጽሑፍ የዳበረባቸውና አፈ ታሪክ የነበሩ መጻሕፍትን፡ ዛሬ በሚሊዮን የሚቁጠሩ ኢትዮጵያውያን ወገኖቻችን እንደ ቅዱሳት መጻሕፍት በመቀጠራቸው የሰሐተት ዐዘቅት ውስጥ ገብተን እንገኛለን።

⁶ ጌታቸው ኃይሌ ደቂቀ እስጢፋኖስ (ኮሌጅቪል (ሚኒሶታ) 1996 ዓ.ም.) ገጽ 25።

ግእዝ የሃይማኖት ቋንቋ

ከ4ኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ የግእዝ ቋንቋ የኢትዮጵያ ሥራ ቋንቋ እንደ ነበረ ይነገራል። «የግእዝ ቋንቋ የሳባውያን የታደሰ ቋንቋ ሆኖ ግንኙነታቸው በፊደል ብቻ ነበር። ግእዝ እራሱን የቻለ ቋንቋ ሲሆን፡ የሳባ ቋንቋ ደግሞ ሌላ ራሱን የቻለ ቋንቋ ነበር። አንዳንድ ጸሐፊዎች 'ግእዝ የሳባ ቋንቋ ነው፡ የሳባ ቋንቋም ግእዝ ነው' ሲሉ ይተርካሉ። ግን የሁለቱ ቋንቋዎች ፊደል አንድ ነበር ማለት ቋንቋዎቹ አንድ ነበሩ ማለት አይደለም።»⁷ ሆኖም ግእዝ ከጥንት ከሳባውያን ተሻሽሎ የመጣ ሴማዊ ቋንቋ ነው። እምነተ ክርስትና ወደ ኢትዮጵያ ከገባበት ዘመን ጀምሮም፡ መጽሐፍ ቅዱስና ልዩ ልዩ መጻሕፍት ከግሪክ፡ ከሶርያ፡ ከቅብጥና (የድሮ ግብጽ ቋንቋ) ወደ ግእዝ ተተርጉመው ይገኛሉ። የአገራችን ሊቃውንትም የደረሷቸው ልዩ ልዩ መጻሕፍት የሚገኙት በግእዝ ቋንቋ ነው። የታሪክ፡ የፍልስፍና፡ የመጽሐፍ ቅዱስ ባህላዊ አተረጓጉም፡ የቤተ ክርስቲያን አባቶች መጻሕፍት እንዲሁም

⁷ ገ/ዮሐንስ ገ/ማርያም ክርስትና በኢትዮጵያ (B.S.P.E የካቲት 1988 ዓ.ም.) ገጽ 118።

የዜናና የቅኔ ድርሰቶች፡ በጠቅላላው ኢትዮጵያዊ የሆነ የሥነ ጽሑፍ ጓዝ ሁሉ በግእዝ ተጽፈው ይገኛሉ።

በአሁኑ ጊዜ በኢትዮጵያ የተስፋፋው የአማርኛ ቋንቋም የተወለደው ከግእዝ ስለሆነ የቃላቱ መሠረት ከግእዝ ይፈለጋል።⁸

እንግዲህ ከላይ እንደምንገነዘበው፡ ግእዝ በዚያን ዘመን ይህን ያህል በስፋት ይነገር ከነበረና፡ ይህን ያህል ጽሑፍ ከተጻፈበት፡ በዘመኑ ግእዝ የቤተ ክርስቲያን ቋንቋ ብቻ ነው ብሎ መናገር እንዴት ይቻላል? ግእዝ የቤተ ክርስቲያን ቋንቋ ብቻ እንዳልነበረ ከተረዳን፡ እስከ ዛሬ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የምትገለገልበት ግእዝ የወለደው አማርኛ ቋንቋ ደግሞ ብዙ ሚሊዮን ሕዝብ ሲገለገልበት ይገኛል። ልክ በአሁኑ ዘመን በአማርኛ ቋንቋ የሚጻፉ ልዩ ልዩ የታሪክ፡ የልብ ወለድና ሌሎችም ጽሑፎችና ድርሰቶች እንዳሉ ሁሉ፡ በዚያ ዘመንም እንደነዚህ ዐይነት ጽሑፎች በግእዝ ቋንቋ ለመጻፋቸው ምንም ጥርጥር የለውም።

ዛሬ ግእዝ የቤተ ክርስቲያኒቱ የሃይማኖት ቋንቋ ሆኖ ሲቀር፡ እነዚያ ሁሉ በዘመኑ የተጻፉት ታሪኮች፡ ፍልስፍናዎች ልብ ወለዶችና የመሳሰሉት ሁሉ ወደ ቤተ ክርስቲያን ገብተው ምሽግ በመያዝ የሃይማኖት መጽሐፍ ሆነው የቀሩ ስይመስልምን? በዚያ ዘመን እነዚህን የጻፉ አባቶች ቢኖሩና የትኛው የእምነት ወይም የሃይማኖት መጽሐፍ፡ የትኛው ደግሞ የፈጠራ ወይም የልብ ወለድ መጽሐፍ እንደሆነ ብንጠይቃቸው እለየው የሚያሰኝ ነበር። ነገረ ግን ሕዝባችንን ግራ የሚያጋቡና ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር በማይሄዱ ነገሮች እንዲዋዥቅ የሚያደርጉ የዚያ ዘመን የፈጠራ መጽሐፍት ተመርምረው ውሳኔ የሚሰጥባቸው መቼ ይሆን?

የክርስትና መግባትና መስፋፋት

ብዙ የታሪክ ምሁራንን እያወያየ ያለው፡ ክርስትና ወደ ኢትዮጵያ መቼ ገባ? ወይም የጌታችንና የመድኃኒታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ወንጌል የተሰበከው፡ ኢትዮጵያም ይህን የተቀበለችው መቼ ነው? የሚለው ነው እንጂ፡ ‘በኢትዮጵያ’ ውስጥ አምልኮተ እግዚአብሔር መቼ ተጀመረ? የሚለው አይደለም።

⁸ ጮራ ቀ. 3 ገጽ 10።

በሐዋርያት ሥራ ምዕራፍ 8 መሠረት፡ ‘በ34 ዓ.ም. ገደማ «ኢትዮጵያዊው ጃንደረባ» ክርስትናን ከወንጌላዊው ፊልጶስ ተቀብሎ መጣ’ የሚሉ አሉ። በዚህ ጊዜ ‘«ኢትዮጵያ» የሚለው የአገር ስም የሚወክለው የዛሬዋን ኢትዮጵያን ነው’ የሚለውን ብዙዎች አይስማሙበትም። ‘ይህ ታሪክ የኑብያ ኢትዮጵያን የሚመለከት ነው’ ይላሉ። ይህም ሆነ ያ፡ የሕንደኬ ባለሟል፡ ወንጌልን ለማንኛውም ሕዝብ ማድረሱና ሰዎች መዳናቸው ደስ ያሰኛል።

የሆኖ ሆኖ ከመጀመሪያው ምእት ዓመት ጀምሮ እስከ 330 ዓ.ም. ድረስ፡ በኢትዮጵያና በአካባቢዋ ጉልቶ የታየው አምልኮተ እግዚአብሔር ወይም የወንጌል ነገር ሳይሆን፡ ከባዕድ አምልኮና ከአፈ ታሪክ ጋር የተያያዘ ነገር ነው። እንዲሁም ጌታችን በለጠው የወንጌል ተልእኮ «በኢየሩሳሌምም፡ በይሁዳም፡ በሰማርያም እስከ ምድር ዳርም ድረስ ምስክሮቹ ትሆናላችሁ» (የሐዋ. 1፡8) ብሎ በማዘዙ፡ ከቅዱስ እስጢፋኖስ መወገር በኋላ የወንጌል አገልጋዮች እንደ ተበተኑና እስከ ሰሜናዊውም የአፍሪካ ክፍል ድረስ እንደ መጡ ይነገራል። በተለይ ሐዋርያው ቶማስ፡ ወንጌላዊው ማርቆስና ወንጌላዊው ማቴዎስ በዚህ አካባቢ እንደ ነበሩ አንዳንድ የታሪክ ምሁራን ጠቅሰዋል።

የወንጌል ሥርጭቱ ቀላል ስላልሆነ፡ በዚያ ላይም የቅብብሎሽ አገልግሎት በመሆኑ የሚገባውን ያህል ባይፈጥንም፡ በኢትዮጵያና በአካባቢዋ የወንጌል ዘር መዘራቱ ግን አያጠራጥርም። «ክርስቲያን» የሚለው ስም ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀሰው በሐዋርያት ሥራ ምዕራፍ 11 ቍጥር 27 ላይ ነው። ለዚያውም ይህን ስም ለጌታ ደቀ መዛሙርት የሰጧቸው ኢሉማንያን ናቸው ይባላል። ዘመኑም 43 ዓ.ም. ገደማ፡ ወይም ጌታችን ኢየሱስ ካረገ ከዘጠኝ ዓመት በኋላ ነው። እስከዚህ ጊዜ ድረስ ግን «የኢየሱስ ደቀ መዛሙርት» ወይም «የኢየሱስ ተከታዮች» እየተባሉ ይጠሩ ነበር።

በአገራችን ክርስትና በይበልጥ የተስፋፋው መቼና እንዴት ነው? ቢባል፡ ለኢትዮጵያዊው ጃንደረባ አድናቆታቸውን የገለጹ የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ሊቃውንት እንደ ጻፉት፡ ከእነርሱም አንዱ «የቤተ ክርስቲያን ታሪክ አባት» በመባል የሚታወቀው አውሳብዮስ እንደጠቁመው፡ ከዚሁ ጊዜ ጀምሮ ክርስትና በኢትዮጵያ እየተስፋፋ መምጣቱን ለመረዳት ተችሏል።

ሌሎች ታሪክ ጸሐፊዎችም፡ ከ64 ዓ.ም. አንሥቶ እስከ አራተኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ድረስ፡ ሮማውያን ቁሳሮች በሚያስተዳድሩአቸው ሀገሮች የተገኙ ክርስቲያኖች ሁሉ፡ በመከራው ወላፊን ሲገረፉ፡ ሕይወታቸውን ለማትረፍ ወደ ሩቅ ምሥራቅ፡ ወደ ተለያዩ የዐረብ አገሮች፡ ወደ ሶሜን አፍሪካና ወደ ምሥራቅ አፍሪካ መሰደዳቸውንና ከተሰደዱባቸው የአፍሪካ አገሮች፡ እስክንድርያ፡ ሲቢያ፡ ኑቢያና ኢትዮጵያ እንደሚገኙባቸው አረጋግጠዋል። መካከለኛውን ምሥራቅ አቋርጠው በየብስ ወደ ሶሜን አፍሪካ ከገቡት ክርስቲያኖች ጥቂቶቹ፡ በሶሜን ኢትዮጵያ በኩል እየገቡ በሰላም መኖር የቻሉ ሲሆን ፡ ወደ ዐረብ አገሮች የተሰደዱት ደግሞ ቀይ ባሕርን በመርከብ እየተሻገሩ ወደ ምሥራቁ የኢትዮጵያ ክፍል ይገቡ ነበር።⁹

ስደቱ ጠንካራ የሆነበት ምክንያት ሲገለጽ፡ አንዳንድ የሮማ መንግሥት የበታች ባለሥልጣናት ለመወደድ ሊሉ፡ በቂሣሮች ስም ቤተ መቅደስ እየሠሩ፡ ምስላቸውንም በውስጡ እያስቀመጡ፡ እንዲመለከቱ ያደረጉት፡ ክርስትና በሮም ግዛት እየተስፋፋ በነበረበት ወቅት ነበር። ማንኛውም ዜጋ ወደ አቅራቢያው የቂሣር ቤተ መቅደስ በዓመት አንድ ጊዜ ሄዶ በምስሉ ፊት እንዲሰግድ፡ «ቂሣር ጌታ ነው» እንዲል፡ በዕጣን መሠዊያውም ላይ ዕጣን በማሳረግ የዜግነት ግዴታውን እንዲወጣ፡ ለዚህም ማስረጃ እንዲቀበል ታወጀ ነበር። የግሪክን፡ የሮማውያንን ወይም የአሦራውያንን አማልክት የሚያመልኩ ቢሆኑም ቂሣርን አናመልክም በማለት አልተቃወሙም። ክብሩን፡ ስግደቱን፡ አምልኮቱን፡ ውዳሴውንና የመሳሰለውን ሁሉ፡ ከዚህ በስተጀርባ ሆኖ የሚቀበለው ያው ክፉ መንፈስ ስለሆነ፡ የየትኛውንም አገር አማልክት ለሚያመልኩት ችግር አልነበረም።

ነገር ግን ችግሩ ለክርስቲያኖች ብቻ ሆነ። ለዘር አማልክቶቻችን የምንሰግደው የጸጋ ስግደት፡ ለቂሣር የምንሰግደው የልክብርት ስግደት፡ ለእስክራክብር የምንሰግደው ግን የአምልኮት ስግደት ነው። ለቂሣር ምስል እንስገድ የሚል ክርስቲያን ስልነበረም። ለቂሣር ምስል ለመስገዱ ማስረጃ ማቅረብ ያልቻለውን ክርስቲያን፡ ማንኛውም ዜጋ ንብረቱን ሊቀማ፡ እጁን ለመንግሥት ሊያስረክብ ሥልጣን ተሰጠ። ቀድሞውንም ቢሆን አረማውያን አማልክቶቻቸውን የሚያናቅባቸውን ክርስቲያኖች አጥብቀው ይጠሏቸው

⁹ ገ/ዮሐንስ ገ/ማርያም ክርስትና በኢትዮጵያ (B.S.P.E የካቲት 1988 ዓ.ም.) ገጽ 37።

ነበር። አሁን ደግሞ ይህን መሰል መንግሥታዊ ዐዋጅ ሲታከልበት ለበቀል ይበልጥ አመቺ ሆነላቸው። በዚህ ምክንያትም ይህ ነው የማይባል ሥቃይ፡ የግፍ አሟሟትና ስደት በክርስቲያኖች ላይ ደረሰ። በአንዳንድ የቂሣር የአገዛዝ ዘመንና በአንዳንድ ቦታ ረገብ ያለ ቢመስልም፡ የክርስቲያንን ስደት የሚያባብሰው ሕግ ከኔሮን ቂሣር ዘመን መንግሥት ጀምሮ እስከ ታላቁ ቄስጠንጢኖስ እንደ ቀጠለ ታሪክ ያስረዳል።¹⁰

ከላይ እንደ ተጠቀሰው፡ ለኢትዮጵያ ወንጌል የሰበከው፡ ኢትዮጵያዊው ጃንደረባ ነው (በ34 ዓ.ም.)? ወይስ ፍሬምናጦስ (በ330 ዓመት ገደማ)? የሚለው ታሪክ አሻሚ ቢሆንም፡ በታሪክ መጻሕፍት ውስጥ «ኢትዮጵያ» በሚል ስም የሚጠሩት ኑብያና ሳባ ናቸው። ጃንደረባውም 'የኑብያ ኢትዮጵያ ወገን ነው መባሉ' ለእውነት የቀረበ እንደሆነ በልዩ ልዩ ቦታ ተጠቅሷል። ሆኖም ይህን አከራካሪ ታሪክ የሚለውን ለጊዜው ተወት አድርገን፡ በወንጌል ተጋድሎ ሰፊ አስተዋፅኦ ስላደረገው ስለ ፍሬምናጦስ ቀጥሎ እንመልከት።

ፍሬምናጦስና ወንጌል በኢትዮጵያ

በ300 ዓ.ም. አካባቢ ሚሮጽዮስ በሚል ስም የተጠራ ግሪካዊ ነጋዴ፡ ቀደም ብሎም ሆነ በዘመኑ በግሪካውያንና በሳባ ኢትዮጵያውያን መካከል ተፈጥሮና ጸንቶ በቂየው ግንኙነት መሠረት፡ ለንግድ ሥራ ወደ ኢትዮጵያ የባሕር ዳርቻ እንደ ደረሰ ይተረካል። ግሪካዊው ነጋዴ ሽፍቶች ሲገድሉት፡ እርሱን ተከትለው የመጡትን ልጆቹን ወይም የዘመዱን ልጆች፡ የጠረፍ ጠባቂዎች ደርሰው ከመገደል አተረፏቸውና ለአካባቢው አስተዳዳሪ አቀረቡአቸው። አስተዳዳሪውም በበኩሉ ወደ አክሱም አምጥቶ ለንጉሡ ለአልዓሜዳ አስረከባቸው። የልጆቹ ስም የታላቁ ኤዲስዮስ፡ ወይም ሲድራኮስ፡ የሁለተኛው ፍሬምናጦስ ነበረ።

ኤዲስዮስና ፍሬምናጦስ ወጣቶች ቢሆኑም፡ የተወለዱባትና ያደጉባት አገር ግሪክ፡ በዘመኑ የደረሰችበትን ዓለማዊ ዕውቀት የተማሩና ለክርስትና መሠረት የሆኑትን ቅዱሳት መጻሕፍትን በጥልቀት ያጠኑ ሆነው በመገኘታቸው፡ አክሱም ቤተ መንግሥት እንደ ደረሱ ወዲያው በሥራ ላይ ተመደቡ። የእነዚህ ግሪካውያን ወጣቶች በአክሱም ቤተ መንግሥት በሥራ

¹⁰ ጮራ ቊ . 5 ገጽ 16።

ላይ መመደባቸው ሲታይ፥ የአክሱም ሥልጣኔ ቀድሞውንም ከግሪካዊው ሥልጣኔ ጋር ዝምድና የነበረው ለመሆኑ ፍንጭ ይሰጣል። በዚህ ጊዜም ሆነ ቀደም ብሎ በሐውልቶችና በገንዘቦች ላይ ተቀርጾ የነበረ ነው የሚባለው ምስልና ፊደልም የዚህኑ እውነተኛነት የሚያረጋግጥ ነው የሚሉ አሉ።

ኤዲስዮስ በአክሱም ቤተ መንግሥት የግቢው አዛዥ ሲሆን፥ ፍሬምናጦስ ግን ለንጉሡ ልጆች የሞግዚትነትና የአስተማሪነት ሥራ ተሰጠው። ንጉሡ አልዓሜዳ በሞተ ጊዜም ልጆቹ አድገው በትረ ሥልጣኑን ለመረከብ እስኪበቁ ድረስ፥ ንግሥት አሕየዋ (ሶፍያ) መንግሥቱን ስታስተዳድር ቁየች። በዚህ ጊዜ የኤዲስዮስና የፍሬምናጦስ ታላቅ የሆነውና በልባቸው ያለው ተልዕኮ፥ ለንጉሡ ልጆች ዲዛናና ሳይዘናስ፥ ለቤተ መንግሥቱ ባለሥልጣናትና ለአክሱምና አካባቢውም ሕዝብ ወንጌልን በመስበክ ሰዎችን ወደ ትክክለኛውና በእውነትና በመንፈስ ወደሚመለከበት አምልኮተ እግዚአብሔር መመለስ ነበር። ለንግሥት አሕየዋም ከወንጌል ተምህርት ሌላ በመንግሥት አስተዳደር ምክር ሳይለግሱዋት እንዳልቀረ ይታሰባል። ኤዲስዮስና ፍሬምናጦስ በምስክርነታቸው አይሁድንና አረማውያንን ባንድነት፥ ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስን በማመን ወደሚገኘው ደኅንነትና ዘላለማዊ ሕይወት፥ ከሰይጣን ባርነት ወደ እግዚአብሔር የነጻነት መንግሥት አፈለሱቸው። እንኳን ከባዕድ አገር ለመጣ ስደተኛ ቀርቶ ለአገር ተወላጅም ቢሆን አስቸጋሪና ከባድ የሆነውን ሥራ በማከናወናቸው፥ በኢትዮጵያ ሰተቋቋመው የእግዚአብሔር መንግሥት ታሪክ ባለውለታዎች ናቸው።

ዲዛናና ሳይዘናስ ሥልጣን መንግሥቱን ለመረከብ ከሚያስችለው ዕድሜ ሲደርሱ ዙፋኑን ተረከቡ። ኤዲስዮስና ፍሬምናጦስም ስንብት ጠይቀው ስለ ተፈቀደላቸው ወደ አገራቸው ሊገቡ ጉዞ ጀመሩ። ኤዲስዮስ በቀጥታ ወደ አገሩ ለመመለስ ሲወስን፥ ፍሬምናጦስ ግን በኢትዮጵያ የጀመረውን የወንጌል አገልግሎት ያለ ተተኪ ትቶ መሄዱ ስለ ከበደው፥ ለኢትዮጵያ ቅርብ የሆነችው የእስክንድርያ ቤተ ክርስቲያን እንድትከታተለው ለማሳሰብ ወስኖ ከወንድሙ ከኤዲሲዮስ ተለየ። እስክንድርያ በደረሰ ጊዜም ሊቀ ጳጳሱን ማለት እስክንድርስን የተካው አትናቴዎስን አገኘው። ሊቀ ጳጳስ አትናቴዎስም ከፍሬምናጦስ የቀረበለትን ሪፖርት አዳምጦና መርምሮ፥ የሕዝበ ኢትዮጵያን ቋንቋ የሚያውቀውን ፍሬምናጦስን አጸጽሶ፥ የጀመረውን የስብከተ ወንጌል ሥራ እንዲቀጥል መልሶ ላከው። ፍሬምናጦስም ወደ አገሩ ገብቶ በሥጋ ዘመዶቹ መካከል በመኖር ከሚያገኘው ደስታ ይልቅ፥ በኢትዮጵያ ከሚገኙ፥ በእግዚአብሔር ቃል ከወለዳቸው ልጆች ጋር መኖርንና ክርስትናን ማስፋፋትን

መርጦ ወደ ኢትዮጵያ ተመለሰ። የአክሱም ቤተ መንግሥትም በክብር ተቀበለው።

ለላባ ኢትዮጵያ የመጀመሪያው ሐዋርያ የሆነው ፍሬምናጦስ ለመጀመሪያ ጊዜ ወንጌል በተሰበከባትና የመጀመሪያ ለማኞች በተገኙባት በአክሱም፥ ማኅበረ ምእመናንን (ቤተ ክርስቲያንን) ለማቋቋምና ድርጅታዊ ሥራውን ለማካሄድ የሚያስችለውን ሁሉ እግዚአብሔር በሰጠው ጥበብ አደራጀ። በዚህም ሥልጣኑ ብዙ የቤተ ክርስቲያን መሪዎችን ማለትም ጳጳሳትን፥ ቀሳውስትንና ዲያቆናትን ሾሟል። ገብረ ዮሐንስ ገብረ ማርያም እንደጻፉት፥ «የተሾሙት ጳጳሳት በመኖሪያው ተኩልኩለው ግብረ በላዎች እንዲሆኑ አልነበረም። ቀሳውስቱና ዲያቆናቱም በአንድ ደብር ታጉረው የአገርና የቤተ ክርስቲያን ሽክም እንዲሆኑ አልነበረም።»¹¹

ፍሬምናጦስ ጽጽሱናውን የተረከበው አትናቴዎስ ከመኖሩ አርዮስ ጋር ግብ ግብ ገጥሞ ከሥልጣኑ ከተባረረ በኋላ፥ እንደገና በድል አድራጊነት በተመለሰበት ሰዓት እንደ ነበረ የታሪክ ምሁራን ዘግበዋል። ይህ በአንድ በኩል የሚያሳየው የእውነተኛው ወንጌል አስፋፊ አትናቴዎስ ለፍሬምናጦስ ጽጽሱናውን የሰጠው፥ ከእውነተኛ የወንጌል አደራ ጋር መሆኑን፥ በተለይም ለአርዮስ እጁን እንዳልሰጠ ጭምር በማሳሰብ ይመስላል።

ፍሬምናጦስ በሊቀ ጽጽሱናው ሥልጣን መቀመጥን ሥራው ያደረገ ብቻ ሳይሆን፥ ከላይ እንደ ተገለጸው ሥልጣንን ለቤተ ክርስቲያን አገልጋዮች በየደረጃው እንደ መጽሐፍ ቅዱስ ቃል ካከፋፈለ በኋላ፥ መጽሐፍ ቅዱስ በግእዝ እንዲተረጎም ለፊደላቱ አናባቢ በመፍጠር የትርጉሙን ሥራ እንዳከናወነ ተገልጿል። በተለይ ኢትዮጵያዊው ሊቅ አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ፥ ፍሬምናጦስና ረዳቶቹ ኢትዮጵያውያን ሊቃውንት፥ የውጪ አገር ሰዎችም ተጨምረው ቅዱሳት መጻሕፍትን ከጽርክ ወደ ግእዝ በተሻሻለው ፊደል መተርጎማቸውን ተርከዋል።¹²

ወንጌል ይህን ያህል በኢትዮጵያ ከተሰበከ፥ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያንም መጽሐፍ ቅዱስን ከዚያን ጊዜ ጀምሮ እንደ እግዚአብሔር ቃል

¹¹ ገ/ዮሐንስ ገ/ማርያም ክርስትና በኢትዮጵያ (B.S.P.E የካቲት 1988 ዓ.ም.) ገጽ 44፤ ጮራ ቍ. 6 ገጽ 17፤ ቍ. 7 ገጽ 4
¹² ኪዳነ ወልድ ክፍሌ መጽሐፈ ሰዋስው ወግስ ወመዝገብ ቃላት ሐዲስ (አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት 1948 ዓ.ም.) ገጽ 16-20፤ ጮራ ቍ. 7 ገጽ 11።

ከተቀበለች፡ ዛሬ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን «በበር በኩል ያልገቡ አንዳንድ ጉሕልያዎች የሰነቀሯቸው ናቸው»¹³ የምትላቸውን ያህል መጽሐፍ ቅዱስ ቦታ የማጣቱ መንገዱ ምንድን ነው? ችግሩንስ ለምን መቅረፍ አልተቻለም? ችግሩንስ ለመቅረፍ የተወሰዱ እርምጃዎች ነበሩ ወይ? ካሉ ምንድን ናቸው? የሚለውን ለማሳየት እንሞክራለን፡፡

የመጀመሪያይቱ ቤተ ክርስቲያን (ጉባኤ ምእመናን)

በፍሬምናጦስ የተጀመረው የወንጌል አገልግሎት እየሰፋ ሲመጣ፡ በአክሱም «ጽዮን» ወይም «ማኅበረ ጽዮን ሰማያዊት - የሰማያዊቱ ጽዮን ማኅበር» በሚል ስያሜ ቤተ ክርስቲያን ተቋቁማ እንደ ነበር ከታሪክ እናነባለን፡፡¹⁴ የመጀመሪያዋ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን በጽዮን ስም ለምን እንደ ተሰየመች፡ በጽሑፍ ሰፍሮ የተገኘ ማስረጃ ግን የለም፡፡ ሆኖም አንዳንድ የታሪክ ጸሓፊዎች «ታቦተ እስራኤል ከኢየሩሳሌም ወደ አክሱም የመጣችበትን ሁኔታ ለማስታወስ ነው» ሲሉ፡ ሌሎች ደግሞ «የዳዊት ቤተ መንግሥት ያለበትን ክፍልና ከእርሱ በግንብ የተለየውን ቤተ መቅደስ ያለበትን ቦታ የሚያመለክት ነው! ጽዮን ኢየሩሳሌም ጌታ በዳግም ምጽአቱ የሚገለጥበት ስፍራ ሆኖ በመነገሩ ነው! ሰማያዊቷም ጽዮን ለማስታወስ ነው፡፡» በማለት የሚገምቱ አሉ፡፡¹⁵

ቤተ ክርስቲያናችንም የዓለም ቤተ ክርስቲያን አካል እንደ መሆኗ መጠን፡ በአብያተ ክርስቲያናት ላይ የደረሰው መቃወስ በእርሷም ላይ ደርሷል፡፡ ወደ ጌላ እንደምንመለከተው ለብዙ ዘመናት የራሷ የሆኑ መሪዎች አለመኖራቸውና ለሕዝቡ ባዕድ በሆኑ ወገኖች በትርጕማን መመራቷ የጨለማውን አስከፊነት አባብሶታል፡፡ አሁን የምንመለከተው አሳዛኝ ገጽታ መልኩን የያዘው በአንድ ጊዜ ሳይሆን ቀስ በቀስ ነው፡፡ ዛሬ ቤተ ክርስቲያናችን ወደ ጥንቱ እውነተኛ መሠረቷ እንድትመለስ ስንፈልግ፡ በፈጅም የታሪክ ጉዞዋ ያሳለፈቻቸውን የብርታትና የድካም መንገዶችን መመርመር ይኖርብናል፡፡

¹³ መርሐ ጽድቅ ባህል ሃይማኖት (በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ትንሣኤ ዘጉባኤ ማተሚያ ቤት 1988 ዓ.ም.) ገጽ 156፡፡
¹⁴ ራራ ቊ. 6 ገጽ 18፡፡
¹⁵ የገ/ዮሐንስ ገ/ማርያምን «ክርስትና በኢትዮጵያ» ገጽ 64 እና ራራ ቊ.ጥር 6ን ማንበብ የበለጠ ማብራሪያ ይሰጣል፡፡

ለድካሟ ምክንያት ከሆኑት አንዱ ምንኩስና ነው፡፡ ስለ ምንኩስና ሲወሳ አብሮ የሚነሣው «የመነከሳት አባት» የሚባለው ቅዱስ እንጦንስ ነው፡፡ ቅዱስ አትናቲዎስ በጻፈለት የሕይወት ታሪኩ ላይ እንደምናገኘው፡ ግብጻዊው እንጦንስ፡ «ፍጹም ልትሆን ብትወድ፡ ሂድና ያለህን ሽጦህ ለድሾች ስጥ! መጥተህም ተከተለኝ! በሰማያት መዝገብ ታገኛለህ» (ማቴ. 19፡21) የሚለውን የጌታን ቃል ሲሰማ፡ ከወላጆቹ የወረሰውን ንብረት ሁሉ በአካባቢው ላሉ ሰዎች አከፋፍሎና ለድሾች ስጥቶ፡ ጌታን በጸሎትና በተባሕትዎ፡ በመከራ ወቅትም ምእመናንን በማጽናናትና በማስተማር ለማገልግል ወሰነ፡፡ ይህ የእንጦንስ አካሄድ አንድ የግብጽ ሊቀ ጳጳስ እንዳሉት «እግዚአብሔር በጊዜው ያስነሣው የተሐድሶ እንቅስቃሴ» ነበር፡፡ እንቅስቃሴው የሕይወት ለውጥ ነበር እንጂ አንድ ደንብ (system) አልነበረም፡፡ ሆኖም በጊዜው የነበሩት የቤተ ክርስቲያን መሪዎች አካሄዱ ስላላማራቸው እንደ አንድ የአገልግሎት ክፍል አድርገው በቤተ ክርስቲያን መዋቅር ውስጥ አስገቡት፡፡ ስለሆነም በዐጭር ጊዜ ውስጥ በመላው ግብጽና የሮም ግዛቶች ሁሉ ምንኩስና ተስፋፋ፡፡

በተለይ ለምንኩስና እንደ ሥርዐት (ማለትም በገዳም ደረጃ) መስፋፋት ዋናው ተጠቃሹ ሰው አባ ጳኩሚስ ነው፡፡ አባ ጳኩሚስ የመጀመሪያውን ገዳም በላዕላይ ግብጽ (upper Egypt) መሠረተ፡፡ በተጨማሪም «ሥርዐተ ምንኩስና»ን የመሰለ ሃይማኖታዊ ፍልስፍና፡ የመዳን ጥያቄ ባስጨነቃቸው ሕንዳውያን ከክርስቶስ ልደት በፊት በ600 ዓመት አካባቢ በሥራ ላይ ውሎ እንደ ነበረ ከታሪክ ይረጋገጣል፡፡ ሰው በውስጡ ያለበትንና ከውጪውም በማየት፡ በመስማትና በመሳሰለው መንገድ የሚዘምትበትን የንጢአት ገይል በመታገልና ራሱን በመግዛት ከቊጥጥር ሥር ማዋል የሚችለው፡ ከሰዎች ተለይቶ በዱር ለብቻ በመኖር እንደሆነ በሃይማኖታዊ ፍልስፍናው የተደረሰበት መስሎ ለሰው ታይቶ ነበር፡፡ ፍልስፍናው በጊዜው ተቀባይነትን አገኘና በየጊዜውም እየተሻሻለ በአብዛኛው የሩቅ ምሥራቅ አገሮችና በፋርስ ተሠራጨ፡፡ ወደ አይሁድም ገብቶ ከክርስቶስ ልደት በፊት በ110 ዓመት ገደማ፡ ራሳቸውን የለዩ ሃይማኖተኞች በኩምራን ገዳማዊ አኗኗር መሥርተው እንደ ነበረ ከታሪክ መዛግብት ተገኝቷል፡፡

‘ገዳማዊ አኗኗር፥ ከዓለምና ከገጢአት ራስን በመለየት የአምላክን ሞገስ ማግኘት ያስችላል’ በሚል ሃይማኖታዊ ፍልስፍና ላይ የተመሠረተ ነው። በዚህ ሁኔታ በአረማውያን ተመሥርቶ፥ ወደ አይሁድም ተላልፎ ቢያንስ ለ800 ዓመታት ያህል በተለያዩ አገሮች ሲሠራበት ቁየ። ከዚህ በኋላ በእነእንጦንስ አማካይነት ወደ ክርስትናው ዓለም ገባ። ከላይ እንደ ተገለጸው፥ «ፍጹም ልትሆን ብትወድ ሂድና ያለህን ሁሉ ሽጠህ ለድሸች ስጥ፤ መዝገብ በሰማያት ታገኛለህ፤ መጥተህም ተከተለኝ።» (ማቴ. 19፥21) በሚለው በወንጌል ቃል ላይ ምንኩስና እንደ ተመሠረተ ለማስረዳት የሚሞክሩ ጥቂቶች አይደሉም። ‘ሁሉን ትተው ጌታን በመጀመሪያ የተከተሉ ናቸው’ ብሎ ሐዲስ ኪዳን የሚያስተዋውቀን ሐዋርያትን ነው፤ ማቴ. 4፥18-22። ጴጥሮስም፥ «እነሆ እኛ ሁሉን ትተን ተከተልንህ፤ እንኪያስ ምን እናገኝ ይሆን?» ብሏል፤ ማቴ. 19፥27-28።

እንኪያስ ሁሉን ትቶ የመከተል ዐላማ፥ ከዓለም ቊርኝት ነጻ ለመሆንና ጌታን በጉዞው ሁሉ ለመከተል እንደሆነ ግልጽ ነው። ዓለምን በልብ ውስጥ ይዞና ከገላፊነትም ከሥራም ሽሽቶ መናኸሪያ (ገዳም) በመፍጠር አዲስ ኑሮ ማቋቋም ግን አልነበረም። በአሁኑ ጊዜማ ‘ሐዋርያትና ተከታዮቻቸው ሳይቀሩ መነኩሳት ነበሩ’ ወደ ማለት እየተመጣ እንደሆነ ይሰማል። ዮሐንስ አፈወርቅ ግን በሐዋርያት ዘመን ምንኩስና የሚባል ሥርዐት እንደማይታወቅ ሲያስረዳ፥ «በዚያ ዘመን (በዘመነ ሐዋርያት) መነኩሳት አልነበሩም!» ብሏል።

ሆኖም፥ ሁሉን በጊዜውና በሁኔታው መጠቀም የሚችል እግዚአብሔር፥ በዚያ ሁሉ ውስጥ ያደረገውን አስገራሚ ሥራ ደግሞ ስናይ፥ መነኩሳት ለቤተ ክርስቲያንና ለዓለም ምንም ዐይነት አዎንታዊ አስተዋፅኦ አላበረከቱም ለማለት አንደፍርም። ይህ ማለት ደግሞ ዘላለማዊ የሆነውን፥ የእግዚአብሔርን ቃል ሁኔታዎች በፈጠሩት ጊዜያዊ መፍትሔ እንታካዋለን ማለት አይደለም። በምንኩስናና እግዚአብሔርን በድንግልና በማገልገል መካከል ያለው ልዩነት ወደፊት ይገለጻል።

የምንኩስና አስተሳሰብ የወንጌል ማእከል ከሆነው የጸጋ አስተምህሮ ጋር እየተቃረነና የሰው ጥረት የእግዚአብሔርን ጸጋ እየተካ ቢመጣም፥ የሥነ ተልእኮ (missiology) ሊቅ የነበረው ዴቪድ ቦሽ (David Bosh) በትክክል እንዳስቀመጠው፥ ለአንድ ሺህ ዓመት የዘለቀው የመካከለኛው ዘመን የታሪክ ማእከል የነበሩት መነኩሳት ናቸው። በነዚህ ፈታኝ ዘመናት ቤተ ክርስቲያን

ራእይዋን እንዳታጣ፥ ይልቁንም ክርስትናን በአብዛኛው የአውሮፓ ክፍል እንድታስፋፋ ያደረጉት እነርሱው ናቸው። «ከአምስተኛው እስከ ዐሥራ ሁለተኛው ክፍለ ዘመን ገዳማት፥ የባህልና የሥልጣኔ ብቻ ሳይሆን የወንጌል ተልእኮም ማእከል ነበሩ። ከዚህም በተጨማሪ በእኔነት ፍቅር በሚመራ ዓለም መካከል የመነኩሳት ማኅበረሰብ፥ በእግዚአብሔር ፍቅር ለሚገዛ ዓለም የሚታዩ ምልክቶች ነበሩ። ስለሆነም ምንኩስና ከግብጽ በማለፍ በታናሽ እስያ፥ በቅዱስ ባስልዮስ (Basil) በምሥራቅ በቅዱስ ቤኒዲክት (አቡነ ቡሩክ) አማካይነት ተስፋፋ።

ምንኩስናን ወደ ኢትዮጵያ በማስገባት በኩል ተጠቃሾቹ ተስዐቱ ቅዱሳን ናቸው ። ተስዐቱ ቅዱሳን ወደ አክሱም የመጡት በዐፄ አልዓሜዳ ዘመነ መንግሥት ነው። ከነዚህም መካከል ስማቸው የገነነው አባ ዘሚካኤል (አረጋዊ)፥ አባ ጳንጠሌዎን፥ አባ አፍጼ፥ አባ ገሪማ (ይስሐቅ) ናቸው። እነዚህ ሰዎች ከምሥራቅ የሮማ ግዛት ከቊስጥንጥንያና ከሶርያ እንደ መጡ በሰፊው ይታመናል። ተስዐቱ ቅዱሳን የኬልቂዶኑን ውሳኔ በመቃወማቸው፥ በሮማውያን ቁሣሮች ስደት ስለ በዛባቸው፥ ወደ ግብጽ በመሰደድ በጳክሚስ በተመሠረተው ገዳም ለጥቂት ዓመታት ከኖሩ በኋላ ወደ አክሱም መጡ። በአክሱምም ከፍተኛ አቀባበል የተደረገላቸው ሲሆን፥ በአልዓሜዳና ከእርሱ ቀጥሎ በተከታታይ በነገሡት ሦስት ነገሥታት (ታዜና፥ ካሌብና ገብረ መስቀል) ዘመን ሁሉ፥ በኢትዮጵያ ነገሥታትና ሕዝብ ዘንድ አክብሮትን አትርፈው ኖረዋል። ዐፄ ካሌብ ራሳቸው በናግራን (ደቡብ አረቢያ) ያሉትን ክርስቲያኖች ለመታደግ ዘምተው ከተመለሱ በኋላ ቀሪ ዘመናቸውን በአባ ጳንጠሌዎን ገዳም በምናኔ አሳልፈዋል።

ተስዐቱ ቅዱሳን ካበረከቷቸው መንፈሳዊ አገልግሎቶች መካከል አንዱ ስብከተ ወንጌልን ማስፋፋት ነው። ገድለ አባ ጳንጠሌዎን እንደሚተርከው ከሆነ ተስዐቱ ቅዱሳን ለአንድ ዓመት ከዘጠኝ ወራት በአክሱም ከተቀመጡ በኋላ፥ ወደ ተለያዩ ቦታዎች በመሄድ አምልኮተ ጣዖትን በማጥፋትና አብያተ ክርስቲያንን በመትከል ወንጌልን አስፋፍተዋል። በዚህም መሠረት የግሪክ ተወላጆች የነበሩት አባ ጳንጠሌዎንና አባ ሊቃኖስ፥ በአክሱም አካባቢ ወዳሉትና ቀድሞ ለአምልኮተ ጣዖት ጥቅም ላይ ውለው ወደ ነበሩ ቦታዎች በመሄድ፥ የስብከተ ወንጌል ማእከል ሲያደርጓቸው፥ ከሌሎች መነኩሳት በተለየ መልኩ በነገሥታቱና በሕዝቡ ዘንድ አክብሮት ነበራቸው። አባ አፍጼ የሳባውያን አምልኮ ማእከል ወደ ነበረው ወደ የሃ

በመሄድ፡ «አልሙካ» የተባለውን የሳባውያን ዋና ጣዖት ቤተ መቅደስ የነበረውን ወደ ክርስቲያኖች የአምልኮት ማእከል በመቀየር፡ በዚያ አካባቢ ላሉት አረማውያን አምልኮተ ክርስትናን አስተምረዋል፡፡ የሰብከተ ወንጌል ተልእኮአቸውንም እስከ ዐፄ ገብረ መስቀል ዘመነ መንግሥት ድረስ ቀጥለዋል፡፡

አባ ይስሐቅ (ገሪማ) ከአድዋ በስተ ምሥራቅ ወደሚገኘው «መደራ» ተብሎ ወደሚታወቀው ቦታ በመሄድ ወንጌልን አስፋፍተዋል፡፡ በተጨማሪም እኒህ አባት ከሌሎች በተለየ መልኩ ድንቅና ተአምራት በእጃቸው (በአገልግሎታቸው) እንደ ተከናወነ ይነገራል፡፡

አባ ጉባ ከመደራ በስተ ምዕራብ ባለው ቦታ በተባሕትዎ የኖሩ ሲሆን፡ ዛሬ በስማቸው የሚጠራ ምንም ቤተ ክርስቲያን የለም፡፡ አባ ዘሚካኤል የዝነኛው የደብረ ዳሞ ገዳም መሥራች ሲሆኑ፡ በኢትዮጵያ የመጀመሪያው የገዳማዊ ሕይወት መሥራችና በግብጽ ከአባ ጳኩሚስ የተላለፈውን ሥርዐተ ገዳም በሥራ ላይ ያዋሉ ሰው ናቸው፡፡ በዚህም ምክንያት አረጋዊ (ሸማግሌ) የሚል የከበራታ ስምን በመነኩሳቱ መካከል አግኝተዋል፡፡

አባ አሌፍ ከአክሱም ሰሜን ምሥራቅ ራቅ ብለው በመሄድ የሃሌ ሉያን ገዳም ሲመሠርቱ፡ አባ ይምአታ (መጣኦ) ደግሞ ወደ ገርዓልታ በመሄድ በዚያ ገዳማትን መሥርተዋል፡፡ አባ ጽሕማም በደብረ ዳሞ አካባቢ ባለው ከፍታማ ቦታ በብሕትውና ተቀምጠው ነበር፡፡

‘የነዚህ አባቶች በየደረሱበት አብያተ ክርስቲያናትን መትከል፡ ከሰብከት ወንጌል ጋር ምን አገናኘው?’ የሚል ጥያቄ ይነሣ ይሆናል፡፡ ይህን ጥያቄ ለመመለስ የምሥራቅ አብያተ ክርስቲያናት ስለ ቤተ ክርስቲያን ያላቸውን ሥነ መለኮታዊ አመለካከት ማስተዋሉ መልካም ነው፡፡ አዲስ ኪዳንን በሚገባ በምናጤንበት ወቅት፡ ዘመነ ሐዋርያት ከማብቃቱ በፊት፡ የሐዋርያት፡ የነቢያትና የወንጌላውያን ተዘዋዋሪ አገልግሎት (mobile ministry) በሌሊስ ቆጶሳት፡ በቀሳውስትና በዲያቆናት ቋሚ አገልግሎት (settled ministry) ሲተካ እናያለን፡፡ ይህም አጥቢያ ቤተ ክርስቲያንን የወንጌል ተልእኮ ማእከል ወደ መሆን አምጥቶታል፡፡ ስለሆነም በኦርቶዶክሳውያን አባቶቻችን ሥነ መለኮታዊ አመለካከት መሠረት፡ ሥነ ተልዕኮ (missiology) በትምህርተ ቤተ ክርስቲያን ዐውድ በጥልቀት የተመሠረተ ነው፡፡ ስለሆነም የክርስቶስ ቤተ ክርስቲያን የጸጋ ግምጃ ቤት «ሕይወትን የሚሰጥ የተሐድሶ ጎይል ምንጭ» ናት፡፡

ይህ ታሪክ የተስዐቱ ቅዱሳንን የወንጌል ተልእኮ ሚና ብቻ ሳይሆን፡ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያንን የሰብከተ ወንጌል አካሄድ

እንድንረዳ ያደርገናል፡፡ ለምሳሌ፡ - በሰሜን ኢትዮጵያ በብዙ አካባቢዎች ወንጌልን ያስፋፉ አባቶችን የጉዞ አቅጣጫ በመከተል አብያተ ክርስቲያን ተተክለው እናገኛለን፡፡

ምንኩስና ወንጌል

የምንኩስና አዎንታዊ ገጽታና ተስዐቱ ቅዱሳን ለኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ያበረከቱት አስተዋፅኦ ከላይ የተዘረዘረ ቢሆንም፡ በሌላ በኩል በቤተ ክርስቲያኗ ታሪክ ውሎ አድሮ ያመጣውን መዘዝ እዚህ ላይ መመልከት ተገቢ ነው፡፡

በድንግልና ሕይወት እግዚአብሔርን ስለ ማገልገል መጽሐፍ ቅዱስ በሚገባ ያስተምራል፤ ማቴ. 19፡10፤ 1ቆሮ. 7፡25-38፡፡ ጥያቄው ግን «ድንግልናና ምንኩስና አንድ ናቸው?» የሚል ነው፡፡ ድንግልና እንደ መጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት የሚፈቀድ ነው፡፡ ድንግልና በመጽሐፍ ቅዱስ፡ -

1. በእግዚአብሔር ዘላለማዊ ጥሪ ለአገልግሎት የሚሰጥ፡ ራሳቸውን የለዩ፡ ማለት እግዚአብሔርን ለማገልገል ብለው ሐሳባቸው በዚህ ዓለም (በሚስት ወይም በልጆች) ምክንያት ተበታትኖ

የእግዚአብሔርን መንግሥት የማስፋፋት ሥራ እንዳይተገብር
የሚያደርጉት ውሳኔ፤

2. በተፈጥሮ ጃንደረባ የሆኑ ሰዎች የሚኖሩት ኑሮ ነው።

ለደኅንነት ተብሎ የሚደረግ ከሆነ የእግዚአብሔርን ጸጋ ማክፋፋት
ይሆናል። ይህ ደግሞ መርገምን ስለሚያመጣ መስተካከል አለበት። ዛሬ
በሀገራችን ይህ ዐይነቱ የድንግልናዊ ሕይወት ጥሪ፤ ከእግዚአብሔር ዘንድ
ሳይኖራቸው የመነኩሱ ብዙዎች ለልዩ ልዩ ፈተናና ውድቀት እየተጋለጡ
እንደሆነ፤ በውጭው ዓለምም ሳይቀር ተመሳሳይ ተግባር እየተፈጸመ መሆኑ
ይነገራል።

የምንኩስና መሥራቾች፤ የዓለማዊ አስተሳሰብ ወደ ቤተ ክርስቲያን
መግባቱን በመጥላትና ገለል ብሎ በጸም በጸሎት እግዚአብሔርን የማገልግል
የመጀመሪያ ሐሳብ መልካም ቢሆንም፤ የተከተሉት መስመርና ያስከተለው
መዘዝ ግን ቀላል አይደለም። ኀጢአትን የምናሸንፈው እኛ ባዘጋጀነው የተለያየ
ዘዴ ሳይሆን እግዚአብሔር በቃሉ ባዘጋጀልን መንገድ ነው። «ከኀጢአትና
ከሞት ሕግ» ነጻ እንደሆኑ ተስፋ የተደረገላቸው፤ ክርስቶስን ተስፋቸውና
ጽድቃቸው ላይረጉና «በክርስቶስ ኢየሱስ ላሉት» ነው፤ ሮሜ 8፡1።

ምንኩስና ግን ድንግልናዊ ሕይወት አይደለም። ከዚህ በተጻራሪ የቆመ
ሥርዐት ነው። የእግዚአብሔርን ጸጋ ይጋፋል። ከሁሉም በላይ እጅግ የተሳሳተ
የኖስቲሲዝም (Gnosticism) እርሾ አለበት። የቆመባቸው አእማድም፤
ኖስቲሲዝም፤ ከምሥራቅ ሃይማኖቶች (ቡዲዝም፤ ሂንዱዝምና
ዞራስተራኒዝም) ቀስሞ ያመጣቸውና የክርስትና ካባ ያለበላቸው አስተምህሮዎች
ናቸው።

ከኖስቲሲዝም ክፍሎች አንዱ የሆነውና በፋርስ ተወላጅ በማኒ
የተመሠረተው የመነናውያን ክፍል፤ ከኀጢአት እንጠበቅባቸዋለን የሚሏቸው
ሦስት ሕግጋት ነበሩላቸው። እነርሱም፤ ማኅተመ አፍ (signaculum oris)፤
ማኅተመ እድና (signaculum manuum) ማህተመ ሕፅን (signaculum sinus)
ናቸው። እነዚህ ሕግጋት በምሥራቃውያን ሃይማኖቶች የተለመዱ ሲሆኑ፤
በተለይ ለምንኩስና መሠረታውያን አዕማድ ናቸው። በተለይ ሦስተኛው ሕግ
ማኅተመ ሕፅን (ጋብቻን የሚከለክልና የሚነቅፍ ሕግ ነው) በሁሉም
የኖስቲሲዝም ክፍሎች ተቀባይነት ነበረው። ምክንያቱም በእነርሱ የምንታዩነት
(dualism) አስተሳሰብ፤ ይህ የሚታየው ግዙፍ ዓለም የተፈጠረው ከክፉ ስለሆነና

ራሱም ክፉ ስለሆነ፤ በውስጡም ያሉ የዘር ዑደቶች (መባዛት፤ መዋለድ፤ ...)
ከፋዎች ናቸው።

ይህ ትምህርታቸው የጥንቷን ቤተ ክርስቲያን ስላወከ፤ ሐዋርያትና
ከሐዋርያት ተከትለው የተነሡ የቤተ ክርስቲያን አባቶች ባፍም በመጣፍም
ተቃውመዋቸዋል። በዚህም ምክንያት የዕብራውያን መልእክት ጸሐፊ፤
«መጋባት በሁሉም ዘንድ ክቡር፤ መኝታውም ንጹሕ ይሁን» ብሎ ጋብቻ
በእግዚአብሔር ዘንድ ያለውን ክብር በማሳየት ጽፏል። ቅዱስ ጳውሎስም
ለጢሞቴዎስ ሲጽፍ «... አንዳንዶች ... የአጋንንትን ትምህርት እያደመጡ ...
መጋባትን ይከለክላሉ፤ ... እግዚአብሔር ከፈጠረው መብልም እንዲርቁ
ያዝዛሉ» በማለት የእነዚህ ሰዎች ትምህርት ከአጋንንት እንደሆነና
የእግዚአብሔርንም ሐሳብ እንደሚቃወም ተናግሯል፤ ዕብ. 13፡4፤ 1ጢሞ.
4፡3-4። ቤተ ክርስቲያንም ከሐዋርያት ትምህርት ጋር በመተባበር፤ «እኛስ
ጋብቻ ንጹሕ እንደሆነ፤ መዋለድም ርኩሰት እንደሌለበት እንናገራለን።»¹⁶
በማለት በአመክንዮ ዘሐዋርያት ዐውጃለች።

ዛሬ አንዳንዶች ዐውቀውም ይሁን ሳያውቁ፤ በምንኩስና ስም
የኖስቲሲዝምን አስተምህሮ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ እያራመዱ ነው።
ቀላውስት በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ያላቸው ስፍራ ከጊዜ ወደ ጊዜ እየጠበበና
ጋብቻም እንደ ርኩስና ዓለማዊ ነገር እየተቆጠረ ነው። በዘመናችን 'የአንድ
ደብር ታላቅነት በመነኩሳት መቀደሱ ነው' የሚል ዐይነት ፈላጊ እየታየ
ነው። ይበልጥ የሚያሳዝነው ቀላውስቱ በሙያቸው ከአብዛኞቹ መነኩሳት
የሚበልጡ ቢሆኑም፤ «ዓለማውያን፤ ጥቁር ራስ» እየተባሉ ለመንፈሳዊ ነገር
ብቃት እንደሌላቸው ተደርገው መቆጠራቸው ነው። ይህም አመለካከት
በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ መነኩሳትን፤ ሹመት ፍለጋ ከገጠር ወደ ከተማ
እንዲፈልሱ እያደረገ ነው። ከመነኩሳቱ በታች መኖር ያልፈለጉና የኑሮ
ጎሳፊነትን የሚሸሹ ዲያቆናትም፤ መንፈስ ቅዱስ ለድንግልና ሕይወት
ሳይጠራቸው በምንኩስና ጭንብል የጎለና ዕረፍት የሌለውን ሕይወት
ለመምራት እየመነኩሱ ናቸው። የጥንቶቹ ወደዚህ ሥርዐት የተሳቡት
«ሥርዐተ መላእክት» መሰላቸው ሲሆን፤ ከ15ኛው ክፍል ዘመን ጀምሮ
ያሉት ግን ለሥልጣን መሰላልነት ነው።

¹⁶ ሃይማኖተ አበው (ትንሣኤ ማሳተሚያ ድርጅት 1986 ዓ.ም.) ምዕራፍ 6
ክፍል 1 ቍጥር 17 ገጽ 29።

በአሪት ዘፍጥረት ምዕራፍ 2 ከቀጥር 18-25 እና በማቴዎስ ወንጌል ምዕራፍ 19 ከቀጥር 10-12 ያለውን መመሪያና፥ ሐዋርያው ጳውሎስ እንደርሱ የወንጌል አገልግሎት ጥሪ ላላቸው ክርስቲያኖች የማግባት አለማግባታቸውን አስፈላጊነት፥ በራሱ ሕይወት እነጻጽሮ ያቀረበውን ምክር፥ በመጀመሪያ ጌቱ የቆሮንቶስ መልእክቱ ምዕራፍ 7 ላይ አስፍሯል። ይህንም በ1ጢሞ. 4፥1-3 ከተገለጸው ጋር በማመሳከርና ተጨማሪ ምርምር በማድረግ (2ቆሮ. 11፥14:15) 'የምንኩስና አመንጪ መንፈስ እውነተኛ የብርሃን መልእክ ነው? ወይስ አይደለም?' ለሚለው መምረሚያ አንባቢ የራሱን ሚዛናዊ ኅሊና ሊጠቀም ይገባል።

በአሁኑ ጊዜ የቤተ ክርስቲያን ታላላቅ ኅላፊነቶች በአብዛኛው ለመነኩሳት እንደ ተሰጡ ይታወቃል። ይልቁንም 'ኤጲስ ቆጶሳት ባለ አንድ ሚስት ይሆኑ ዘንድ ይገባል' ተብሎ በቅዱሳት መጻሕፍት የተደነገገው በሥራ ላይ አልዋለም፤ 1ጢሞ. 3፥2-7፤ ቲቶ 1፥6-9። ከዚህም የተነሣ በተቀደሰ ጋብቻ የአንዲት ሚስት ባል የሆነ የቤተ ክርስቲያን አገልጋይ ኤጲስ ቆጶስ የመሆን ዕድል አላገኘም።

ሐዋርያው ጳውሎስ ቤተ ክርስቲያንን በማስተዳደር ሥራ ላይ ሊመደቡ የሚገባቸው ኤጲስ ቆጶሳት ስለሚመረጡበት መስፈርት በ1ኛ ጢሞ. 3፥1-7 የደነገገውን፥ ፍትሐ ነገሥት መንፈሳዊ በአንቀጽ ገምስ ሊያስተጋባ፥ «... ነውር የሌለበት፥ በአንዲት ሚስት የተወሰነ ሊሆን ይገባዋል።» ይላል የአሁኑ አሠራር ግን መጽሐፍ ቅዱሳዊውን ድንጋጌና ቤተ ክርስቲያን በትውፊት የተቀበለችውን ጥንታዊ ቀኖና ያልተከተለ መሆኑ በግልጽ ይታያል።

አፍራሽነት ያለው ይህ የአሁኑ አሠራር፥ በቅዱስ ሥርዐተ ጋብቻ የተጠመዱት የቤተ ክርስቲያን አገልጋይ መምህራን፥ ያውም ዕድል ቢገጥማቸው፥ መነኩሳት በማይፈልጉት ተወራጅ የሥራ መደብ (ኅላፊነት) ላይ እንዲመደቡ ያደርጋል። የሥርዐተ ምንኩስና አፍራሽ ተልእኮ፥ በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ ለተመሠረተው ለሥርዐተ ጋብቻ ቀንበር ሰባሪዎች ሁኔታዎችን አመቻችቷል ማለት ይቻላል። አበል በገፍ የሚገኝባቸው የሥራ ኅላፊነቶች ሁሉ ለመነኩሳት በመከለሳቸው ምክንያት፥ 'ከእንግዲህ ዓለም ለምኑ ብለዋል' ተብሎ በሚነገርላቸው መነኩሳት፥ የዓለም መናገሻ ከተማዎች እንዲጥለቀቁ ሥርዐቱ ከፍተኛ አስተዋፅኦ ማድረግ ይታያል። 'ጌታን ኢየሱስ ክርስቶስን መከተል

ማለት ይህ ነውን?' የብዙዎች ጥያቄ ሆኗል።¹⁷ በሀገራችን ከተፈፀሙት አስቃቂ ታሪኮች አንዱ ምንኩስና ያመጣው መዘዝ መሆኑን እስቲ እንመልከተው።

ኢትዮጵያን ሀገረ ደም ያደረጋት ካራ ታጣቂው መነኩሴና ንጉሥ

በኢትዮጵያ ነገሥታት ታሪክ ውስጥ አሳፋሪና ዘግናኝ ከሚባሉት ዘመናት አንዱ፥ ከ1426-1460 ዓ.ም. ድረስ ያለው ጊዜ ነው። በ1400 ዓ.ም. በዚህች አገር የተወለደው ንጉሥ ይጻፍለት ወይም ይነገርለት ቢባል፥ እንደ ኢዮብ ወይም እንደ ኤርምያስ ፥ «... ያም ወንድ ልጅ ተፀነሰ የተባለበት ሌሊት ይጥፋ! ያ ቀን ጨለማ ይሁን! እግዚአብሔር ከላይ አይመልከተው! ብርሃን አይብራብት! ጨለማና የሞት ጥላ የሆነችው ገንዘብ ያድርጉት! ደመናም ይረፍበት! የቀን ጨለማ ይያዘው! በዓመቱ ቀኖች መካከል ደስ አይበለው! በወሮቹ ውስጥ ገብቶ አይቈጠር! እነሆ ያ ሌሊት መካን ይሁን! እልልታ አይግባበት! ሌዋታንን ለማንቀሳቀስ የተዘጋጀ ቀኑን የሚረግሙ ይርገሙት! አጥቢያ ኮከቦች ይጨልሙ! ብርሃንን ቢጠባበቅ አያገኘው! የንጋትንም ቅንድብ አይይ!» (ኢዮ. 3፥3-9፤ ኤር. 20፥14-17) የሚያሰኝ ነው።

በ15ኛው ምእት ዓመት ኢትዮጵያን ሀገረ ደም ሊያደርግ ያለው አንድ ሰው ተወለደና በቤተ መንግሥት አደገ። ስሙም ዘርዐ ያዕቆብ ተባለ። ከዚያም በዘመኑ በነበረው ሥርዐት መንፈሳዊ ትምህርት ሊቀስም አባቱ ዐፄ ዳዊት ገና በሕይወት ላለ ወደ ዊዳሽ ገዳም ገባ።

ዘርዐ ያዕቆብ ከመወለዱ በፊት፥ እናቱ የፊተኛው ልጁ ስለ ሞተባት፥ «ያሁኑ ሕፃን ተወልዶ በጤና ካደገ፥ ለቅድስት ድንግል ማርያም እስጠዋለሁ» ብላ ተስላ ነበር።¹⁸

ሌላው የታሪክ መዝገብ እንደሚያስረዳው፥ በዘመኑ የአስተዳደር ዘይቤ ንጉሥ በሚሞትበት ጊዜ፥ 'ይገባዋል' የተባለ፥ ወይም በአባቱ ኑዛዜ ዙፋን የመውረስ መብት የተፈቀደለት አንድ የንጉሥ ልጅ ሲነግሥ፥ ሌሎቹ ወንዶች ልጆች ሕዝብን እንዳይከፋፍሉና ሁከት እንዳይፈጥሩ በማለት በወገኒ

¹⁷ ጮራ ቍ. 11 ከገጽ 23-28።

¹⁸ ጌታቸው ኃይሌ ደቂቀ እስጢፋኖስ (ኮሌጅቪል (ሚኒሶታ) 1996 ዓ.ም.)

አምባ ይታሰሩ ነበር። ይህን በመፍራት ነው ይባላል። ዘርዐ ያዕቆብ ወደ ገዳም ሸሽቶ የገባው።

አራቱ ወንድሞቹ በየተራ ነገሠው በሚገዙበት ጊዜ፥ ሁኔታው የት እንደ ደረሰ እንቱ በምስጢር መረጃዎችን ትልክለት፥ ሥልጣን እንዲይዝም በውስጥና በውጪ ነገሮችን ታመቻቸለት ነበር። ተሳካቶለት ወደ ዙፋን ሲወጣም፥ ሥራውን የጀመረው ተቀናቃኝ ወንድሞቹን በማጥፋት ነበር።¹⁹

ዘርዐ ያዕቆብ ከአባነት ወደ ዐዲነት እንደ ተዛወረ፥ ካራ ታጥቆ ተቀናቃኝ ያልሆኑትንም በመግደል እጁን በደም ይታጠብ የነበረ ንጉሥ ነው። ሐሳቡን የማይደግፍና ተቃውሞ የሚያቀርብ ሁሉ ይገደል ነበር። ሐሳብን በሐሳብ መቋቋም የማይችል፥ በሥልጣን ጉጉትና በእእምሮ ስንኩልነት የተያዘ መሆኑን ከፈጸመው ሥራ ለመረዳት ይቻላል። ንጉሡ የተፈጥሮንና የክርስትናን ሕግ በመጣስ፥ በሥነ ሥርዐት ሁለት ሚስቶችን አግብቶ የግራና የቀኝ እቴጌዎች ከማድረጉም በተጨማሪ፥ ብዙ ዕቁባቶች እንደ ነበሩት ይነገራል።²⁰

እስከ ዛሬ በአገር ውስጥ ያሉ ምሁራን ወይም ሊቃውንት፥ ዐዲ ዘርዐ ያዕቆብ በዘመኑ የሠራውን ግፍ ለመጻፍ አልደፈሩም። በግእዝ ተጽፈው በጉንዳጉንዶ የሚገኙትንና በዘርዐ ያዕቆብ የተጨፈጨፉትን የደቂቀ እስጢፋኖስን ታሪክ ለንባብ ያበቃ ጸሓፊም አልነበረም። በቅርቡ ግን ፕሮፌሰር ጌታቸው ኀይሌ የነዚህን ቅዱሳን ዜና ገድል ተርጉመው ከበቂ ማብራሪያ ጋር ለንባብ በማሳተማቸው፥ የዐዲ ዘርዐ ያዕቆብን ማንነት ለማየት አስችለውናልና ባለውለታ ናቸው።

ዐዲ ዘርዐ ያዕቆብ የነገሠባቸው ሠላሳ አራት ዓመታት፥ ለኢትዮጵያ ሕዝብ የልቅሶና የዋይታ ጊዜ ነበር ማለት ይቻላል። ዐዲው በፖለቲካው ዓለም ያተረፈው ነገር ቢኖር በዘመኑ ለጽሑፍ እድገት አስተዋፅኦ ማድረጉና የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ሕንጻዎችን ማሳነጽ ነው። ሆኖም የሠራውን ልማትና ያደረሰውን ጥፋት አሁን ያለውና መጪው ትውልድ ይመዝነው ዘንድ መተዉ ይመረጣል።

ይህን የሚመስል ታሪክ በዘመነ ብሉይ የፈጸመው በኢየሩሳሌም ለ55 ዓመታት ያህል የነገሠው ምናሴ ነው። «አባቱ ሕዝቅያስ ያፈረሳቸውን

የኮረብታውን መስገጃዎች መልሶ ሠራ፤ ... ለበአል መሠዊያን ሠራ፤ የማለኪያ ዐጽድንም ተከለ፤ ለሰማይ ሰራዊትም ሁሉ ሰገደ፤ አመለካቸውም። ... በእግዚአብሔርም ቤት በሁለቱ ወለሎች ላይ ለሰማይ ሰራዊት ሁሉ መሠዊያዎችን ሠራ። ልጁንም በእሳት አሳለፈ (የሚቃጠል መሥዋዕት አድርጎ አቀረበ)፤ ሞራ ገላጭም ሆነ፤ አስማትም አደረገ፤ መናፍስት ጠሪዎችንና ጠንቋዮችንም ሰበሰበ። ያስቈጣውም ዘንድ በእግዚአብሔር ፊት እጅግ ክፉ ነገር አደረገ።» 2ነገ. 21፥1-16።

ዐዲ ዘርዐ ያዕቆብ እንደ ምናሴ በአሕዛብ አማልክት ስም የሚሠሩ ጣዖታትን አልሠራም፤ አላመለከም። እንዲያውም ይቃወም ነበር። ዳሩ ግን ባንቀላፋ ቅዱሳን ስም ለሚጠሩ መናፍስት ሥዕልና ምስል ሠርቶ፥ ስግደትና አምኃ እንዲቀርብ አድርጓል። በየስማቸውም ተአምር፥ ገድል፥ ድርሳንና መልክዐ መልክዐ እየጻፈና እያጻፈ፥ ረድኤትና የጎጢአት ስርየት ያስገኛል' በማለት በሐዋርያት ያልታዘዘ አደገኛ አስተምህሮ ቀርጾ ዐልፏል። «ለየገዳማቱ በላካቸው የተአምረ ማርያም መጽሐፍ መግቢያ ውስጥ፥ 'ፍጥረት ሁሉ ስለ እመቤታችን ተፈጠረ፤ አዳምና ሔዋን ስለ እመቤታችን ተፈጠሩ።' የሚል ፥ በሥርዐቱ ውስጥ ቊርባን መቊረብ ያልቻለ ተአምሯን ስምቶ ወደ ቤቱ ይሂድ እንደ ቊርባን ይቈጠርለታል' የሚል፥ በተአምሮቿ ውስጥ ደግሞ ስንት ሰው በልቶ የፈጀ በላዒ ሰብእ (ሰው በላ) 'በቅድስት ማርያም ስም ለአንድ ለተጠማ ሰው ውሃ ስለ ሰጠ ብቻ መንግሥተ ሰማያት ገባ' የሚል ስላለበት፥ አበምኤቶቹ ስለ ንጉሡ ትእዛዝ ምን እንደሚያደርጉ ተቸገሩ፤ አንዳንዶቹ ደፍረው ተቃውሞ ጀመሩ።»²¹

ዐዲ ዘርዐ ያዕቆብ ዛሬ በቤተክርስቲያኒቱ ውስጥ የሚሠራባቸው ልብ ወለድ ድርሰቶች ቦታ እንዲኖራቸው የጻፈና ያጻፈ፥ ከዐረብኛ ቋንቋ የተረጎመና ያስተረጎመ፥ የድርሰቱን ተቃዋሚዎች ያሳደደ ንጉሥ ነው። አባ እስጢፋኖስና ተከታዮቹ ተከለው ከንጉሡ ችሎት ሲቀርቡ፥ እጅ በመንሣት በመወሰናቸውና ባለመስገዳቸው እንዲቀጡ አድርጓል። ዜጎች ሁሉ ከንጉሡ ፊት ባይቀርቡም እንኳ፥ ስሙ በተጠራበት መስገድ ነበረባቸው።

¹⁹ ሞራ ቊ. 18 ገጽ 24:25 እና ጥናታዊ ጽሑፍ።

²⁰ ዝኒ ከማሁ።

²¹ ጌታቸው ኀይሌ ደቂቀ እስጢፋኖስ (ኮሌጅቪል (ሚኒሶታ) 1996 ዓ.ም.) ገጽ 25:26።

ቅድስት ድንግል ማርያምን ከመጠን በላይ ስለሚወድ፥ አባቱ ዐፄ ዳዊት የጀመረውን፥ የተአምረ ማርያምን ከውጪ ቋንቋ ወደ ግእዝ የማስተርጉም ሥራ አስፋፍቷል። ኢትዮጵያ ውስጥ በእሱ ዘመን (በተለይም ስለ እሱና በተቃዋሚዎቹ ላይ) ማርያም ሠራቻቸው የተባሉትን አዳዲስ ተአምራትም አስጸፈ። በዓመት 33 ቀኖች በቅድስት ማርያም ስም በዓል ሆነው እንዲከበሩ ዐወጀ። እምነቱን የሚያንጸባርቁ ብዙ መጻሕፍትም ደረሱ።²² ቤተ ክርስቲያኒቱን ወደ ጨለማው ዘመን በመውሰድ በ17ኛውና ከዚያም በኋላ ባሉት ዘመናት የውጪ ሚሲዮናውያን በአገሪቱ ላይ እምነትን ተንተርሰው ባህላዊ ወረራ እንዲያደርጉ በር ከፍቷል ለማለት ይቻላል።

የዐፄው አስተምህሮ ምን ነበር?

1. ለንጉሥ ስግደት ይገባል። በዘመኑ ቄሣራውያን ክርስቲያኖችን ለመግደል ወይም ለማስገደል ሲፈልጉ የሚሉት ቢኖር «ስገዱልን ነበር»። ይህ ደግሞ፥ «አምልኩን» ከሚለው ጋር የተያያዘ ነበርና ተቀባይነት ስለሌለው ብዙ ስደት አስነሥቷል። በተለይም ዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ በፊቱም ሆነ ስሙ በሚጠራበት ስፍራ መሬት ላይ ወድቀው እንዲሰግዱለት ፈላጊ ነበር።
2. ለማርያምና ለመስቀል ስግደት ይገባል። 'ይህን የማያደርግ ሁሉ ክርስቲያን አይደለም' በማለት ያሳስር፥ ያሠቃይና ያስገድል ነበር።
3. ከቅዱሳት መጻሕፍት ውጪ ያሉትን ማናቸውንም እርሱ የጻፋቸውንና የጻፋቸውን የሃይማኖት መጻሕፍት መቀበል፥ ማንበብና መተግበር ግዴታ ነበር።
4. እርሱ ያወጣቸውን ሌሎች መመሪያዎችንም የማያከብር (የማይቀበል) ሁሉ መደብደብ፥ መሠቃየትና መገደል ነበረበት።
5. እንደ ማርያምና እንደ መስቀል፥ 'ለቅዱሳን አክብሮትና ስግደት ይገባቸዋል' የሚለው ትምህርት ከዘርዐ ያዕቆብ እንደሆነ ይታወቃል።
6. ለግሸን ደብረ ክርቤ አፋኦዊ ታሪክ መመሥረትም ዋናው አፄው እንደሆነና ዛሬ ለህዝባችን መሳት እርሱ እንደሆነ በተለያዩ የቤተክርስቲያኒቷ መፃህፍት ተዘግቦ ይገኛል።

እግዚአብሔር አለመታዘዝን ይበቀላል

በዘመነ ብሉይ እግዚአብሔር አለመታዘዝን የሚበቀለው፥ ዐመፀኛ ሰዎችን በማስነሣትና በማይታዘዙት ላይ በማዘመት ነበር። «... የይሁዳ ንጉሥ ምናሴ ይህን ርኩስት አድርጓልና፥ ከፊታቸው የነበሩ አሞራውያን ከሠሩት ሁሉ ይልቅ ክፉ ሥራ ሠርተዋልና፥ ይሁዳንም ደግሞ በጣዖታቱ አስቶአልና፥ ስለዚህ የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፥ እነሆ የሚሰማውን ሁሉ ጭው የሚያደርግ ክፉ ነገርን በኢየሩሳሌምና በይሁዳ ላይ አመጣለሁ፤ የሰማርያንም ገመድ፥ የአክዓብንም ቤት ቱንቢ በኢየሩሳሌም ላይ እዘረጋለሁ፤ ሰው ወጭቱን እንዲወለውል ኢየሩሳሌምንም ወልውዬ እገለብጣታለሁ። የርስቴንም ቅሬታ እበቀላለሁ። በጠላቶቻቸውም እጅ አሳልፌ እሰጣቸዋለሁ። ለጠላቶቻቸውም ሁሉ ምርኮና ብዝሃ ይሆናሉ፤ አባቶቻቸው ከግብጽ ከወጡ ጀምሮ እስከ ዛሬ ድረስ በፊቱ ክፉ ሠርተዋልና፤ አስቈጥተውኝማልና።» (2ነገ. 21፥12-15) በማለት የይሁዳን ሕዝብ በባቢሎናውያን እንዲቀጡ አድርጓል።

በአዲስ ኪዳን ግን ተቃዋሚዎችን የሚበቀልበት መንገድ አስደናቂና የተለየ ነው። ይህንም ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ እንዲህ ሲል ገለጸታል፥ «በሰው ልማድ ምንም እንኳን የምንመላለስ ብንሆን፥ እንደ ሰው ልማድ አንዋጋም። የጦር ዕቃችን ሥጋዊ አይደለምና ምሽግን ለመስበር ግን በእግዚአብሔር ፊት ብርቱ ነው። የሰውንም አሳብ፥ በእግዚአብሔርም ዕውቀት ላይ የሚነሣውን ከፍ ያለውን ነገር ሁሉ እናፈርሳለን፤ ለክርስቶስም ለመታዘዝ አእምሮን ሁሉ እንማርካለን። መታዘዛችሁም በተፈጸመች ጊዜ አለመታዘዝን ሁሉ ልንበቀል ተዘጋጅተናል።» 2ቆሮ. 10፥3-6። በዚህ ጥቅስ መሠረት አለመታዘዝን ማስወገድ የሚቻለው መታዘዝን በማስፈን ነው።

በመታዘዝ አለመታዘዝን የሚበቀል አንድ ሰው ተወለደ

በፍሬምናጦስ የተመሠረተችው ቤተ ክርስቲያን፥ ቀድሞ የተቀበለችው እውነተኛ ትምህርትና አምልኮ፥ ዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ በዐዋጅ ባስገባቸው ልዩ ልዩ የስሕተት ትምህርቶች ስለ ተበረዘ፥ ከዚህ የተነሣም እውነትን የተጠሙ ወገኖች የነፍሳቸውን ድኅነት ፍለጋ በየገዳማቱ

²² ጌታቸው ኃይሌ ባሕረ ሐሳብ (ኮሌጅቪል (ሚኒሶታ) 1993 ዓ.ም.) ገጽ 236

እንዲንከራተቱ ስለ ተገደዱ፤ ለእውነተኛው የእግዚአብሔር የጽድቅ ሥራ የሚታዘዘውን፤ የራሱን ሐሳብ የማይጨምረውንና ከእግዚአብሔር ሐሳብ ላይ የማይቀንሰውን አንድ ሰው እግዚአብሔር አስነሣ። /1ኛው. 15/

በ1400 ዓ.ም. አካባቢ በትግራይ ምሥራቃዊ ክፍል ስቡሐ በምትባል ቀበሌ፤ ብርሃነ መስቀልና ሣራ ከሚባሉ ቤተሰብ አንድ ሕፃን ተወለደ። ገና ሳይወለድ አባቱ ከዚህ ዓለም በሞት ተለየ። ከዚያም በክርስቲያን ቤተሰብ ደንብ መሠረት ለዚህ ሕፃን «ጎድገ አንበሳ» ትርጓሜውም «የአንበሳ ቅሬታ»፤ «የአንበሳ ደቦል» የሚል ስም ወጣለት። ይህ ስም አባቱ ብርሃነ መስቀል ሞተ ቢባልም በልጁ ተተክቷል ለማለት የወጣ እንደሆነ ግልጽ ነው።²³

ጎድገ አንበሳ እያደገ ሲሄድ በአመለካከቱ ከቤተሰቡ ለየት ያለ ነበር። በአጎቱ ቤት ሲያድግ፤ አንደበቱ የተቈጠበ፤ ትዕግሥቱ የበዛ፤ ጭቅጭቅ የማይወድ ልጅ ነበር። ሲበደል ነገሮችን በማክፋፋት ወደ ታላላቆቹ አያመጣም። ሰዎችንም አያሳጣም ነበር። «በአባቱ ወንድም ቤት ዝቀላይ በሚሏት አገር ለዘመዶቹ በሚገባው ሁሉ እየታዘዘ በሰላማዊነት የማይጨቃጨቅ ሆኖ ጉለመሰ»።²⁴

ጎድገ አንበሳ በአጎቱ ቤት ያለው ኑሮ ብዙም ስላልተሰማማውና ከቤተሰቦቹ ጋር ያለው ሁኔታ እርሱ ካለው ውስጣዊ ሁኔታ ጋር አብሮ አልሄድ ስላለው፤ በዘመኑ የነበረውን ገዳማዊ ኑሮ መረጠ።

ከአራተኛው ምእት ዓመት ጀምሮ፤ በብፁዓን አበው አባ እንጦንስና አባ መቃርስ የተጀመረው ሥርዐተ ምንኲስና፤ በተስዐቱ ቅዱሳን ለሕዝባችን መሰበኩ የታወቀ ነው። በዚህ ስብከት መነሻ የጽድቅ ጥማታቸውን ለማርካት ሥርዐቱን የተቀበሉና ከፍጻሜ ያደረሱ አባቶቻችን ብዙዎች ናቸው። የጽድቅ ጥማት የነበረው ጎድገ አንበሳም፤ ወደ ቄዩጸ ገዳም ገባና በወጣትነቱ መነኩሰ። በዚያም «እስጢፋኖስ» የሚል የምንኲስና ስም አወጡለት። የአባ እስጢፋኖስን መላ ታሪክ ላስተዋለው ሰው የወደፊቱን የአገልግሎቱን አቅጣጫ ጠቋሚና

የጉዞውን ፍጻሜ አመላካች እንዲሆን በትንቢት መንፈስ በመረዳት ተቃኝተው ያወጡለት ስም ነው።²⁵

ወደ ገዳም ከገባ በኋላ (የገዳሙ ስም ቤተ ኢየሱስ ነበር) በዚያ መዝሙረ ዳዊት መማር ጀመረ። ይህን የሰሙ ቤተሰቦቹ፤ በተለይም ወንድሞቹ እዚያ የሚማረውን ትምህርት ካላቆሙ እንደሚገድሉት ዛቱበት። የነርሱ ሐሳብ ይህ ሰው በጦር ውጊያና በቀስት ውርወራ ሠልጥኖ፤ የአባቱን ስም ያስጠራል የሚል ነበር።²⁶

የደብሩ ካህናትም በእርሱ ሁኔታ ተመስጠው እስከሚደነቁ በፊታቸው ይመላለስ ነበር። ትምህርቱን በሚከታተልበት ጊዜ፤ ሲጠይቅ ያለውን ትጋት በማየት፤ ለዲቁና ማዕርግ እንዲበቃ በዘመኑ ወደነበሩት ጳጳስ፤ ወደ አቡነ በርተሎሜዎስ ወሰዱት። በዚያም እያለ ሕይወቱን እንዲመረምር፤ ወይም ደግሞ ከጥሪው ጋር የሚጠብቀውን ማንኛውንም ሁኔታ እንዲያስብ መንፈስ ቅዱስ አነቃው (አነቃቃው)።²⁷ መንፈስ ቅዱስ ባነቃቃው ጊዜ ያለፉት ቅዱሳን ሐዋርያት አኗኗር በሕይወቱ ጉልሕ ሆኖ ወይም ቦግ ብሎ ታየው። ከዚያ በኋላ ወደ እግዚአብሔር በጋለ (በመሪር) እንባ እንዲህ ሲል ጸለየ፤ «እቤቱ ጌታዬ ከታናሽነቴ ጀምሮ አንተን ፈለግሁ። በእናቴ ማሕፀን የጸናሁት ባንተ ነው። ዘወትር የማስበው አንተን ነው። ከዘመዶቹ ፈቃድ ሐሳቤን የለየኸው አንተ ነህ። የሕግህን ትምህርት የፈለግሁት ፈቃድህን ለማወቅ እንጂ፤ ለዚህ ዓለም ጥቅም፤ ወይም በሰው ዘንድ ለመወደስ አይደለም። አንተ እየረዳኸኝም እንደ ወደደህ እኖር ዘንድ ነው። አሁንም መሐሪና ይቅር ባይ ነህና አቤቱ ይቅር በለኝ። የልጅነቴን ንጢአትና አላዋቂነቴን አታስብ። እንደ ይቅር ባይነትህ አስበኝ። ልዝብ ቀንበርህንና ቀሊል ሽክምህን እንድሸከም እንደ ፈቃድህም እንድኖር አድርገኝ። ከዛሬ ጀምሮ ራሴን ለአንተ ሰጥቻለሁ አንተም በቃልህ አጽናኝ። የዐመፃንም መንገድ ሁሉ ከእኔ አርቅ። ልመናዬም በፊትህ ትድረሰ። እንደ ቃልህም አስተዋይ ልቡናን ሰጠኝ። ሕይወታቸውን ለአንተ ከሰጡት ቅዱሳን አገልጋዮች ጋር አንድ አድርገኝ። ካንተ ጋር የገባሁትን ቃል ኪዳን

²³ ገድለ አቡነ እስጢፋኖስ ዘጉንዳጉንዶ (1996 ዓ.ም.) ገጽ 33።

²⁴ ጌታቸው ኃይሌ ደቂቀ እስጢፋኖስ (ኮሌጅቪል (ሚኒሶታ) 1996 ዓ.ም.) ገጽ 57።

²⁵ ጌታቸው ኃይሌ ደቂቀ እስጢፋኖስ (ኮሌጅቪል (ሚኒሶታ) 1996 ዓ.ም.) ገጽ 58።

²⁶ ዝኒ ከማሁ።

²⁷ ዝኒ ከማሁ ገጽ 59።

እንድጠብቅ፥ ራሴን ላንተ መስጠቴንም እጸና ዘንድ፥ አካሄዴም ከመንገድህ እንዳይወጣ የረድኤትህን ኀይል ስጠኝ። ምስጋና ለአንተ ነውና ለዘላለሙ፤ አሜን።»²⁸

እስጢፋኖስ ዘመዶቹ አደራ ወደ ሰጡት አንድ ካህን መነኩሴ ሄዶ ነፍስ ካወቀ ጊዜ ጀምሮ አሁን እስካለበት ጊዜ ድረስ የሠራውን፥ የሚያስታውሰውን ኀሊክት ሁሉ ተናዘዘ። ያን ጊዜ ዕድሜው አሥራ ስምንት ዓመት ነበረ። ወደ ጳጳሱም መጥቶ ዲቁና ከተቀበለ በኋላ ወደ አገሩ ተመለሰ። ሆኖም እስጢፋኖስ በልቡ ያለው ትልቁ ነገር መመንኩስ ነበርና ለምንኩስና ለመብቃት በዘመኑ ወደ ነበረው አባ ሳሙኤል ገዳም ገባ።

ነገር ግን ከዘመዶቹ አደራ የተቀበለው መነኩሴ እስጢፋኖስ እዚያ መቄቱን ስላልፈለገ፥ በዚያ ገዳም ካሉት መነኩሳት ጋር በመተባበር ወደ ዘመዶቹ እንዲሄድ ግፊት አደረገበት። ያለውን ሐሳብ የሚያውቁ ዘመዶቹም ልቡን ከምንኩስና እንዲያነሣ ለማድረግ በአጎቱ አማካይነት የአባቱን ርስትና የገንዘብ ድርሻ በመስጠት ልቡን ለማሸፈት ሞከሩ። አብሮ አደጎቹና የሚያውቁትንም በዓለም የሚገኘውን ደስታ፥ ከሴቶችና ከወንድሞቻቸው ሚስቶች ጋር በመተኛት የሚያገኙትን ተድላ እያጣፈጡ «የሰይጣን መልእክተኞች» ሆነው ቀረቡት።²⁹

እስጢፋኖስ ግን በዚህ የዐመፅ ሥራቸው ለመተባበር ልቡን ሳይሰጥ ተረጋግቶ ይመላለስ ነበር። በዝሙት ላይ ሥልጣንና ኀይል ባለው በጌታችን በመታመን፥ በእምነት እየዳሰሰው ኀይል ያገኘ ነበር። ቅድስናውን ለመጠበቅ የጌታን እግር አጥባቀው በጠጉሯ አድርጎ ሽቱ እንደ ቀባቸው ሴት የጌታን ፍለጋ ለመከተል የቅድስናን ሽቱ በመረጫት ይበረታታ ነበር።

ለእስጢፋኖስ መንፈሳዊ ጥሪ ሌላዋ ዕንቅፋት እናቱ ነበረች። ሐሳቡን እንዲለውጥ ብዙ ታግላለች። ከዕለታት በአንዱ ቀን ለብቻው ከወሰደችው በኋላ፥ «ልጄ ሆይ ስለ ተሸከመችህ ማሕፀኔ፥ ስለ ጠባሃቸው ጡቶቼ ብለህ በልብህ ያለውን ንገረኝ» በማለት ልመናዋን በመሐላ ጠየቀችው። እስጢፋኖስም፥ «በማሕፀንሽ ውስጥ ሳለሁ አባቴ እንደ ሞተ፥ አንቺም በሕፃንነቴ እንደ ተውሸኝ ታውቂያለሽ። አባትም እናትም የሆነኝ እግዚአብሔር

ብቻ ነው። ልጄ ሁሉ ለወላጁ ይገዛል። እኔም ሳሳደገኝ ለአምላኬ ራሴን አስገዝቻለሁ። ስለዚህ ልብሽን አረጋጊ ከዚህ በኋላ ፈቴን በሥጋ አታደውምና ፍጻሜሽ እንዲያምር ራስሽን ለእግዚአብሔር ሰጪ።» አላት። የእስጢፋኖስን ቊርጠኛ ሐሳብ በሰማች ጊዜ፥ ለሞተ ልጅ እናት የምታለቅሰውን ያህል መራራ ልቅሶ አለቀሰች። ልቅሶዋ ከበረደላት በኋላ፥ «የመራህ እግዚአብሔር እርሱ ጠባቂህ ይሁን» ብላ አሰናበተችው።

እስጢፋኖስም ቀድሞ ጐብኝቶት ወደ ነበረው ገዳም ጉዞውን ቀጠለ። ከትውልድ ሰፈሩ የአምስት ቀን መንገድ በእግር የሚያስኬደውን ተጉዞ እዚያ ደረሰ። ዘመዶቹ ከአካባቢው መሄዱን ሲያውቁ የእግሩን ዱካ ተከትለው ሄዱ። ግን ፈልገው ባጡት ጊዜ ተመለሱ።

የእስጢፋኖስ ገዳማዊ ኑሮ የሚያስደንቅ ነበር። በገዳም ለሚኖሩት መነኩሳት መልካም ምሳሌና አርአያ ሆናቸው። ለማንኛውም ለሚያደርገው ነገር ሁሉ ፈቃድ ጠያቂና ታዛዥ ነበር። በገዳሙ ውስጥ የታመሙትን መጐብኘት፥ ለአረጋውያን (ለሽማግሌዎች) መታዘዝ (ማገልገል)፥ ያስደስተው ነበር። ይህንን አኗኗሩን ያየው የገዳሙ ኀላፊ (አብ ምኔት) ልዩ የሆነ ምልክት (አስኬማ) ሰጠው። ይህችም የምታሳየው እንደ መላእክት ለመኖር ራስን የመስጠት ምልክትና የአባቶቻችን የሐዋርያት ተከታዮቻቸው የሆኑት የአበው መነኩሳት የእንጦንስና የመቃርስ ሥርዐት ናት።

ለእስጢፋኖስ በ19 ዓመት ዕድሜው ይህን መቀበል ከባድ ነበር። ይህ ኀላፊነት ለሚጠራጠሩትም ይከብዳል። ነገር ግን በጥሪው ቁርጠው ለገቡት፥ ተድላን (ደስታን) በማግኘት ልክ ጌታችን እንደ ተናገረው፥ ልዝብ ቀንበርና ቀሊል ሽክም እንደመሸከም ያህል ነው። እስጢፋኖስም ከዚህ ኀላፊነት በኋላ እንደ ትምህርቱ በጥንቃቄ ይኖር ነበር። ከማንኛውም የቅባት ምግቦች ራሱን በመለየት፥ የሚያስክር ነገር ባለመጠጣት መልካም ምሳሌነቱን አሳየ። ይህ ብቻ አልነበረም፥ በመኖሪያ ጉጂው ትርፍ የሚባል ነገር፥ ወይም የሚለውጠው ልብስ፥ ጫማ፥ ምንጣፍ፥ የመሳሰሉት አልነበሩትም። ሙሉ ለሙሉ ለወንጌል የተሰጠ፥ ወንጌል መንግሥትን ገንዘብ ያደረገ ሰው ነበር።

በዘመኑ የነበሩ መነኩሳት ለሥራ የሚሰማሩት በእርሻ ውስጥ ነበር። እስጢፋኖስም ታዛዥ ስለ ነበረ በማንኛውም ጊዜ ሲያገዝቡት ደስ እያለው ትእዛዛቸውን ይፈጽም ነበር። ሥራው ቢከብድም ወይም ከአቅሙ በላይ

²⁸ ዝኒ ከማሁ።

²⁹ ዝኒ ከማሁ ገጽ 61።

ቢሆን እንኳን ለመሥራት እያመነታም። በትዕግሥት በመሄድ የተቻለውን ይሠራ ነበር እንጂ።

በገዳም አኗኗሩና በጸሎት፣ የእግዚአብሔርን ቃል በማንበብም ምሳሌነቱ ከፍተኛ ነበር። በዚህ ዓለም ስላለው ሀብትና ንብረት፣ ወይም ዓለማዊ ወሬ ከማንም ጋር ማወራት አይፈልግም። በተለይ እስጢፋኖስ በሥራው ብርቱና በባሕርዩ የሆነ ወደ ሆነው ሽማግሌ ተጠግቶ ስለ ነበር፣ «የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማወቅ የለውን መንገድን መከተል ይገባል ወይ?» በማለት ይጠይቀው ነበር። ሽማግሌውም፣ «የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማግኘት በትዕግሥት ድል ማድረግና ሽልማት መቀበል ነው።» እያለ ይገልጽለት ነበር።

እስጢፋኖስ ሥጋውን ለመርታትና ለእግዚአብሔር ለማስገዛት በሚያደርገው ተጋድሎ፣ እግዚአብሔርን በዜማ እያመሰገነ ሳያቋርጥ ሌሊትም ይጸልይ ነበር። የገድሱ መጽሐፍ እንደሚተርከው፣ ሰይጣን በሐሳቡ በከባድ ሁኔታ ይፈትነው ነበር። አንድ ጊዜ ሰይጣናት፣ «ተጋድሎህን እንድትፈጽም ከፈለግህ፣ መብላትና መጠጣትን በመተው ከምግብ መከልከልህን ማንም ሳያውቅ የታመመ መስለህ ተኛ» ማለታቸው ተገልጿል። ግን ይህ የጠላት አሠራር ግብዝነት የተሞላበትና አባቶችም ያላስተማሩት ትምህርት እንደሆነ እግዚአብሔር ማስተዋል ስለ ሰጠው አልተቀበላቸውም። በሌላ ጊዜ ደግሞ ሌላ ፈተና አመጡበት፤ እንዲህ በማለት፣ «ተጋድሎህን እንድትፈጽም ና ውጣና ወደ ምድረ በዳ ግባ። እዚህ በሰው መካከል ሆነህ ፊት ለፊት ልንገጥህህ አልቻልንም። በዚያ ግን ፊት ለፊት እንተያያለን አሉት፤»። እርሱ ግን፣ «ይህንን መንፈስ ቅዱስ ካልገለጸልኝ፣ ወይም እግዚአብሔር በላካቸው መምህራን፣ ወይም በቅዱሳን መላእክት ካልተነገረኝ በስተቀር በእኔ ውሳኔ ምንም አላደርግም በማለት መለሰላቸው፤»። በዚህም ድል ተመትተውና ተሸንፈው ጥለውት ሄዱ። እስጢፋኖስን እግዚአብሔር እየረዳው አጋንንት ወደ እርሱ በሄዱ ቊጥር የመንፈሳዊውን የጦር ዕቃ ታጥቆ ይጠብቃቸው ነበር።

ከዕለታት በአንዱ ቀን እስጢፋኖስ ራሱን አየ፤ የተመለከተውም ነገር፣ «ሁለንተናዋ ነጭ፣ እግሯ ግን ቀይ የሆነ ወፍን፣ አንድ ድመት ሊገድላት ፈልጎ እያደባ (እያደፈጠ) ሳለ፣ እስጢፋኖስ ድንጋይ አንሥቶ ድመቱን ሲመታውና ወዲያው ወደቆ ሲሞት፣ ወፏንም ሲታደጋት አየ።»³⁰ ይህንም ራሱን መንፈስ ቅዱስ ሲተረጉሞለት፣ ወፏ በነፍሱ፣ ድመቱ ደግሞ በሥጋው ፈቃድ

እንደሚመስሉ ነገረው። ድመቱ ወፏን ለመግደል መፈለጉ፣ የሥጋው ፈቃድ ከነፍሱ ፈቃድ ጋር የመጣላቱ፣ እንደኛው በእንደኛው ላይ የመነሣቱ ምሳሌ ቢሆን፣ ድንጋይ አንሥቶ ድመቱን መምታቱ ደግሞ፣ የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ለመጠበቅ መጽናቱን፣ ድመቱንም መግደሉ የሥጋውን ፈቃድ ማሸነፉን እንደሚገልጥ ነገረው። የወፏ እግር ቀይ መሆኑ ደግሞ የሰማዕትነት ጉዞ እንደሚጠብቀው ተገልጦለት።

እስጢፋኖስ የመከሩ ወራት ሲያልፍ ወደ ማደሪያው ተመለሰ። ነገር ግን ከእርሱ ትምህርት ለመማርና የነፍሳቸውን መድኃኒት ለመፈለግ፣ እርሱ ከሚገኝበት ደብር ብዙ ሰዎች ወደ እርሱ ይመጡ ነበር። ለአካባቢው ነዋሪዎች መልካም ምሳሌ ስለሆነ፣ ከእርሱ ተምረው አኗኗሩንም አይተው ይከተሉት ጀመር።

በገዳሙ ውስጥ ጠላት ዲያብሎስ የሚቀኑ ሰዎችን አነሣሣበት። «ይህ ሰው በራሱ ሐሳብ የሚኖር ነው። አኗኗሩ ደግሞ የብቸኝነት ነው።» በማለት አበ ምኔቱ (የገዳሙ ኅላፊ) ዘንድ ከሰሉት። ኅላፊውም ከሳቸውን ተቀብሎ እስጢፋኖስን አስጠርቶ ገሠጸው። እስጢፋኖስም፣ «ሁኔታውን ሳትመረምር ለምን እንዲህ ትለኛለህ?» በማለት ተናገረው። አበ ምኔቱ መልሶ «አጋንንት አለብህ፤ ሁኔታውም ከሰይጣን ንይል የተነሣ የሚደረግ ነው።» አለው። «ከዚህ በኋላ ለብቻህ እንዳትቀመጥ፣ ከማንበሩ አባላት ጋር እንድትደባለቅ፤» ብሎ አስጠነቀቀው።

እስጢፋኖስም የተሰጠውን ትእዛዝ ለሰድስት ወራት ያህል ፈጽሞ፣ ከአንድ ወንድም ጋር ወደ አንዲት ኮረብታማ ቦታ ሄደው በብቸኝነት መኖር ጀመሩ። በዚያም እያሉ አንድ ራሕይ አየ። «በፊቱ የተንጣለለ ሰፊ ባሕር ያያል። ብዙ መነኩሳት እንደ አንበጣ ክንፋቸውን ዘርግተው ወደ ባሕሩ እየተወረወሩ ሲገቡና መዋኝት አቅቶአቸው ለመውጣት ሳይችሉ ቀርተው ሲሰጥሙ አየ። ዳግመኛም በእጁ ትንሽ ጣት ላይ የታሰራች አንዲት ወፍ፣ ከሰጠሙት መነኩሳት ጋር ወደ ባሕሩ ለመግባት ስትታገልፍ የታሰረችበት ገመድ ሲከለክላት፣ ወደ እርሱ መለስ ብላም እጁ እስከሚቁስል ድረስ ስትነቀረው፣ ወዲያውም ሲለቃትና ወደ ባሕሩ ስትወረወር አየ። ከዚህ በኋላ አብርት የነበረው ወንድም በፊት ወደ ነበረበት ቦታ ተመለሰ። እስጢፋኖስም ይህ ሁኔታ ከዲያብሎስ መሆኑን ቢነግረውም አልቀበል አለ። እንዲያውም እስጢፋኖስን በሚያሳዝን ንግግር ተናገረው። በሥራውም ከፋበት። ከዚያም ሄዶ ከእርሱ ከሳሾች ጋር ተባበረ።

³⁰ ገድለ አቡነ እስጢፋኖስ ዘጉንዳጉንዶ (1996 ዓ.ም.) ገጽ 50።

በደብሩ ካሉት ብዙዎች ግን እስጢፋኖስን ወዳለበት ቦታ እየሄዱ ማጽናናት ጀመሩ። ሁኔታውም አበ ምኔቱን ስላስፈራው፥ እንደዚህ ከቀጠለ ሌላ ደብር ተመሥርቶ ሰዎች ይህን ደብር ይተዉታል ብሎ በማስብ፥ ወደዚያው እንዲመለስ ተመካከሩ። እስጢፋኖስንም ለመኮት። እርሱም ፈቃደኛ ሆኖ ወደ ደብሩ ተመለሰ።

እስጢፋኖስ ከጥቂት ጊዜ በኋላ ወደ ጳጳሱ ወደ አቡነ በርተሎሜዎስ ሄደ። ወደዚያ የሄደበት ምክንያት በነገረ መለኮት ላይ ጥያቄ ለማቅረብና የራሱን አቋም ግልጽ አድርጎ ለመናገር፥ በኋላም በአሉባልታና በከንቱ ወሬ የሚከሰቱት ቢኖሩ እርሱ አስቀድሞ ማንነቱን ለመግለጽ ነበር። ጳጳሱም ለምን እንደ መጣ ጠየቀው። እስጢፋኖስ፥ «በእገራችን ባሉ አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ ብዙ የሃይማኖት መጻሕፍት አሉ። ብሉይ ኪዳንና ሐዲስም አሉ። ሁሉም የጽድቅን ትምህርት ያስተምራሉ። ነገር ግን በአተረጓጓም ረገድ ሁላም እንደመሰለው ነው የሚተረጉመው። በዚህን ጊዜ አተረጓጎሙ ትክክል መሆኑንና አለመሆኑን የሚያሳይ 'የፍርድ አደባባይ' የለም። ሰዎች ስለ እኔ ምናልባት እያከፋፉ የተሳሳተ ትምህርት እንደምከተል አድርገው ቢያወሩ፥ እንዳትከተላቸው እንዳትሰናከልም በማለት ግልጽ አቋሜን ላሳውቅህ ነው።» ካለ በኋላ እምነቱን በግልጽ ሲናገር፡ -

1. የሥላሴን ሦስትነትና አንድነት፤ ያለመቀላቀልና ያለመለያየት በሦስት አካላት ጽንዖት የሚታወቀውን ቅዱስ አምላክ እንደሚያመልክ፥ ከነቢያትና ከሐዋርያት መጻሕፍት እየጠቀሰ አስረዳው።
2. በሰባተኛው ቀን ዕረፍት እንደሚያስፈልግና እርሱም እንደሚያምን በግልጽ አስቀመጠለት።

ጳጳሱም የእስጢፋኖስን አነጋገርና መረዳት በደንብ ከተገነዘበ በኋላ፥ ይህን አስተምህሮ እየዞረ እንዲያስተምር ፈቀደለት። ሆኖም እስጢፋኖስ፥ «ይህ ሥልጣን ቢሰጠኝና ብሄድ ብዙዎች ለሥጋ ክብር የማደርግ ስለሚመስላቸው ይሰናከሉብኛል፤ የሆነ ሆኖ ወደ እኔ ሲመጡ ላደርገው እችላለሁ፤» አለው። ጳጳሱም፥ የሰውን ተቃውሞ እንዳይፈራ ቃሉንም ሲናገር ለአፋ እንደሚጣፍጥ፥ ለሆዱ ግን መራራ እንደሚሆን ከራእይ 10፥9 ላይ ጠቅሶ መከረው። ሆኖም በልቡ ፈቃድ እንዲያደርግ ከመከረው በኋላ የቅስና ሹመት ሰጠው።

እስጢፋኖስም ከጳጳሱ ፊት «መጽሐፈ ሃይማኖት»³¹ ጽፎ በጳጳሱ ካጸደቀለት በኋላ በረከቱን ተቀብሎ ወደ መኖሪያው በሰላም ተመለሰ።

እስጢፋኖስ ከዚያ ከተመለሰ በኋላ የጸደቀለትን ትምህርት በግልጽ ያስተምር ነበር። ብዙዎችም በትምህርቱ ተማርከው ከአጠገቡ አይርቁም ነበር። ሆኖም ሁኔታው በሌሎች ዘንድ ቅሬታን አሳደረ። ስለ ትምህርቱ ሊከራከሩት ፈለጉ። ነገር ግን ይረታቸው ነበር። ይህም ሁኔታውን እያባባሰው ሄደ። ቅዱስ ቊርባንም እንዳይወስድ ከለከሉት። ምግብ እንዳይሰጠውም አደረጉ። በመቀጠልም ደብሩን እንዲለቅ ጠየቁት። ሁኔታውን ለማሳወቅ ወደ ደብሩ ጎላፊ ዘንድ ሄደ። የደብሩም ጎላፊ ከእነርሱ ጋር ተባባሪ ነበርና አቤቱታውን ለመስማት ፈቃደኛ አልሆነም። እስጢፋኖስም ተሰደደ፤ ማደሪያውን ትቶ ሄደ። ወደ ጣና ባሕር፥ ከዚያም ወደ ወገራ ምድር ሄዶ ተቀመጠ።

የእስጢፋኖስ ወደዚያ መሰደድ አብረውት ያሉትንና ማስተማሩን እንደማያግድ የተረዳው የደብሩ ጎላፊ፥ እስጢፋኖስ ወደ እርሱ እንዲመለስ በልመናና በሚያሳዝን ቃል መልእክት ላከበት። እስጢፋኖስም የመልእክቱ መንፈስ ለሰላም እንዳልሆነ ገባው። ሆኖም መታዘዝ ስላለበት ሌሎቹ እንዳይፈሩና ልባቸው እንዳይጸና ከነገራቸው በኋላ ተነሥቶ ሄደ። በመንፈሱ እንደ ተረዳውም እዚያ ሲደርሱ አስሯቸው። እስጢፋኖስን ግን ከዚያ አካባቢ አባረሩት። ሆኖም እርሱ ካልታሰረ ዝም እንደማይል ስለተገነዘበ፥ ከመንገድ መልሰው «ቊልፍ ያለው እግር ብረት አመጡና በዚያ ቅዱሱን ሐምሌ 13 ቀን አሰሩት። የደብሩ ጎላፊ ሌላ ሰው ስለማያምን፥ የእግር ብረቱን ቊልፍ ራሱ ያዘ። በዚህ ሁኔታ ሁለት ወር ድረስ አኖሩት»³² ይህም ሆኖ እርሱን ማሸነፍ አልቻሉም። ከዚያም ጨለማ ቤት ሊዘጉበት ተስማሙ፤ እግሮቹ እንደ ታሰሩ ጳጉሜ 5 ቀን ከጨለማ ቤት አስገብተው ዘጉበት። መስኮቶቹንም ዐናጺ አስመጥተው በማስደፈን ምንም ብርሃን እንዳያይ አደረጉት።

እግዚአብሔር ፍርሀትን ሲሰድባቸው፥ በዚያ ክፍል ቢሞት ከተጠያቂነት አናመልጥም ብለው ፈትተውት ወደ ፈለገበት ቦታ እንዲሄድ አደረጉ። መስከረም 10 ቀን ከጨለማው ቤት አወጡት። ይህ እንግዲህ በገዛ ወገኖቹ የደረሰበት የመጀመሪያው የእስጢፋኖስ ስደት ነበር።

³¹ ጌታቸው ጋይሌ ደቂቀ እስጢፋኖስ (ኮሌጅቪል (ሚኒሶታ) 1996 ዓ.ም.) ገጽ 72።

³² ዝኒ ከማሁ ገጽ 74።

የእስጢፋኖስ የጎሳፊነት አገልግሎት

የእስጢፋኖስ ሁለተኛ ስደት እግዚአብሔር የሰጠውን ጎሳፊነት የሚያሳይ ነበር። «እግዚአብሔርን ለሚወዱት እንደ ሐሳቡም ለተጠሩት ነገር ሁሉ ለበጎ እንዲደረግ እናውቃለን» (ሮሜ 8፥28) ተብሎ በቃሉ እንደ ተጻፈው፥ እስጢፋኖስ በሁለተኛው ስደት በእስራቶቹ ሁሉ ተካፋይ የነበረ አንድ ደቀ መዝሙር አፍርቶ ነበር። ይህም ሰው ገብረ ክርስቶስ ይባላል። እስጢፋኖስ ከደቀ መዝሙሩ ጋር ከተከዜ ወንዝ አጠገብ ሄዶ ተቀመጠ። በዚያም አካባቢ የሚያስተምራቸው ሁሉ በአቅራቢያው ተቀመጡ። በትምህርቱም «ወንድሞቻችሁ በደብረ ገሪዛን ባደረገው ነገር ሁሉ ከእግዚአብሔር ወዳጅ ጋር አብረው እንደ ቆሙ፥ እናንተም ከእግዚአብሔር ዘንድ በረከትን፥ ከዛሬ ጀምሮም እስከ ዘላለምም ሕይወትን ታገኙ ዘንድ እንደዚሁ ኑሩ።» አላቸው።

የእስጢፋኖስ ትምህርት አካባቢውን ሁሉ እያጥለቀለቀ ሄደ። ወደ እርሱም ብዙዎች ተሰበሰቡ። እስጢፋኖስም ይህንን አገልግሎቱን ለማድረግ በዙሪያው ያሉትን በየ12 ቡድኖች እንዲከፈሉ፥ ለእያንዳንዱም ማኅበር ተግባረ እድ ሲሠሩ ትእዛዝ በመስጠት የሚያገለግላቸውን መረጡ። ከማኅበሩ ቋሚ ተላላኪዎች ሁሉ በላይ ሆነው የሚያስተባብሩ ሁለት አዛዦች ከማኅበሩ እንዲመረጡ አዘዛቸው።

የአኗኗር ሥርዐታቸው ሁሉ በመጠን እንዲሆን መከራቸው። በተለይም አስተምህሮውን ወይም ራእዩን በእግዚአብሔር ቃል አሳድጎ ገለጸላቸው።

«በሰላም ሰንሰለት ተያይዛችሁ በአንድ ልብና ነፍስ ኑሩ። ከናንተ ማንም ካለው አንድ ሐሳብ በቀር፥ ስለ ልብስም ሆነ ስለ ምግብ፥ በመሄድም ሆነ በመመለስ ጊዜ፥ በሐሳብ ሆነ በግብር ሌላ አይኑረው። ለጽድቅ ሥርዐት ባሮች ሁኑ እንጂ። በጠላት በለይጣን ከመያዝ ይልቅ የወንድሞቻችሁን ደስታ በመቀበል የጠፋውን ሥጋችሁን ጠባይ ካዱ። በእጃችሁ ሥራ ኑሩ። የነዎችን የድካም (ፍሬ) በከንቱ አትወሰዱ። ንብረትም ምንም አይኑራችሁ። በሚያረጅበትና በሚበላሽበት ቦታ (ማለት) በምድር ላይ ጥሪት አታድርግ። የጌታን ቃል ተከታዮች ሁኑ እንጂ። ጥሪታችሁ ትልና ምስጥ ከማያገኘው ከመንግሥተ ሰማያት እንድትሆንላችሁ! ሁል ጊዜ ከድካማችሁ የተረፈውን ምግብም ሆነ ልብስ ጌታ ላዘዘለት ስጡት። ለሚመጣው ጊዜ ብላችሁ ለማግስት

አታስተርፉት። አምላካችን በየዓመቱና በየዘመኑ ክረምትን በማመላለስ ፍሬዎችን በመስጠት፥ በረከት በመስጠት ለፍጡሮቹ ያዘጋጀውን የቸርነቱን ሥርዐት ተመልከቱ። እናንተም እንደ ጌታ ትምህርት የዛሬውን ለዛሬ፥ የሚመጣውን ደግሞ ለሚመጣው ዓመት አድርጉ። እግዚአብሔር እስራኤልን ከግብጽ ያወጣቸው ጊዜ ከምድረ በዳ አስቀምጦ ለምግባቸው መና አዘነበላቸው። ለየቀኑ ብቻ የሚሆነውን እንዲሰበስቡ፥ ለማግስት እንዳያሳድሩ አዘዛቸው። አንዳንዶቹ ባለማመናቸው ቃሉን ጥሰው ለማግስት የሚሆን አሳደሩ። ስለዚህ (ያሳደሩት) ተላ፤ ገማም። ይህም ለምንኩስና ምልክት ነው። ደግሞ እንደዚሁም 'የዕለት ምግባችንን ዛሬ ስጠን' እያልን እንድንለምነው በቅዱስ ወንጌል አዝዘናል።

«በመሰብሰብም ሆነ በሐሳብ ሌላ ትርፍ ነገር እንዳንፈልግ፥ ሳያከማቹ በቀላል በመኖር ወፎችን እንድንመስላቸው ያዘናል። ወፎች ሲያባርሯቸው በቀላሉ ይበራሉ፤ ምክንያቱም የሸክም ክብደት የለባቸውም። እናንተም እንደዚሁ ከሚበሰብስበት ቦታ ሳታከማቹ በቀላል ኑሩ። የሚተርፋችሁ ከድህነት ሆድ ይቀመጥ፤ ልብስም እንደዚሁ ለተራቁቱ ይሁን። በአሪትም ጌታ እንዲህ ይላል፥ 'የመሥዋዕቱ ስብ ለማግስቱ አይደር።' 'ለሌላ (ቀን) የሚያስተርፈውን ነፍሴ አትወደውም።' ስለዚህ እናንተ ዘንድ የተረፈ ነገር እንዳይገኝ እንፈራለን። ለሚያመሰግኑ ስጡት፤ ከማይበላሽበት ቦታ ይከማችላችኋል። ልባችሁም እዚያ በረከት ልትወርሱ ከተጠራችሁበት ከቅድስት ሰማያት ቦታ ይሰቀላል።

«ልብ የሚማርኩ አትክልቶች አትሥሩ፤ በዚህ ምክንያት ቀሚዎች ይወድቃሉ። የአትክልት ቦታዎች የሚያበዙ እነዚያ ርስት ይሆኗቸውና ልባቸው ይማረክባቸዋል መስቀል ለመሸከም ደካሞች ይሆናሉ። ለነፃነታችሁ እንቅፋት አትፍጠሩ። ካንድ (ሀገር) ሲያባርሯችሁ ወደ ሌላው በቀላሉ እንድትሸሹ ወፎችን በመምሰል ሁል ጊዜ ነቅታችሁ ኑሩ። 'እውነት እላችኋለሁ፥ የሰው ልጅ እስኪመጣ ድረስ የእስራኤል ከተሞች አያልቁም' ባለው በጌታ ቃል ተስፋ፥ በበረከት ጊዜ ታርፋላችሁ። ሰንበታትንና በዓላትን በቅዱስ ሲኖዶስ ውስጥ እንደተጻፈው እያከበራችሁ፥ የመንግሥተ ሰማያት በር የሆኑ

ቅዱሳን ሐዋርያት የነገሩንን የቤተ ክርስቲያን የብሉይና የሐዲስ ቅዱሳት መጻሕፍትን ምስክራ ለመጠበቅ የተዘጋጃችሁ ሁኑ።

«ሥጋችሁንም በበሽታ ልማድ ምክንያት አትብጡ፤ ከክርስቶስ ደም ምስጢር ጋር ተካፋይ ሆናችሁ ሳለ ደማችሁን አታፍሱ። አሕዛብ መፈወሻዎች ከሚሏቸው ከዕፀዎችም ሆነ ከሌላ ነገር አትፈልጉ ... ለመቅመስም፣ ለመቀባትም፣ ለማሸተትም፣ ወይም ለምንም ቢሆን። 'እግዚብሔር የመዳኛዬ አምላክ ነው' ተብሎ እንደ ተጻፈው የኛ ፈውሳችን እሱ መድኃኒታችን ነው፤ ምክንያቱም መቅሠፍት ከቆጣው፣ ድኅነት ከፈቃዱ የሚመጡ ናቸው። የጌታን ተግሣጽ በምስጋና ለመቀበል በሁሉም ረገድ የተዘጋጃችሁ ሁኑ። 'ምክንያቱም ለራሱ የሚኖር የለም፤ ብንኖርም ለእግዚብሔር ነው፤ ብንሞትም ለእግዚብሔር ነው' ለራሳችን አይደለም።' ፈውሶችና ምልክቶች የሚሏቸውን ከሕግ መጻሕፍት ያልሆኑ ቃላት እየጠሩ በመድገም፣ ጥንቆላ በመፈለግ የሚጨነቁ ሁሉ ነፍሳቸውን ለግዝት ሰይፍ ያስረክባሉ። እንደ ቀድሞ መምህራቸው የእሳት ጎርፍ ይጠብቃቸዋል። እናንተ ግን የወንጌሉን አምላካዊ ወተት ሁል ጊዜ እየጠባችሁ በአንድ (ልጁ) የትምህርት አዳራሽ ኑሩ። ለመዳን ተጉለምሱባቸዋል፤ ከቅዱሳን ጋራም ወንድማማቾች ትሆናላችሁ። ቅዱሱ ሐዋርያ እንዳለው ከእውነተኛ የተደላ በዓላቸው ዘንድ ለመድረስ በደስታ ተፋጠኑ፤ ቅዱሳን በሚገቡበት ቦታ ዕረፍት አለና። ሰይጣንንና ወጥመዶችን ሁሉ እንድታሸንፉ ድል የሚሰጥን ብርታት የታጠቃችሁ ሁኑ።»³³

እስጢፋኖስ ለደቀ መዛሙርቱ ይህን የአቋም መግለጫ የሆነውን ትምህርት ያስተማራቸው አንድ ጊዜ ብቻ አልነበረም። በየጊዜው በትምህርቱ ያበረታታቸው ነበር። የማግበሩን ሕግ ሁሉ በመጽሐፈ ጻፈ። ማታና ጠዋትም ይጉበኛቸው ነበር። መስቀሉን ለመሸከም የሚያስችል አበረታች ትምህርት ሁሉ ይሰጣቸው ነበር። የእርሱን ገድል የጻፈው ይህንን ሁኔታውን ለመግለጽ፦ «ርግብ ዕንቁላሎቿን እንደምታቅፍ፣ እርሷን እስኪመስሉና ሕያው ነፍስ ያላቸው እስኪሆኑ ድረስ ሙቀትን እየሰጠች ቅዝቃዜውን እንደምታሳድድ፣ እስኪያድጉና ፍለጋዋን እስኪከተሉ ድረስም ምግብ በመስጠት እንደምትተጋ

ሁሉ፣ በእርሱ ላይ ያለውን የክርስቶስን ኃይል እስኪያሳድርባቸው ድረስ ሁልጊዜ ይተጉ ነበር»።³⁴

የእስጢፋኖስ ትምህርት አካባቢውን እያዳረሰ በሄደ ጊዜ በብዙዎች ዘንድ ክርክር ፈጠረ። በዘመኑ በነበሩት መሪዎች ዘንድም ቀርቧል። በዚህ ነገር ከሁሉም ባለሥልጣናት በእስጢፋኖስ ሕይወት፣ ኑሮና አገልግሎት ላይ በተቃራኒ ሁኔታ ትኩረት የነበረው ዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ ነበር።

ዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ ምን ዐይነት ሰው እንደ ነበረ ቀደም ብሎ ተገልጿል። ዘርዐ ያዕቆብ የእስጢፋኖስን ትምህርትና ተከታዮቹን በመቃወም ዋነኛ ተዋናይ ነበር። ይህ ሰው በእስጢፋኖስና በተከታዮቹ ያደረሰውን ግፍ በጥቂቱም ቢሆን መዘርዘሩ አስፈላጊ ነው። ከላይ እንደ ተገለጸው ንጉሡ በዘመኑ የሰውን ደም ማፍሰስ የሚያረካው፣ በሰው ሥቃይ የሚደሰት ስለሆነ በእስጢፋኖሳውያን ላይም ከፍተኛ ስደት ዐውጇል።

ዐፄ ዘርዐ ያዕቆብና አባ እስጢፋኖስ

አባ እስጢፋኖስ ለመጀመሪያ ጊዜ መስከረም 2 ቀን ካለበት ቦታ ተጉዞ፣ ጥቅምት 5 ቀን ከንጉሡ ፊት ደረሰ። የቀረበበትም ክስ በቅንአት ላይ የተመሠረተ ነበር።

1. የደብሮቻችንን ሥርዐት ይቃወማል።
2. ልጆቻችንን ተከታዮቹ አደረጋቸው።
3. የማርያምን ጸሎት ያስቀራል። የማርያም ጸሎት «ነፍሴ እግዚአብሔርን ከፍ ከፍ ታደርጋለች» የሚለው ብቻ ነው ይላል።
4. ሰንበታትን ይሽራል፤ ስለዚህም በሰንበት መንገድ ሄጷል።
5. አባቶቻችንን ጌራሕ ነው ያሉትን ዓሣን ርኩስ ያደርግብናል የሚሉ ናቸው።

እስጢፋኖስም ለቀረበለት ክስ ሁሉ እንደ እግዚአብሔር ቃል አግባብነት ያለው መልስ ሰጥቷል። በሰንበት መንገድ ሄጷል ለተባለው፦ በዚያን ዕለት ራሳቸው መነኩሳቱ እንዳሳደዱትና እነርሱ ውጣልን ሊሉት «አልወጣም» ብሎ ከአለመታዘዝ ይልቅ፦ መታዘዙን እንደ መረጠ፦ ስለ ዓሣም፦ «እግዚአብሔር ጌራሕ ያደረገውን ጌራሕ ነው ብሎ፦ እግዚአብሔር ያረከሰውን ክንፍና ቅርፊት የሌለው ርኩስ ነው አትብሉ» ብሎ እንደ ተናገረ

³³ ጌታቸው ኃይሌ ደቂቀ እስጢፋኖስ (ኮሌጅቪል (ሚኒሶታ) 1996 ዓ.ም.) ገጽ 76-78።

³⁴ ገድለ አቡነ እስጢፋኖስ ዘጉንዳጉንዶ (1996 ዓ.ም.) ገጽ 81።

ገልጸዋል። ንጉሡም ከእንግዲህ ወዲህ እንዲህ አታድርግ ሲለው፥ «በፊትም የሥጋ ሥራ አልሠራሁም። አሁንም አልሥራም። በፊትም የመንፈስ ሥራ ሠርቻለሁ። አሁንም አልተውም» በማለት ለንጉሡ መልሶለታል።³⁵

ንጉሡም መነኩሳቱ እንዲያመለክት ስለ ፈለገ፥ እነርሱ አንዲፈርዱበት ፈቀደላቸው። እነርሱም «ሞት ይገባዋል! ሰንበትን ስለሚሸር፥ ለንጉሥ ስለማይታዘዝ፥ ለክብሩም ስለማይሰግድ የሞት ፍርድ ይገባዋል!» አሉ። ንጉሡ ግን እንዲገረፍ ትእዛዝ ሰጠ። በአገልግሎቱ የመጀመሪያውን ግርፋት አርባ ስድስት ጅራፍ ተፈረደበት። እስጢፋኖስም እግዚአብሔርን እያመሰገነ ምንም ሳይንቀሳቀስ በትዕግሥት ተቀበለው።

በዚያም ሁለት ወራት ከቄየ በኋላ ንጉሡ በእጅ ሰበብ ይሆንብኛልና፥ ወደ ደብርህ ተመለስ በሉት ብሎ አዘዘ። ከ35 ቀናትየእግር ጉዞ በኋላም ወደ ደብሩ ደረሱ። እስጢፋኖስ ለደቀ መዛሙርቱ በቃልም በምግባርም ትክክል እንዲሆኑ ያበረታታቸው ነበር።

አኗኗሩና አነጋገሩ እንደ ትምህርቱ በመሆኑ፥ ገዳማቱን በውጪና በውስጥ እግዚአብሔር ይባርካቸው፥ በቍጥርም ይበዙ ጀመር። የገዳሙ መነኩሳት የሚሠሩት ሥራ ፍሬያማ ስለሆነ፥ እራሳቸውም ስለ ተባረኩ ከተቀበሉት በረከት ለአካባቢው ድኾች ለማካፈል ይሸቀዳረሙ ነበር። እስጢፋኖስም ያንን ሲያካፍል ይውላል። ጸሎት ለማሳረግ ካልሆነ በስተቀር ምንም ሳያቋርጥ እስከ ዘጠኝ ሰዓት ድረስ እንደዚሁ ያደርጋል።

በዙዎች ከበሽታቸው ፈውስ እየፈለጉ ከቅርብና ከሩቅ ሀገሮች ወደ እርሱ ይመጡና እጁን ሲያሳርፍባቸው ከበሽታቸው እየዳኑ፥ «ነፍስና ሥጋን በመርዳት ለአገራችን ትልቅ መከታ ተገኘ» እያሉ ሁሉም እግዚአብሔርን ያመለክቱ ነበር። ከሀገሪቱም ታላላቅ ሰዎች ወደ ትምህርቱ ተቀላቀሉ።³⁶

ንጉሡ እስጢፋኖስንና ተከታዮቹን የሚያጠፋበት የተለያየ መንገድ ፈልጓል። በተለይም በንጉሡ አካባቢ የነበሩት በእስጢፋኖስ ሕይወትና አኗኗር ስለ ቀኑ፥ ሰይጣን እየተጠቀመባቸው የተለያየ ድርጊት ይፈጽሙ ነበር። ወደ እስጢፋኖስ ገዳም በመምጣት ዝርፊያና ድብደባ መፈጸም ለእነርሱ ምንም ማለት አልነበረም። ንጉሡ ለሁለተኛ ጊዜ እስጢፋኖስን አስጠራው። እርሱም ከደቀ መዝሙሩ ከአባ በርተሎሜዎስ ጋር አርባ ቀን በእግሩ ተጉዞ ንጉሡ

ከተማ ደረሱ። ንጉሡ ግን እንደ ደረሱ ማነጋገር አልፈለገም። ነገር ግን ሰላይ የሆኑ ወታደሮችን በመካከላቸው አስገብቶ ምግብ እንዳይሰጣቸውም ከልክሎ አቁያቸው። ያነጋገራቸውም በሰማንያ ስምንተኛው ቀን ነበር። በዚያም ጊዜ በንጉሡ መልእክተኞች በኩል ሦስት ጥያቄ ቀረበለት።

1. ደብረ ጽዮን የለም ትላለህ? (ክርስቶስ ከጻድቃኑ ጋር የሚገዛበት የአንድ ሺህ ዓመት ዘመን ነው)።³⁷
2. አረማዊን ወደ ቤተ ክርስቲያን ታስገባለህ።
3. በባዶ ጠረጴዛ ላይ መሥዋዕት (ቍርባንን) እንደምታቀርብ ሰምቼአለሁ። ይህ ነገር እውነት ነው ሐሰት?

እስጢፋኖስም ደብረ ጽዮን የለም እንዳለለና ልባቸውን ያነጹና የክርስቶስን የወንጌል ቀንበር የተሸከሙ እንደሚያገኙት፥ ደግሞ አረማዊ ቀርቶ በአፋቸው ክርስቲያን ነን እያሉ እንደ ሕጉ የማይኖሩትን ከቍርባን ፈጽሞ እንደማያሳትፋቸው ገለጸለት። ቍርባን በጠረጴዛ ላይ ታቀርባለህ ስለ ተባለው እስጢፋኖስ አልካደም። ለዚህም ደግሞ «በየትኛውም መጽሐፍ ውስጥ ይህን እንዳላደርግ የሚከለክለኝ ነገር እንደሌለ ስረዳ፥ ከወንድሞች ጋር ተማክሬ አድርጌዋልሁ። ክርስቶስ የተሰቀለው በዕንጨት ላይ ነበርና። መስቀሉን በደሙ ቀድሶታልና፥ በቅዱስ ሜርን ይቀባል እንጂ፥ ታቦትም የሚቀረጸው ከዕንጨት ነው።» በማለት መለሰለት።

ንጉሡም ይህ የተናገረው እውነት ባለመሆኑ እንዲምል ቢልክበት፥ መሐላ የተከለከለ መሆኑንና ሊምል እንደማይችል ለንጉሡ ንገሩት አለ። ንጉሡም መሠረታዊ እምነቱን እንዲናገር ላከበት። እስጢፋኖስም፥ «አብ ወላዲ፥ ወልድ ተወላዲ፥ መንፈስ ቅዱስ የአብና የወልድ መንፈስ እንደሆነ አምናለሁ። ለዚህ እስግዳለሁ እርሱን አመልካለሁ። ይህንም ደግሞ ለማንም ብዬ አላደርገውም። ማንም ምድራዊ ንጉሥ እንዲወደኝና እንዲጠላኝ ብዬ የማደርገው የለም።» አለ።

ንጉሡም፥ እስጢፋኖስንና ተከታዮቹን አስጠርቶ በፊቱ አቆማቸው። እነርሱም፥ «ሰላም ለአንተ ይሁን!» ብለው እጅ ነሡት። ሆኖም የንጉሡ ወታደሮች «ስገዱ! ስገዱ!» እያሉ በመደጋገም ጮኹ። እያስፈሯቸውና እየተንጉራደዱም ተናገሯቸው። ንጉሡም ዝም ካስኘ በኋላ ስለ መጡበት ጉዳይ ሳያነጋግራቸው ወደ ማደሪያቸው መለሳቸውና እንደእስረኛ

³⁵ ጌታቸው ኃይሌ ደቂቀ እስጢፋኖስ (ኮሌጅቪል (ሚኒሶታ) 1996 ዓ.ም.) ገጽ

95።

³⁶ ዝኒ ከማሁ ገጽ 97።

³⁷ ዝኒ ከማሁ ገጽ 31።

አኖራቸው። እነሱም ሥራቸው የነገሥታቱን በር መጠበቅ እንዳልሆነ ተናግረው ለመሄድ ተነሡ። ጉዞ ከጀመሩ በኋላም ወታደሮቹን ልኮ መለሳቸው። በንጉሡ ፊት እንደ ቆሙ ጳጳሳቱን ጠርቶ ከእነርሱ ጋር አስቀመጣቸው። እስጢፋኖስም እንደ ልማዱ ንጉሡን እጅ ነሣው። አረጋዊው አባት በርተሎሜዎስም ከእርሱ ጋር ነበር። እስጢፋኖስም ንጉሡን ወቀሠው። እዚያ ከጠራቸው በኋላ ምግብ እንዳልሰጣቸው በእጃቸውም ሠርተው እንዲኖሩ እንዳልፈቀደላቸው ነገር ግን በእነርሱ ላይ ግፍ እየፈጸመ እንደሆነ ነገረው።

ንጉሡም፥ በዚህ ድፍረት እስጢፋኖስ በመናገሩ፥ «እኔን የምትወቅሥና የምትገሥጸው አንተ ማነህ? ደረጃህስ ምንድን ነው? ጳጳስ ነህን? ወይስ ኤጲስ ቆጶስ ነህን? ትዕቢትህ ከፍተኛ ነው» ብሎ ተናገረው። እስጢፋኖስም፥ «እኔ የተናገርሁት እግዚአብሔር የደነገገውን ሥርዐትና ሕግ ነው። ይህን መናገሪያ እንደ ስድብ ከቂጠርከው ለምን ጠራኸኝ? መነኩሴ የቀናውንና አውነተኛውን ነገር የማይናገር ከሆነ መምጣት አልነበረበትም።» አለው። ንጉሡም፥ «አልመጣም ብትል ኑሮ ዐንገትህን አሳንቄ አስመጣህ አልነበረምን?» አለው። እስጢፋኖስም፥ «ሕይወቴን እስከ መሠዋት ድረስ በጌታዬ ጎይል እንደምታመን እንድታወቅ!» ሲል መለሰለት። ይህን በመናገሩ ንጉሡ በቀጣ ጮኸና አፋን እንዲመቱት አዘዘ። ደም በደም እስከሚሆን ደበደቡት። ተረባርበው 'በእሳት የተጠበሰ ዕንጨት' እስኪመስል ድረስ ደበደቡት። ከድብደባው ብዛት የተነሣ ጉንጮቹና ከንፈሮቹ፥ ከአፍንጫው ጋር እኩል ሆኑ። ዐይኑ ማየት አልቻለም። ደሙም ከድንኳኑ በር እንደ ውሃ ይወርድ ነበር።³⁸

የንጉሡ ቀጣ ሲበርድለት ከፊቱ ዘወር እንዲያደርጉት አዘዘ። ከዚያም መልሰው ሲያመጡት፥ ከድብደባው ብዛት የተነሣ የሚሄደው አጉንብሶ ነበር። «በጢሙ ላይ የወረደው የአፍንጫውና የአፋ ደም ሲረጋ እንደ ገመድ ሆኖ ሳይበጣጠስ ከልብሱ ጋር ተያይዞ ነበር። ሲመቱት ቆቡን ጥለዋት ስለ ነበረ ራሱ ራቀቁን ነበር። ግን በልብሱ መገናኛ ቀልፍ ተያይዞ ተንጠልጥላ ነበር።»³⁹ የእስጢፋኖስ ልጆች በአጠገቡ ነበሩና ይህን አስተካክሎለት። ቆቡንም ራሱ ላይ አደረጉለት። የደሙንም ገመድ ከጢሙ አስወገዱለት። ዐይኑ ግን ጠፍቶ ይሆን ወይም አይሆን አይታወቅም ነበር። እስጢፋኖስም ተከታዮቹን በዚህ ሁኔታ እያለ፥ «አትዘኑ! ስለ ክርስቶስ ዐጥንቴን ስንኳ ቢበታተኑት እደሰታለሁ።

ምናልባት ከእናንተ ከለዩኝ ምን እንደምታደርጉ ተመካከሩ!» አላቸው። ይህንም ያዩ ወታደሮች ለያይተው አሰሯቸው።

እስጢፋኖስ ከቤት መውጣትና መግባት፥ ከመኝታውም መነሣት እስከማይችል ድረስ በጽኑ ደዌ ታመመ። በደቀ መዛሙርቱ ሽክም ይወጣና ይገባ ጀመር። ከደቀ መዛሙርቱ ጋር ስለ ኢዮብ መከራና ሥቃይ እያነሣ ይጫወት ነበር። በዚህ ጽናቱ ደቀ መዛሙርቱ እርሱ የሚለውን እንደ መንፈስ ምግብ ይቀበሉት ነበር።

ንጉሡም እስጢፋኖስን እንዲያመጡት ሰዎችን ላከና፥ ተሸክመው አመጡት። በፊቱም አስቀመጡት። ንጉሡም፥ «ሰላም ለአንተ ይሁን እንደምን አለህ? እንደ ታመምህ ሰምቻለሁ። አሁንም እግዚአብሔር ይማርህ። ባለፈው በተጣለው ነገር አትዘን። እኔም ያለፈውንና የሚመጣውን ትቻለሁ።» ሲል ላከበት። እስጢፋኖስም፥ «ይህን ያሳሰቡ እግዚአብሔር ይመስገን! ትእዛዙንም እንድትፈጽሙ ልብህን ያብራው» በሉት አላቸው። እስጢፋኖስ ከዚህ ቀደም ሰይጣን የዛተበትንም እያስታወሰ በእግዚአብሔር ጎይልና ጸጋ ተጽናና።

እስጢፋኖስና ተከታዮቹ ከአንድ ዓመት በኋላ ወደ ቦታቸው እንዲሄዱ ንጉሡ አሰናበታቸው። በጥቂትም ቢሆን መሄድ ጀምሮ ነበር። ነገር ግን ረጅም መንገድ መንዝ አይችልም ነበር። ደቀ መዛሙርቱ መሸከሚያ ወንበር አበጅተውለት፥ ከ34 ቀናት የእግር ጉዞ በኋላ ወደ ቀድሞ ማደሪያቸው ደረሱ።

የእስጢፋኖስና የደቀ መዛሙርቱን ሥቃይ ለማብዛት ነገረ ሠሪዎች አካባቢውን በጠበቡ። «እነዚህን ሰዎች ዝም ካልካቸው፥ ሁሉም የነርሱን ፈለግ ይከተሉና ለመንግሥትህ ሥልጣን የሚሰግድ አይኖርም»⁴⁰ ብለው ንጉሡን አነሣሁት።

የንጉሡ መልእክተኛ ወደ እስጢፋኖስ ሄደ፥ «ንጉሡ ሰላም ለአንተ ይሁን ይልሃል» አለው። እርሱም፥ «የጌታ ሰላም ከእርሱ ጋር ይሁን!» ብሎ መለሰ። መልእክተኛውም፥ «ሰንጉሡ ስገድ እንጂ» ሲለው፥ «እኔ ለአብ፥ ለወልድና ለመንፈስ ቅዱስ ካልሆነ አልሰግድም» አለው። በዚያን ዘመን በንጉሥ ፊት ሲቀረብ፥ ወይም ንጉሡ በሌለበት ስሙ ሲጠራ ይሰገድ

³⁸ ጌታቸው ጋይሌ ደቂቀ እስጢፋኖስ (ኮሌጅቪል (ሚኒሶታ) 1996 ዓ.ም.) ገጽ 103።

³⁹ ዝኒ ከማሁ ገጽ 104።

⁴⁰ ዝኒ ከማሁ ገጽ 105።

ነበርና፥ ይህን እስጢፋኖስና ተከታዮቹ፥ የእግዚአብሔርን ክብር ለባዕድ እንደ መስጠት ስለሚቈጥሩት አይፈጽሙትም ነበር።

ይህን ባለማድረጋቸው የአገሩ ሰው ሁሉ ተሰብስቦ እንዲገረፉ ወሰነ። አርባ አርባ ገረፏቸውና ተራራ ላይ አውጥተው አሰሯቸው። ከሦስት ወር በኋላም ፈቱና ለቀቋቸው። አክሱም ከተማ ሲደርሱ እንደ ገና ለንጉሡ በሌለበት እንዲሰግዱ «ንጉሡ ሰላም ለእናንተ ይሁን ይላችኋል» አሏቸው። ቅዱሳንም፥ ሰላምታውን በአግባቡ መለሱላቸው። ነገር ግን «ስገዳ» ሲሏቸው፥ ለአብ፥ ለወልድና ለመንፈስ ቅዱስ ካልሆነ እንሰግድም» ብሎ እስጢፋኖስ መለሰ። ንጉሡም፥ «እኔ እግዚአብሔር ሳያነግሠኝ አልነገሥሁም» በማለት እንዲሰግዱለት ለማባበልና ባይሰግዱ ደማቸው ግን በራሳቸው ላይ መሆኑን እንዲያውቁ ላከባቸው። እነርሱም ስለ አምላካቸው ከመሞት ወደ ኋላ እንደማይሉ ነገሯቸው። ግዴታቸውን እስኪፈጽሙ እንዳይሄዱ፥ በንጉሡ መልእክተኞች ተነገራቸው። እዚያም ደቀ መዛሙርቱ ተረጋግተው ሦስት ዓመት ያህል ሲቈዱ፥ እስጢፋኖስ አስደናቂ ትምህርቶችን ያስተምራቸው ነበር።

በአካባቢው የነበሩት መነኩሳትና መነኩሳይያት በገዳማቸው ተረጋግተው በቅዱሱ አባታችን በእስጢፋኖስ ትምህርትና ሥርዐት ይኖሩ ነበር።⁴¹ የእርሱን ፈለግ የሚከተሉ ብዙዎች እንደሆኑ ንጉሡ ባወቀ ጊዜ፥ ከዚያ አካባቢ እንዲያርቁአቸው አዘዘ። እስጢፋኖስን ይዘውት ሲሄዱም ለምን ለንጉሡ እንደማይሰግድ በጠየቁት ጊዜ፥ ራሱን ለሦስቱ አካላት (ለቅድስት ሥላሴ) በማስገዛቱ አራተኛ አካል እንደማይጨምርና እንደማይሰግድ ተናገረ።

ንጉሡ እንዲሰግዱለት ለማድረግ ብዙ የማታለያና የማግባቢያ ቃላት በተደጋጋሚ ላከበት። ይህን እስኪያደርግ ብሎ ሦስት ወር አስቀመጠው። ከዚያም 'ቅጣትን የሚያቃልሉበት ምትሃታዊ (አስማታዊ) ነገር አላቸው ብሎ ስለ ተጠራጠረ፥ የለበሱትን ልብስ፥ ካባቸውን ሁሉ አስወልቆ አስፈተሻቸው። ከዚያም ግንቦት 18 ቀን በአደባባይ ሕዝብ ሰብስቦ፥ «ትዕቢትህና ትምክሕትህ ምንድን ነው? የቀደሙት አባቶች ይህን አላደረጉምን? አብርሃም ለኤፍር ልጆች ሰገደ! ያዕቆብም ለኤሳው (ዘፍ. 23፥7:12! 33፥3:6:7)! ሌሎችም ብዙዎች ሰገደዋል።» ቢለው፥ «እኔ የምከተለው የእግዚአብሔርን የቃሉን ምስክርነት ነው እንጂ፥ ሌሎች ሰላደረጉት ብቻ አይደለም። በቃሉ ላይ ለማንም

እንዳንሰግድ በአሪት መጽሐፍ ታዟል፤» አላቸው። ንጉሡም በጣም ከመቁጣቱ የተነሣ ሰባ ጊዜ እንዲገረፍ አደረገ።

የመጨረሻው ሥቃይ

እስጢፋኖስ ይህን ግርፋት በትዕግሥት ከተቀበለ በኋላ፥ ንጉሡ ከዚህ በከፋ ሥቃይ እንዲቀጣ ፍርድ አስተላለፈበት። ይኸውም በዘመኑ ባሮች የማን ንብረት እንደ ሆኑ በሚያሳይ ክትባት ይከተቡ ነበር። ይህም ክትባት ቅርጹ «**H**» ይመስል ነበር። ይህም ማለት «የዘርዐ ያዕቆብ ባርያ» ማለት ነው። ንጉሡም ይህን ትእዛዝ ያስተላለፈው፥ «ባሪያህ አይደለህም ብሎኛልና መግዛቴን አሳየዋለህ» በማለት ነበር።

ከዚያም እጆቹን በምላጭ ተለተሏቸው። ሲተለቱላቸውም ሥጋ የሌለው ቆዳ እንደ ሰነጠቁ ሆነ እንጂ ደም ጠብ አላለም። የልጆቹን (የደቀ መዛሙርቱን) እጆችም ተለተሉ። ከእርሱ ለይተውም ይፋት ወደሚባለው ግዛት ወሰዷቸው። ይፋት በዚያን ጊዜ «ኤፋት» ተብሎ ሲጠራ፥ ዋና የእስላም ግዛት ነበረ። በዚያም ሰማዕትነታቸውን እንደ ፈጸሙ ታውቋል።

እስጢፋኖስን ደግሞ ንትር ደዋሮ ወደሚባል አውራጃ ወሰዱት። ይህ አካባቢ ደዋሮ ብቻ ተብሎ ሲጠራ፥ በወቅቱ አርሲንም ሳይጨምር አይቀርም። በዚያን ጊዜም ይህ ሕዝብ እስላም ነበር። በዚያም እስር ቤት ውስጥ እንዲዘጉበት አዘዘ። እጆቹንና እግሮቹንም በእግር ብረቶች አስረው ዋዝርማ በምትባል በአንዲቱ ከተማ ጨለማ ቤት ውስጥ ዘጉበት። ከዚያም ንጉሡ ወደየገዳሞቻቸው ላሉት ቅዱሳን ይህን መልእክት አስተላለፈ። «እነሆ መምህራችሁ እስጢፋኖስ የመንግሥታችንን የክብር ሥርዐት ሲሸር ነበር። አሁንም እናንተ ለቃሌ እንደሚታዘዙት እንደ ሌሎቹ መነኩሳት ለመንግሥቱ ሕግ የምትታዘዙ ከሆነ እንደምትኖሩት ኑሩ። እንደዚህ የማታደርጉ ከሆነ ከአገሬ ውጡ።» እነርሱም፥ «አባታችን እስጢፋኖስ ወንጌል እንዳዘዘው ክርስቶስን ተከትሏል። እኛም እርሱ አባታችን እንዳስተማረን እንከተለዋለን። ሌላ ነገር አንፈልግም።» ብለው እንደመለሱና ከየገዳሞቻቸው እንዳባረሯቸው፥ የደከሙበትን ሁሉ እንደ ነጠቋቸው፥ የእስጢፋኖስ ልጆችም ወደ ምድረ በዳና እግዚአብሔር እንዲጠብቁ ወዳዘጋጀላቸው ቦታዎች እንደ ሸሹ በመጽሐፈ ገድላቸው ተተር኷ል።

እቡነ ገብረ ክርስቶስ የተባለው የእስጢፋኖስ ደቀ መዝሙርም ከአንድ ወንድም ጋር ተይዞ ወደ ንጉሡ በመጣ ጊዜ፥ ንጉሡ ስለ

⁴¹ ዝኒ ከማሁ ገጽ 106።

እስጢፋኖስ፦ «... አባታችሁ ውሻ ነው እናንተም ውሾች ናችሁ። ሰይጣን ጋላቢዎች ናችሁ ለምንድነው እንደ ሰው ሁሉ የማታደርጉት?» በማለት ልኮባቸው ነበር።⁴²

የታላቁ ሰማዕት የእስጢፋኖስ መጨረሻ

እስጢፋኖስ ስሙ እንደ መጽሐፍ ቅዱስ እስጢፋኖስ ይመስላል። እግዚአብሔር ሐሳቡ ረቂቅ በመሆኑ ይህን ሰው በምንኩስናው ጊዜ ሌላ ስም ሊሰጠው ሲችል፦ ለምን እስጢፋኖስ እንደ ተባለ በወቅቱ አይታወቅም ነበር። ሁሉን የሚያውቅ እግዚአብሔር ግን፦ ሁሉን በሚችለው ጥበቡ ቀድሞ ስለ ተረዳ፦ በሰዎች አንደበት ይህን ስም አስቀምጦ ስያሜው ለእርሱ ሆነ። እስጢፋኖስ እስከ ዕለቱ ሞቱ ድረስ በሰውነቱ ላይ አንድ መቶ ጎምሳ ስድስት ጅራፍ አርፏል።

እስጢፋኖስ ስድስት ወር ያህል እስር ቤት ተዘግቶበት ቄዩ። በሰባተኛ ው ወር ላይ በታኅሣሥ 18 ቀን «ክርስቶስ» ብሎ ሦስት ጊዜ ያህል ሲጮኽ ተሰማ። ከዚያም ጸጥታ ሰፈነ። አካባቢውም በመሬት መንቀጥቀጥ እንደ ራደ፦ ከድንጋጤም የተነሣ ማንም ወደዚያ ቤት ለተወሰነ ጊዜ መቅረብ እንዳልቻለ ታውቋል። በኋላም በሩ ሲከፈት ቅዱስ እስጢፋኖስ ዐርፎ፦ ከመሬት ላይ ተጋድሞ ተገኘ። የእስጢፋኖስ እጆቹና እግሮቹ ላይ የነበሩት የእግር ብረቶች፦ ከአካሉ ተለይተው ለብቻቸው ሆነው ተገኙ። በመጀመሪያ ይህን ያየው ሰው ከታየው ግርማ ፍርሀት የተነሣ፦ እየተንቀጠቀጠ ወጣና የቤቱን በር ዘጋው። መሞቱን ለጠባቂዎች ነገራቸው። ጠባቂዎቹም ስለ አቀባበሩ እዚያው ወይም ከሌላ ቦታ እንዲቀበር የሚያዘዝ ቢሆን ሊጠይቁት ወደ አገረ ገዥው ላኩበት። ከዚያም ፈቃድ ሲያገኙ በአቅራቢያው ያለ አንድ ዲያቆን ሊቀብረው እንደ ፈለገ ለጠባቂዎቹ ሲነግራቸው ፈቀዱለት። ከዚያም ታኅሣሥ 24 ቀን እንደ ሥርዐቱ ገንዞ ቀበረው።

እስጢፋኖስ ከሞተ በኋላም አስከሬኑ ተጉላልቷል። ደቀ መዛሙርቱ ይህን ሲሰሙ በአካባቢያቸው ለመቅበር፦ እዚያ ደርሰው ለመጋቢት 3 ቀን አጥቢያ ሌሊት አስከሬኑን ወሰዱት። ወደ ትግራይ ሲወስዱት ኬላ ላይ ተይዘው ወደ አገረ ገዥው አቀረቧቸው። በዚህም ምክንያት ታስረው ቄዩ። መከራም

ተቀበሉ፤ ተገረፉ። በስምንተኛው ወር አስከሬኑን ግድም በሚባል አገር ባለ ቤተ ክርስቲያን እንደ ገና ጥቅምት 22 ቀን ቀበሩት።

የእስጢፋኖስ ደቀ መዛሙርት ሥቃይ ግን እየቀጠለ ሄደ። ምክንያቱም ንጉሡ እንዲህ ብሎ ዐውጆ ነበርና። «በሕዝቡ ዘንድም ከዚህ በታች ያለውን ዓዋጅ እንዳወጀ የራሱ መጽሐፍ ይመሰክራል። «በሁለት መንገድ (በነፍስና በሥጋ) ድንግል የሆነች የማርያም ምእመናን የሆናችሁ ሕዝብ ክርስቲያን ሆይ! ስለ ደቂቀ እስጢፋኖስ እንዲህ እላችኋለሁ። እነሱን፦ (በእንግድነት) የተቀበለ ከነሱ ጋራ ምንም ነገር የሠራ፦ በቤቱ፦ በቤተ ክርስቲያኑ፦ በርስቱ ያስቀመጣቸው፦ ሹም ከሆነ ይሻር! ቤቱም፦ ገንዘቡም በሞላ ይዘረፍ! ርስቱ ለባዕድ ይሁን! ሊቃነ ካህናትና ንቡራነ እድ፦ የቤተ ክርስቲያን ሹምች ሁሉ፦ መነኩሴዎችም፦ ሕዝብም፦ እነሱን ደብቀው ከተገኙ፦ የነሱ ግብር አበሮች ሆነዋልና ቅጣታቸው (ከዚህ) የባለ ይሁን! ሹመታቸው፦ የቤታቸው ንብረት በሞላ፦ ርስታቸውም ለሌላ ሰው ይሁን! እነዚህ ደቂቀ እስጢፋኖስ በእርግጥ በሁለት መንገድ ድንግል ለሆነች ለማርያምና ለአንድ ልጁ መስቀል ለመስገድ እምቢ ያሉ አይሁድ ናቸው። የሚገባቸው ቅጣት ሞት ነው። ያገኛቸው ሁሉ ክፉ ቅጣት ይቅጣቸው። ሆኖም ቃላቸውን እንድንሰማና እንዲፈረድባቸው ከችሎታችን ያምጧቸው እንጂ መግደልስ አይገደሏቸው። ለእስጢፋኖስ ሰላምታ ሲሰጥ የተገኘ ሰውም ቅጣቱ ደቂቀ እስጢፋኖስ እንደ ተቀበላቸው ይሁኑ»።⁴³

ከዚህ ሁሉ ዐዋጅ በኋላም፦ ሌላ እግዚአብሔር አስገራሚ ታሪክ እየሠራ እንደ ሆነ፦ ይህም ማለት፦ የእስጢፋኖስ መቃብር ሲጉበኝ ፈውስ ለበሽተኞች እንደሚገኝ ተሰማ። ከዚያም ንጉሡ ተቈጥቶ፦ ከሁለት ዓመት በኋላ፦ ጥር 2 ቀን አስከሬኑን ከመቃብር አውጥተው ወደ ንጉሡ ወሰዱት። ከሰፈሩ አጠገብ ካለው ቦታም አስቀመጡት። የመገነገሩ ልብስ ሲገለጥ አስከሬኑ ብዙ ሰውጥ አልነበረውም። በዚያን ሰዋን የሞተ ይመስላልና።

ከሦስት ወር በኋላም ንጉሡ የእስጢፋኖስን ዐፅም ወደ ደዋሮ አውራጃ፦ ጸካራ ወደሚሏት ቦታ እንዲወስዱት አዘዘ። በዚያም በዐዳል ግዛት የአረማውያን መቃብር ነበርና፦ የዐዳሉ ገዥና ንጉሡ እርስ በርሳቸው የሚቀዋወሙ ነበሩ።

⁴² ዝኒ ከማሁ ገጽ 111።

⁴³ ዝኒ ከማሁ ገጽ 113 ጎዳግ 177

የክርስቶስ አገልጋይ የሆነው ቅዱስ አባታችን ግን፥ «የምድር ዳርቻዎች ሁሉ ወደ እግዚአብሔር ይመለሱ። የምድር አሕዛብም ሁሉ በፊቱ ይስገዱ። መንግሥት ለእግዚአብሔር ናትና።» ተብሎ እንደ ተጻፈው (መዝ. 21፥27:28)፤ ለክርስቶስ መንግሥት እየመሰከረ በሃይማኖት ሰይፍ ዓለምን የተቃወመ ነበር። በዚህም ምክንያት ንጉሡ የክርስቶስ አገልጋይ የሆነ ቅዱስ እስጢፋኖስን ከሽፍቶች አለቃ ጋር አመሳሰለው። በሰሙኑ ሕማማትም ዐፅሙን ወደዚያ ወሰዱ። የአይሁድ ፋሲካ መፈጸሚያ በሆነችው የስቅለት ዕለት ጸካራ ከምትባል ቦታ አደረሱት።

በነጋውም በሰባተኛው ቀን፥ ይኸውም በፋሲካ ዋዜማ ሚያዝያ 13 ቀን፥ የአገሩ ሰዎች በንጉሡ ትእዛዝ መሠረት ወደዚያ ወደ አረማውያን መቃብር ተሰበሰቡ። የንጉሡም መልእክተኛ የቅዱስ እስጢፋኖስን ዐፅም በፊታቸው አኖረው። ከዚህም በኋላ የንጉሡን መልእክት እንዲህ ሲል ነገራቸው። «ይህ ሰው ዐመፀኛ ነበር። ወደ ትምህርቱ ብዙዎችን በመሳብ የአገሪቱን አውራጃዎች ሁሉ ያሳምፅ ነበር። አኗኗሩ እንደ አረማውያን ነበር። ስሙ ግን እስጢፋኖስ ይባላል። አሁንም ዐፅሙን ወስዳችሁ በእሳት አቃጥሉት።» አላቸው። ቅዱስ እስጢፋኖስ ሰማዕትነቱን ከፈጸመባት ጊዜ ጀምሮ እስከዚያች ዕለት ድረስ ሁለት ዓመት ከአራት ወር ሆኖት ነበር። በዚህን ጊዜም ብዙ ዕንጨት ሰብስበው በዐፅሙ ላይ እሳት አነደዱ። እስኪመሽም ድረስ በማንደድ ደከሙ። በኋላም ብዙ ድንጋዮች ሰብስበው በላዩ ላይ ቄለሉበትና በዚያ ተዉት፤ የጸለየው ጸሎትና የተቀበለው በረከት ከኛ ጋር ለዘላለም ትሁን አሜን።⁴⁴

ታምረኛው የሰማይ ብርሃን

ፕሮፌሰር ጌታቸው ኃይሌ በተረጉሙት መጽሐፍ፥ የደብረ ብርሃንን ስያሜ ሲተርኩ እንዲህ ብለዋል። «ከጥቂት ጊዜ በኋላ ለእግዝእትነ ማርያምና ለልጇ መስቀል አንሰግድም የሚሉ ደቂቀ እስጢፋ ተነሡ። ስለዚህ ንጉሡ (ዘርዐ ያዕቆብ) ከፊቱ አቆማቸውና የሚሉትን ጠየቃቸው። ከራሱ ሊቃውንት ጋር ሆኖ ተከራክሮ ረታቸው አስፈረደባቸውም። ግን (ቢረቱም) ክፋታቸውን አልተዉም። ስለዚህ ንጉሡ ሕዝቡ ክርስቲያኑን ሁሉ ሰብስቦ እንዲፈርዱባቸው አዘዘ። «በዚያ ወራት አባ ማቴዎስ የሚባለው የእስክንድርያ ሊቀ ጳጳሳት

መልእክተኞች በኢትዮጵያ ነበሩ። እነዚህም መልእክተኞች ሦስት ነበሩ። አንዱ ሹመቱ ከቅስና ማዕርግ የሚበልጥ ቆሞስ ሆኖ የተመረጠ፥ ጸሎትና ጸምን የሚወድ፥ የሐዲስና የብሉይን መጻሕፍት ዐዋቂ ሽማግሌ መነኩሴ ነበር። ሁለተኛው መጻሕፍት ዐዋቂ፥ በምንኩስና ያለ፥ የተመረጠ ሽማግሌ ዲያቆን ነበር። ሦስተኛውም ዲያቆን ነበር። የመጡት ለኢትዮጵያ ንጉሥ ለዘርዐ ያዕቆብ የምሥራች ሊነግሩት፥ ከሊቀ ጳጳሳቱ (ከአባ ማቴዎስ) እና ከግብጽ ሡልጣን ዘንድ ተልከው ነበር። ምክንያቱም የግብጽ ሡልጣን የግብጽ ክርስቲያኖች የተዘረፉባቸውንና የፈረሰባቸውን ቤተ ክርስቲያኖቻቸውን መልሰው እንዲሠሩ፥ ያረጁትንም እንዲያድሱ ፈቅዶላቸው ነበር። ሲመጡ ለንጉሡ ስጦታ ከሊቀ ጳጳሳት ዘንድ ሦስት ታቦቶች፥ ሕፃን ልጇን ይዛ ወደ ደብረ ቊብጃም እንደ ሄደች አድርገው በወርቅ የሠሩትን የእመቤታችንን ሥዕል፥ በወርቅ የተሠራ የወልደ እግዚአብሔር የስቅለቱን ሥዕል፥ በወርቅ የተሠራ የሊቀ መላእክት የቅዱስ ሚካኤልን ሥዕል፥ ብዙ የሚሮን ዘይትም አመጡለት።

«(ንጉሡ) እነዚያን የሊቀ ጳጳሳቱን መልእክተኞች ግብጻውያን፥ «ለእመቤታችን ለማርያምና ለልጅዋ መስቀል አንሰግድም» በሚሉት ላይ እንዲፈርዱ አዘዛቸው። የሊቀ ጳጳሳቱ መልእክተኞች እነዚህን ከሐዲዎች መረመሯቸው። ካህናቱ፥ መዘምራኑ፥ ንቡረ እዶቹ፥ ሠራዊቱ ሁሉ በተሰበሰቡበት፥ 'ክርስቲያን ሆናችሁ ሳለ በሁለት መንገድ ድንግል እመቤታችን ማርያምና ለልጅዋ መስቀል ለምን አትሰግዱም? በሁለት መንገድ ድንግል እመቤታችን የእምላክ እናት እንደ ሆነች አታውቁምን? ለልጅዋ መስቀልስ ለምን አትሰግዱም? ክርስቶስ በሱ ላይ እንደ ተሰቀለና በመስቀሉም እንደዳንን አታውቁምን?' ሲሉ ጠየቁቸው።

«ከሐዲዎቹ፥ 'እኛ ለማርያምና ለልጅዋ መስቀል አንሰግድም' አለ። በድንጋይ እንዲወገሩ ፈረዱባቸው። የፈረንጅ፥ የቊስጥንጥንያ፥ የሶርያ ሰዎችም ከዚያ ስለ ነበሩ በከሐዲዎቹ ላይ በድንጋይ እንዲወገሩ ፈረዱባቸው። የክርስቲያኖቹ ጉባኤም፥ 'በድንጋይ ሊወገሩ ይገባል' አለ። ፍርድ ተፈርዶ ሲያልቅ ንጉሡ፥ ከሐዲዎቹ በድንጋይ እንዲወገሩ አዘዘ። (ወታደሮቹ) የክርስቲያኖቹ ጉባኤ እንዳዘዛቸው የተፈረደውን ፈጸሙ። በየካቲት 2 ቀን በዕለተ ዓርብ ወገሯቸው።

⁴⁴ ገድለ አቡነ እስጢፋኖስ ዘጉንዳጉንዶ (1996 ዓ.ም) ገጽ 165:166።

«እነዚህን ከአይሁድ ጋር አንድ የሚሆኑ ከሐዲዎች በወገሯቸው በ38 ቀን፥ እግዚአብሔር ስለ እናቱ፥ በሁለት መንገድ ድንግል እመቤታችንና ስለ ክቡር መስቀሉ፥ መጋቢት 10 ቀን፥ በክርስቶስ መስቀል በዓል ዕለት፥ ሰኞ ሌሊት ድንቅ ተአምር ሠራ። በንጉሡ አደባባይ ላይና ከንጉሡ አደባባይ ሩቅ እስከ ሆነ ቀበሌ ድረስ ትልቅ ብርሃን ወጥቶ እንደ ጉርፍ ፈለሰ። ያም ብርሃን በቤተ ክርስቲያኖች ላይ፥ በልብሳቸው፥ በውስጥ መጋረጃቸውና በውጭው በሐር መጋረጃ፥ በጥጥ መጋረጃም ላይ ተገለጠ። ዳግመኛም ያ ብርሃን በሰዎች ድንኳን ውስጥ፥ በመጋረጃቸው ላይ፥ በሚለብሱት ልብሳቸው ላይ፥ በሚታጠቁበት ትጥቃቸው ላይ፥ በዕቃውም ሁሉ ላይ ሰፍኖ ታየ። በንጉሡ ሰፈር ታላቅ ደስታ ሆነ።

«ያ ብርሃን እየታየ ብዙ ቀን ቄዩ። የብርሃኑ መልክ የእሳት ነበልባል ይመስላል። ነገር ግን አያቃጥልም። ሰውንም ሲቀርበው ፊቱን ያበራዋል። ብርሃኑን ማየት ልብ ያስደስታል።

«ስለዚህ ያችን (ኢብ የምትባለውን) ቦታ ሁሉም ወደዳት። (ንጉሡ) ደብረ ብርሃን ብሎ ጠራት።»⁴⁵

በተአምረ ማርያም ላይ እንደ ተጠቀሰው፥ «ኢባኝ» ከተማ ላይ የወረደው ብርሃን፥ 'እግዚአብሔር ዐዲውና ተከታዮቹ የቅዱሳንን ደም ስላፈሰሱ ደስታውን ለመግለጽ ያወረደው ብርሃን ነው፤' ብሎ ማስጻፍና ማስነበብ ምን ይባላል? እግዚአብሔርን፥ የእርሱ ባልሆነ ባሕርይ መግለጽ ተጨማሪ ጥፋትና ታላቅ ንግግር አይደለምን? በቀደመው ዘመን የሮም ቄሣሮች ያፈሰሱት የቅዱሳን ደም፥ የያዕቆብ በሄሮድስ መሰየፍ፥ የጳውሎስ በኔሮ ሰይፍ ዐንገቱን መቀላትና የመሰሰለው፥ በቅዱሳኑ ላይ የደረሰው ግፍና መከራ ሁሉ እግዚአብሔርን አስደስቶታል ለማለት ነውን? አይደለም! የቅዱሳኑ ሞት በእግዚአብሔር ፊት የከበረ ነው፤ (መዝ. 116፥6)።

በሰማይ ላለው አባታችን ልጆች እንሆን ዘንድ «ጠላቶቻችሁን ወደዱ፥ የሚረግጡትንም መርቁ፥ ለሚጠሏችሁም መልካም አድርጉ፥ ስለሚያሳድጁችሁም ጸልዩ!» ተብለናል፤ ማቴ. 5፥44-48። ይህ በተአምረ ማርያም የሰፈረው ቃል ግን፥ ከኔሮ ቄሣር የሚመሳሰለውን የዐፄ ዘርዐ ያዕቆብን ጭካኔ በክብር ለመሸፈን ተብሎ የተጻፈ እንደሆነ ምንም አያጠራጥርም።

⁴⁵ ጌታቸው ኃይሌ ደቂቀ አስጢፋኖስ (ኮሌጅቪል (ሚኒሶታ) 1996 ዓ.ም.) ገጽ 51-54።

ይልቁንም የቅዱሳን ገዳዮች ልጆች እንደሆንን በራሳችን ላይ እየመሰከርን ስለሆነ፥ ከገሃነም ፍርድ እንደማናመልጥ ዐውቀን ፥ በራሳችንም ሆነ በአባቶቻችን በደል ንስሐ መግባት አለብን፤ ማቴ. 23፥31-36።

ከአባ አስጢፋኖስ አስተምህሮ ጥቂቶቹ፡ -

1. ሥላሴን በሚመለከት፥ በዘመኑ የነበረውን «አብ ፀሐይ ነው፤ ወልድ የፀሐይ ብርሃን ነው፤ መንፈስ ቅዱስም የፀሐይ ሙቀት ነው፤» የተባለውን አስተምህሮ፥ አባ አስጢፋኖስ አልተቀበለውም። 'ብርሃንና ሙቀት የዚያው የአንዱ ፀሐይዊ አካል ምልአት ናቸው እንጂ፥ እንደዚያው እንደ ፀሐይ ራሳቸውን የቻሉ አካላት መሆናቸውን አያመለክትም' ባይ ነው።
2. «ለአብ፥ ለወልድና ለመንፈስ ቅዱስ (ለሥላሴ) ካልሆነ ለሌላ አልሰግድም!» ብሏል።
3. «ለነገረ ሃይማኖት ውሳኔ የእግዚአብሔር ቃል ብቻ ሥልጣን አለው፤» ብሏል።
4. 'ደኅንነት በእግዚአብሔር ጸጋ የሚገኝ' መሆኑን ከቅዱሳት መጻሕፍት ጠቅሶ አስተምሯል።
5. «በጦር ከተወጋው ከጌታችን ከኢየሱስ ክርስቶስ ጉን ከፈለሰው ደሙ የተነሣ፥ ቤተክርስቲያን (ማኅበረ ምእመናን) ተመሠረተች።» ካለ በኋላ፥ ስለ አገልግሎቱ እንዲህ ብሏል፥ «እርሱ (ጌታ) በተቀበለው መከራ እንደጠቀመኝ፥ እኔ ደግሞ በጸጋ ከሰጠኝ ትምህርት ለሌሎች ያለዋጋ በማስተማር ልጠቅማቸው እንደሚገባኝ አስተዋልሁ።»
6. ደቀ መዛሙርቱ መለኮታዊ የሆነውን የወንጌል ወተት እየጠቡ እንዲያድጉ አስተማረ።
7. «በደዌ ምክንያት አካልን የመብጣት (የመውጋት) ልማድን አትከተሉ፤ በምስጢረ ቊርባን ከክርስቶስ ደም ጋር ኅብረት ያለውን ደማችሁን አታፍሱ፤» በማለት፥ አካልን የመብጣትና ደምን የማፍሰስ ልማድና ባህላዊ አምልኮ ይቃወም ነበር።

8. «ፈውሳችን ራሱ መድኃኒታችን ነው» በማለት ለመጠጣት÷ ለመቀባት÷ ለማሸተት ወይም ለሌላ ጉዳይ አሕዛብ የሚቀምሙትን ነገር እንዳይወስዱ ደቀ መዛሙርቱን አስጠንቅቋል።
9. «ለራሱ የሚኖር የለም፤ ብንሞትም ለእግዚአብሔር÷ ብንኖርም ለእግዚአብሔር እንጂ ለራሳችን አይደለምና የጌታን ተግሣጽ ለመቀበል በሁሉ ዝግጁ ሁኑ፤» በማለት ሁለንተናን ለእግዚአብሔር ስለመስጠት አስተምሯል።
10. «ፈውሶችንና ምልክቶችን በመፈለግ የሚጠነቁሉና የሚያስጠነቁሉ÷ የሚያሟርቱና የሚያስሟርቱ÷ በሕጉ መጽሐፍት ያልታወቁ ቃላትን (ስሞችን) የሚደግሙና የሚያስደግሙ÷ ሁሉ እንደ ቀደሙ መምህራኖቻቸው÷ የጥፋት እሳት ትጠብቃቸዋለችና እንዲህ ካለው ጋር አትነካኩ። አሕዛብ ፈውስም ሆነ ምልክት ሰጪዎች ናቸው የሚሏቸውን ሁሉ አትፈልጓቸው።» ብሏል።
11. «ከአንዱ ስፍራ በወንጌል ምክንያት ሲያሳድዷችሁ ወደ ሌላው በቀላሉ ለመሸሽ፥ እንደ ወፎች ጓዘ ቀላል መሆን አለባችሁ፤» ብሎ ለደቀ መዛሙርቱ መመሪያ ሰጥቷል።

የአባ እስጢፋኖስና የተከታዮቹ የስቃይ ዓይነት በዝርዝር

ሲቀመጥ

በአባ እስጢፋኖስ ላይ የደረሱ መከራዎች⁴⁶

1. ቤተሰቦቹ እምነቱን «ካልተወ እንገድልሃለን» ብለው ዛቱበት፤ (ገጽ 58)።
2. አንድ ወንድም በነገሩም በሥራውም ከፋበት፤ ሄዶ - - - ከሌሎቹ ጋር ይለተበት/71/
3. ወደ ጣና ባህር ወደ ወገራ ተሰደደ (ገጽ 73)።
4. እንታረቅ ብለው ጠርተውት ቁልፍ ባለው ከባድ እግር ብረት አሠሩት (ገጽ 74)።
5. ወደ ተከቤ ወንዝ አጠገብ ተሰደደ፤(ገጽ 75) ።

6. አዳኝ ተኩላ፥ ተናጣቂ ጭልፊት እያሉ ሰደቡት፤ (ገጽ 81)።
7. በውሸት ለንጉሡ አሳልፈው ለመስጠት አደሙበት፤ ለዚህም ምግብ እንዳይበሉ ተስማሙ፤ (ገጽ 91)።
8. ሰላምታ እንዳይሰጡት ምንም እንዳይገዟቸው ተማማሉ
9. ንጉሡን ለመገናኘት 33 ቀን ተጉዞ ካለበት ደረሰ (92)
10. እጆቹንና እግሮቹን አስረው አርባ ስድስት ጊዜ ገረፉት፤ (ገጽ 95)።
11. 36 ቀን ተጉዞ ወደ ደብሩ ተመለሰ /97/
12. 40 ቀን ተጉዘው ወደ ንጉሡ ሄዱ
13. ሁለንተናው ደም በደም እስኪሆን ደበደቡት፤ ደሙ እንደ ውሃ ይወርድ ነበር፤ (ገጽ 103)
14. ከድብደባው እብጠት የተነሣ የጉንጨ ስፋትና የከንፈሮቹ ሥርዐት (በእብጠት) ከአፍንጫው ጋር እኩል ሆነ፤ (103)።
15. በድብደባው ብዛት ከመኝታው መነሣት እስከሚያቅተው በጠና በሽታ ታመመ፤ ለማውጣትና ለማግባት እንኳ እንደ ሕፃን እየተሸከሙት ነበር፤ (ገጽ 104)።
16. አርባ ጅራፍ በድጋሚ ተገረፈ፤ (105)።
17. 35 ቀን ተጉዘው ወደ ደብሩ ተመለሰ /105/
18. ለንጉሡ አልሰግድም ስላለ መሬት ላይ ወርውረው በዱላና በበትር ደበደቡት /108/
19. አጋድመው 15 ጊዜ ገረፉት፤ (108)።
20. 26 ቀን ተጉዘው ወደ ትግራይ ገዢ ወሰዱት / አባ እስጢፋኖስን በወምበር ተሸከሙት/ 108
21. በቀኙና በግራው ሰንሰለተ ባንገቱ ማነቆ አሰሩበት/109/
22. ከ17 ቀን ጉዞ በኋላ ንጉሡ ፊት ተጉዘው አቀረቧቸው።/109/
23. ሰባ ጊዜ ገረፉት፤ ከዚያም እጆቹን በምላጭ ተለተሉት፤ ሰነጣጠቁት፤ (ገጽ 110)።
24. ወደ ጓትር ሰደደው / 110 ደዋሮ የሚባል ቦታ / አርሲ አካባቢ /
25. ወዝርማ በትምባል ከተማ ጭለማ ቤት እጆቹንና እግሮቹን በእግር ብረት አሰረው ዘጉበት/110/
26. ለስድስት ወር እስር ቤት ተዘግቶበት ቁየ፤ (ገጽ 111)።
27. በሰባተኛው ወር «ክርስቶስ» ብሎ ሦስት ጊዜ ተጣርቶ ዝም አለ። ወደ ዘላለም ዕረፍት ሄደ/ (ገጽ 111)።

⁴⁶ የገጽ ቍጥሮቹን ከፕሮፌሰር ጌታቸው ኃይሌ መጽሐፍ ተመልከት።

28. በአንድ ዲያቆን አማካይነት ተቀበረ፤ (ገጽ 112)።
29. መቃብሩን የሚገቡበት መፈወሳቸው ሲሰማ፥ አስከሬኑን ቁፍረው በማውጣት ወደ ንጉሡ ወሰዱት፤ (ገጽ 113)።
30. አስከሬኑ ከ2 ዓመት ከ4 ወር በኋላ ዳውሮ የሚባል እስላሞች ያሉበት አካባቢ ወስደው አቃጠሉት (ገጽ 114)።

የአባ አስጢፋኖስ ደቀመዛሙርት መከራ

- 1- በምላጭ ተሰተሏቸው፤ በጅራፍ ገረፏቸው /110/
- 2- አስከሬኑን የወሰዱትን 12 ደቀመዛሙር ደማቸው እንደ ውሃ ከመሬት ላይ እስኪወርድ ድረስ ገረፏቸው። /113/
- 3- አቡነ ገብረ ክርስቶስ 3 ዓመት በእግር ብረት ታሥሮ አለፈ/115/
- 4- አእምሮአቸውን አስኪስቱ ደረሰ በበትርና በዱላ ደበደቧቸው /123/
- 5- በጥፊ መቷቸው አንድ ዓመት በብሔረ ንጉሥ አሰሯቸው /124/
- 6- ሳሙኤል የሚባል ወንድም ከማህበሩ ተለይቶ ሄዶ በውሸት ከሰላቸው /126/
- 7- 57 ሰዎች በማንቆ አስዋክቸው በንጉሥ አደባባይ አቆማቸው /128/
- 8- በወባ በሽታ እንዲያልቁ ወደ ብሔረሚርጋይ ወሰዷቸው/129/
- 9- በተበላ ግንድ አሰሯቸው/ 131/
- 10- የሚበሉት በማጣት ገድላቸውን ፈፀሙ/ 132/
- 11- ምግባቸው ከተገኘ የሾላ ፍሬ ፣ ዱባ ፣ ቅጠላ ቅጠል ነበር /132/
- 12- በጦር ትግጡቸው፤ በቤት ዓምድ ላይ አንጠልጥለው ጨሰ አጠኟቸው፤
- 13- አፈር ይበትነባቸዋል፤ በእበት ይለቀልቁቸዋል፤ የምድጃ አመድ ይደፋባቸዋል፤
- 14- በግንዱ ሽንቁር ውስጥ ጠጠር ይጨምሩና ከሥጋቸው ጋር ይቀረቅሩታል
- 15- ጢማቸውን ይነጫቸዋል፤ /133/
- 16- አፋቸውን እቅንተው ሰርናቸውን ሰብረው ደማቸውን በአፍንጫቸው እንዲወጡ አደረጉ/137/
- 17- ጠጤ በምትባል የመግረፊያ ጅራፍ ገረፏቸው / 137/
- 18- እሳት እንድደው በጣር እየጠበሱ ይለበልቡቸው ነበር/ 141/ ዓሣ እንደሚጠበስ

- 19- በእሳት ከመጠበስ ይልቅ መሞትን ይመረጡ ነበር
- 20- አንዲቷን የሴት መነኩሴ የእሳት ፍም ላይዋ ላይ በመበተን አስቃይዋት
- 21- የእሳት ፍም ወታደሮቹ በማህፀኗ ውስጥ ጨመሩበት፤ ሠውነቷ ነፈረ/ 142/
- 22- ከበቅሎና አህያ ጋጥ ጭቃ ውስጥ መጣል /143/
- 23- ከመሬት ተወርውሮ በሰንሰለት ጎትተው የክንዱ ቆዳ ተገሽልጦ እስከ መዳፋ ደረሰ/ 143/
- 24- ወንዝ ውስጥ ወረወሩት / 143/
- 25- በበቅሎ ጭነው በመጉተት እግራቸው በእሾክና በጉቶ ተሸረካክተ/ 144/
- 26- አርባ አርባ ጅራፍ ገረፏቸው
- 27- ልብሳቸውን መግፈፍ ንብረታቸውን መዝረፍ / 150/
- 28- ሣር ለብሰዋል፤ በአዙሪት ገዳም ልጥና ዘንባባ ቅጠል ቆብ፤ ለዝናብ መከላከያ የገብስ ብር ነበር/154/
- 29- ያስተማሩት « ተክለ ኢየሱስ» የሚባል ሰው ከንጉሡ ብክላቸው ከሹመቱ ይመልሱልኛል በማለት ከሰላቸው / 155/
- 30- ከመጋረጃ ጀርባ ከሳሾች አስቀምጠው ጠየቃቸው፤ ደበደቡቸው/156/
- 31- ምላሳቸውን እፍንጫቸውን ቆረጡቸው/ 157
- 32- ቋንቋቸውን መዘዙት፤ የቀኝና የግራ ጉንጫቸውን በ«ዘ» ፊደል ቅርጽ በረጅሙ ተሰተሉት /158/
- 33- አፍንጫና ሽኩሻቸውን ቆረጡቸው /159/
- 34- ይህን አድርገው በክርምት ውጪ አስቀምጠዋቸው ዝናብና ውርጭ ተፈራረቀባቸው /160/
- 35- ልብሳቸውን ገፍፈው ከውጭ አውጥተው ከሠገራ መውጫ ጣሏቸው /170
- 36- እግርና እጃቸውን ጫፍ ጫፍ ቆረጧቸው / 171/
- 37- አስከሬናቸውን ከተቀበረበት አውጥተው በድንጋይ ወገሩት/ 172/
- 38- በአህያ ጭነው እያሯሯጡ ሲወስዳቸው በቁስላቸው ስንጥር እየገባ ያስቃያቸው ነበር።3173/
- 39- አስከሬናቸውን በየዱር ጥለው ፣ የአውሬ ምግብ ሆኑ/174/

- 40- የንጉሡን ፊት ማግኘት ሲያቅታቸው እነሱን በመክሰስ ይቀርባሉ/ 176/ ለጉዳያቸው ጨው ሆኑላቸው
- 41- አሥር ደቀ እስጢፋዎችን የገደለ አንገቱን እጆቹ ላይ ቀይ ፈትል ያስራል የደም ምልክት ነው። / 176/
- 42- አፍንጫ ጆሮ፣ ተቆረጠ አይናቸውን አውጥተዋል / 180/
- 43- በሰይፍ እጆቹንና እግሮቹን በአንዴ ቆረጣቸው/ 193
- 44- ደረቱን በጦር ወግተው ገደሉት / 202/
- 45- በበትር ደብድበው መሬት ከጣሏቸው በኋላ በቢላዋ አረፏቸው / 204/
- 46- ያለ እህል ውሃ 14 ቀን አስቀመጧቸው / 205/
- 47- ሥጋቸው እስኪበጣጠስ ድረስ በቀጋ እሾህ ገረፏቸው / 206/
- 48- መድሃኒት እያጠጡ ያስጨንቋቸው ነበር። / ኮሶ/ 208/
- 49- የሴቶቹን መነኮሳት ድንግልናቸው ያጠፋና ቅድስናቸውን ያጠፋባቸው ነበር/ 213/
- 50- እርቃነ ሥጋቸውን / ወንዱንም ሴቱንም/ እንደከብት ከፊቱ አቆሟቸው / 214/
- 51- የመነኮሴዎቹን ጡት ቆረጡ/ 215/
- 52- ምግብ አጡት የተነሳ የዋሻ የሚቆፈረውን ነጭ ድንጋይ ፈጨተው በውሃ በጥብጠው ይጠጡ ነበር/ 220/

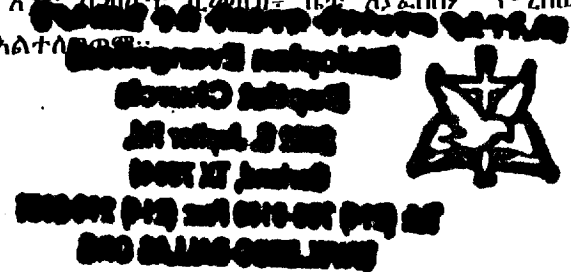
ማጠቃለያ

ውድ አንባቢዎች፥ ለወንጌል ተጋድሎ ይህን ያህል ዋጋ የከፈሉት አባቶቻችን፥ በዘመናት ብዛት ታሪካቸው ከተደበቀበት መውጣቱ፥ እግዚአብሔር ሕዝባችንን የሚገብኝበት ጊዜ እንደ ደረሰ አመላካች ነው። ነገር ግን ስለ ወንጌል እውነት ይህን ያህል ዋጋ የከፈሉ አባቶቻችን፥ እንደ ስሕተት አስተማሪዎች እስከ መቼ ይቁጠራሉ? የእነርሱን ፈለግ ተከትለው ወንጌልን የሚሰብኩትን ማሳደድ እስከ መቼ ሊቀጥል ነው? በአሁኑ ጊዜ የእስጢፋኖስን ዐርማ ይዘው የተነሡ ሰባክያን ወንጌል ብዛት ሲታይ በቂ ነው ሊባል አይቻልም። ጳጳሳት፥ በብዙ ሚሊዮን የሚቁጠሩ ምእመናን፥ በብዙ ሺህ የሚቁጠሩ ካህናትና መነኮሳት ከሷት ቤተ ክርስቲያን፥ መነሣት የሚገባቸው ሰባክያን ወንጌል አሁን ከሚገኙት በላይ በብዙ ዕጥፍ መጨመር ነበረባቸው።

አንዳንዶቹም በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ቁይተው፥ ከጸረ ወንጌል መናፍስት ጋር እስከ ደም ማፍሰስ ከመዋጋት ይልቅ፥ እግዚአብሔር በልደት

የሰጣቸውን ስፍራ ለጠላት እየለቀቁ፥ ያለተጋድሎ መኖር የሚችሉባቸውን፥ የየራሳቸውን ጎጆዎች ቀልሰዋል። እዚያም ስደት ቢመጣባቸው፥ ጎጆዎቻቸውን ትተው ከመሸሽ ሌላ ምርጫ እንደማይኖራቸው ይታወቃል።

የእኛ አባቶች ግን፥ ዐሥር ሚሊዮን ምእመናን ቤተ ክርስቲያናቸውን ለቅቀው ሌላ ቤተ ክርስቲያን ሲመሠርቱ፥ 'ከአንድ ቤት የሣር ክዳን አንጭ ሰጋሰልጥ ቢመዘገብ፥ ቤቱ አያፈስስም' የሚለው የጥንቱ ፈሊጣቸው አልተለወጠም።

ገባሳትሽን ሳየው ክብ ገድገዳሽን
መሠረትሽን በስብሁ የታነደሁበትን
መሠረትሽ ጥሩ የሰበትም ጉድበት
ገሰባው ሲነሣ ከሳደ ያረደበት